

Załącznik do uchwały nr LIII/273/10
Rady Miejskiej w Kowarach
z dnia 11 marca 2010r.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Kowary na lata 2010 - 2017

Opracowanie na podstawie rezultatów warsztatów budowania Strategii:

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej –
Centrum Samorządu
Lokalnego w Jeleniej Górze

ul. Plac Piastowski 27
58-560 Jelenia Góra
Tel. 075 755-90-86

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
w Kowarach

ul. Zamkowa 5
58-530 Kowary
Tel. 75 718-21-13

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Kowary na lata 2010 – 2017 została opracowana na podstawie efektów współpracy Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej – Centrum Samorządu Lokalnego w Jeleniej Górze i Zespołu Roboczego ds. Budowania Strategii, powołanego przez Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowarach, skład którego stanowili pracownicy Ośrodka.

Do współpracy w fazie formułowania wniosków i głównych założeń Strategii zaproszono w charakterze ekspertów: dyrektorów jednostek organizacyjnych gminy miejskiej Kowary i innych jednostek realizujących na terenie miasta zadania z zakresu problematyki społecznej.

Zespół Roboczy ds. Budowania Strategii:

Kawałek Irena – Dyrektor Ośrodka
Dąbrowska Wanda – Specjalista Pracy Socjalnej
Myk Barbara – Specjalista Pracy Socjalnej
Stachyra Jolanta – Starszy Pracownik Socjalny
Wiśniewska Maria – Kierownik Działu Usług Opiekuńczych
Włoch Inez – Pracownik Socjalny
Zakaszewska Małgorzata – Starszy Inspektor ds. Świadczeń
Załubska Grażyna – Starszy Pracownik Socjalny
Żurowska Danuta – Główny Księgowy Ośrodka

Zespół Ekspertów:

Chmiel Włodzimierz – Komendant Komisariatu Policji w Kowarach
Kaczor Krystyna – Dyrektor Szkoły Podstawowej Nr 3 w Kowarach
Kawałek Irena – Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowarach
Krysiak Małgorzata – Dyrektor Szkoły Podstawowej Nr 1 w Kowarach
Kuczejda Wiesława – Przewodniczący Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
Lipiński Bartosz – Kierownik Biura Promocji, Rozwoju i Przedsiębiorczości Urzędu Miasta w Kowarach
Patynowska Krystyna – Z-ca Dyrektora Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Kowarach
Perłowska Anna – Dyrektor Zarządu Eksploatacji Zasobów Komunalnych w Kowarach

Moderacja warsztatów i współpraca w opracowaniu projektu Strategii:

Katarzyna Bielewicz – Jarocka – specjalista – Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej – Centrum Samorządu Lokalnego w Jeleniej Górze

SPIS TREŚCI

I. Metodologia budowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	6
1.1. Podstawy prawne dokumentu	6
1.2. Zgodność horyzontalna i wertykalna	8
II. Część diagnostyczna	9
2.1. Charakterystyka Gminy	9
2.1.1. Położenie geograficzne	9
2.1.2. Sytuacja demograficzna ludności Kowar. Przyrost naturalny i migracje ludności	10
2.1.3. Aktywność zawodowa mieszkańców.	15
2.1.4. Aktywność gospodarcza	16
2.1.5. Bezrobocie	17
2.2. Strategiczne kierunki rozwoju Gminy	23
2.3. Działania w sferze polityki społecznej i gospodarczej	24
2.3.1. Edukacja, kultura, sport	26
2.3.1.1. Oświata	26
2.3.1.2. Opieka nad dzieckiem w wieku przedszkolnym.	28
2.3.1.3. Działalność w dziedzinie kultury	29
2.3.1.4. Poradnictwo psychologiczno-pedagogiczne	30
2.3.1.5. Sport i turystyka	31
2.3.2. Ochrona zdrowia, opieka stacjonarna nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi	32
2.3.3. Gospodarka mieszkaniowa	33
2.3.4. Bezpieczeństwo, przeciwdziałanie przemocy i uzależnieniom	34
2.3.4.1. Przestępczość	34
2.3.4.2. Obrona cywilna. Ochrona przed zagrożeniami lokalnymi	35
2.3.4.3. Przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy.	36
2.3.5. Pomoc społeczna i inne systemy świadczeń socjalnych	37
2.3.5.1. Struktura świadczeniobiorców objętych pomocą MOPS Kowary w latach 2004-2008	39

2.3.5.2. Struktura wydatków na świadczenia realizowane przez MOPS w latach 2004-2008	40
2.3.5.3. Systemy świadczeń realizowane przez Ośrodek w latach 2004-2008	42
2.3.5.4. Praca socjalna w środowisku. Aktywizacja społeczności lokalnej.....	51
2.3.5.5. Działania gminy na rzecz społeczności romskiej	52
2.3.6. Grupy społeczne szczególnego ryzyka zagrożone wykluczeniem społecznym w Kowarach.....	55
3. Analiza problemów społecznych Gminy (wyniki badania ankietowego)	58
3.1. Problemy społeczne rodzin	61
3.2. Problemy społeczne dzieci i młodzieży	64
3.3. Problemy osób starszych i niepełnosprawnych	65
3.4. Problemy w obszarze opieki zdrowotnej	69
3.5. Problemy społeczne w obszarze edukacji	70
3.6. Problemy sportu i kultury.....	71
3.7. Problemy bezpieczeństwa.....	72
4. Analiza strategiczna.....	75
4.1. Metodologia analizy	75
III. Cele strategiczne i zadania polityki społecznej.....	78
4.1. Misja polityki społecznej w gminie.....	78
4.2. Cele strategiczne	78
IV. Wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Kowary	96
5.1. Koordynacja działań	96
5.2. Wybór zadań priorytetowych, ustalenie harmonogramu wdrażania zaplanowanych działań, ocena zasobów społecznych miasta.....	96
5.3. Monitoring i ewaluacja Strategii	97
5.4. Aktualizacja Strategii	97
Spis tabel	99
Spis rysunków.....	100
Załączniki	101

Obowiązek opracowywania gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych i jej realizacja wynika wprost z Ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. 2009r. Nr 175, poz. 1362).

Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy m.in. opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

W każdym społeczeństwie istotne znaczenie ma zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego. Jest to szczególnie ważne w sytuacji postępującego rozwarstwienia i ubożenia mieszkańców. W związku z powyższym istnieje potrzeba utworzenia w mieście spójnego systemu wspierania osób i rodzin, który umożliwi skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych i przeciwdziałanie marginalizacji.

Fundamentalną wartością opracowania jest zasada wspierania rodziny jako podstawowej komórki społecznej.

W opracowywaniu wskazano kierunki działań samorządu lokalnego w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej. Opracowując strategię uwzględniono współpracę instytucji rządowych, samorządowych, kościoła i organizacji pozarządowych.

Przy opracowaniu Strategii opierano się na następujących celach:

- dążenie do poprawy sytuacji materialnej grup ekonomicznie najsłabszych,
- prowadzenie działań osłonowych,
- wychodzenie naprzeciw zagrożeniom społecznym.

Założeniem polityki społecznej Unii Europejskiej jest podejmowanie działań związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, a głównie stworzenie systemu zabezpieczenia społecznego.

Na podstawie analizy problemowej została wypracowana wizja:

„Zwiększanie kapitału społecznego Gminy Kowary poprzez wzmocnienie rodzin i wspólnot lokalnych oraz współpracę z nimi dla stworzenia równych szans rozwoju i dostępności Obywateli do wszystkich obszarów życia społeczno-gospodarczego”.

Do wizji tej władze miasta we współpracy z instytucjami i organizacjami działającymi na polu pomocy społecznej będą dążyć poprzez realizację wytyczonych 6 celów strategicznych:

- I. POMOC RODZINOM ZNAJDUJĄCYM SIĘ W TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM DZIAŁAŃ NA RZECZ DZIECI
- II. POMOC BEZROBOTNYM W RAMACH PROGRAMÓW POMOCOWYCH
- III. PROFILAKTYKA UZALEŻNIEŃ I PRZECIWDZIAŁANIE PRZESTĘPCZOŚCI
- IV. WYRÓWNYWANIE SZANS EDUKACYJNYCH ORAZ WSPARCIE DLA KULTURY I SPORTU
- V. ZAPOBIEGANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU OSÓB STARSZYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH
- VI. POPRAWA KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

Przy konstruowaniu dokumentu dotyczącego rozwiązywania lokalnych problemów społecznych zastosowano zasady odnoszące się do rozwiązywania problemów społecznych stosowane w Unii Europejskiej.

Strategia pozwoli na racjonalne prowadzenie lokalnej polityki społecznej, a także wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz miasta.

I. Metodologia budowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Kowary na lata 2010 – 2017 została opracowana na podstawie efektów współpracy Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej – Centrum Samorządu Lokalnego w Jeleniej Górze i Zespołu Roboczego ds. Budowania Strategii oraz zaproszonego do współpracy Zespołu Ekspertów.

Zespół Roboczy uczestniczył w warsztatach budowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Kowary. Dzięki intensywnej pracy i zaangażowaniu uczestników warsztatów założony cel spotkań został osiągnięty. Dokonano identyfikacji najistotniejszych obszarów problemowych, wytyczono kierunki działań, wreszcie przy współpracy z Zespołem Ekspertów opracowano konkretne działania do realizacji.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowarach zwrócił się również do społeczności miasta z prośbą o opinie dotyczące problemów społecznych miasta. Od 20 października do 15 listopada 2009 roku mieszkańcy Kowar byli zachęceni przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej do zaangażowania się w proces budowania Strategii poprzez wypełnienie ankiety. Informacja o przystąpieniu do budowania Strategii oraz druk ankiety wraz z zaproszeniem do jej wypełnienia zostały zamieszczone na stronie internetowej miasta Kowary.

Zebrano łącznie 495 wypełnionych ankiet. Dane pozyskane w ten sposób posłużyły jako materiał pomocniczy dla Zespołu Roboczego do opracowania diagnozy problemów społecznych oraz zaprojektowania działań naprawczych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Kowary została opracowana z wykorzystaniem metody partycypacji społecznej. Zaangażowanie społeczności lokalnej w proces analizowania problemów społecznych, budowania celów strategicznych oraz opracowania działań, które mają zapobiegać i niwelować problemy, niewątpliwie zwiększa szansę na powodzenie i skuteczność tych działań. Udział w procesie przygotowania strategii zaangażowanych w życie społeczne miasta przedstawicieli społeczności lokalnej zwiększa prawdopodobieństwo ich późniejszego udziału w zaplanowanych działaniach i projektach, a co za tym idzie przyczynia się do efektywnego osiągnięcia celów strategicznych.

1.1. Podstawy prawne dokumentu

Przy opracowywaniu strategii wzięto pod uwagę następujące akty prawne:

- Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. 2009 r. Nr 175 poz. 1362) określa zadania w zakresie pomocy społecznej, rodzaje i zasady udzielania świadczeń.

- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. Nr 228 poz. 2255 z późn. zm.) określa warunki nabywania prawa do świadczeń rodzinnych oraz zasady ustalania, przyznawania i ich wypłacania.
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2007 r., Nr 197, poz. 1378 z późn. zm.) określa zasady udzielania pomocy z funduszu alimentacyjnego oraz postępowanie wobec osób zobowiązanych do świadczenia alimentacyjnego na podstawie tytułu wykonawczego, jeżeli egzekucja prowadzona przez komornika sądowego jest bezskuteczna.
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz.U.Nr 71, poz.734 z późn.zm.) reguluje zasady i tryb przyznawania, ustalania wysokości i wypłacania dodatków mieszkaniowych oraz właściwość organów w tych sprawach.
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96 poz.873 z późn.zm.) reguluje m. in. zasady współpracy organów administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi.
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz.776 z późn. zm.) dotyczy osób, których niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności.
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99 poz.1001 z późn. zm.) określa zadania w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej.
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego (Dz. U. Nr 71, poz.733 z późn. zm.) reguluje zasady i formy ochrony praw lokatorów oraz zasady gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy.
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. Nr 122 poz. 1143 z późn. zm.) określa działania mające na celu reintegrację marginalizowanych środowisk i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 19994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. Nr 111, poz. 535, z późn. zm.). W świetle ustawy ochrona zdrowia psychicznego polega w szczególności na: promocji zdrowia psychicznego i zapobieganiu zaburzeniom psychicznym; zapewnianiu osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym i społecznym.
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jedn. z 2002 r. Dz. U. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.) określa zadania w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi, prowadzenia działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych.
- Ustawa z dnia z dnia 24 kwietnia 1997r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2003 r. Nr 24, poz.198 z późn. zm.) określa zasady przeciwdziałania narkomanii.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. Nr 180 poz. 1493) określa zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zasady

postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie i wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. Nr 210 poz. 2135 z późn. zm.) określa m. in. warunki udzielania i zakres świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, zasady i tryb finansowania świadczeń, zasady obowiązkowego i dobrowolnego ubezpieczenia zdrowotnego.
- Dokumenty międzynarodowe Rady Europy dot. praw obywatelskich, politycznych, społecznych, gospodarczych to: Europejska Konwencja Praw Człowieka przyjęta w 1950 r. w Strasburgu; Europejska Karta Społeczna z 1961r.; Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski i Krajowy Plan Działania na Rzecz Integracji Społecznej;
- Narodowa Strategia Integracji Społecznej w Polsce, zawierająca diagnozę sytuacji społecznej w Polsce pod kątem czynników wpływających na zjawisko wykluczenia społecznego. Istotną częścią dokumentu jest prezentacja tzw. dobrych praktyk, czyli przykładów inicjatyw w stosunku do osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem, realizowanych przez organizacje pozarządowe, Kościół oraz instytucje publiczne.

1.2. Zgodność horyzontalna i wertykalna

Relacje samorządu Kowar posiadają z otoczeniem kilka bardzo istotnych dla jego rozwoju cech.

Po pierwsze, mają wielowymiarowy charakter – dotyczą bowiem niemal pełnego spektrum zagadnień gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Po drugie, układ podmiotów, które w relacje te z Kowarami wchodzi jest również bardzo bogaty. Podmiotami tymi są bowiem m. in. inne samorządy, przedsiębiorstwa, organizacje społeczne, pojedyncze osoby, instytucje publiczne, a nawet władze państwowe, czy władze organizacji międzynarodowych. Wreszcie po trzecie, siła wpływu tych relacji na rozwój Kowar jest zmienna w czasie, co oznacza, że powinny być stale monitorowane, a uwaga poświęcana im przez władze bardzo duża. Wynika to z jednej strony ze zmienności cech wymienionych wcześniej podmiotów, a z drugiej ze zmienności znaczenia poszczególnych składników i czynników miasta Kowary w jego rozwoju.

Konstruktywną reakcją władz samorządowych na te uwarunkowania jest zapewnienie zgodności własnych działań z działaniami najważniejszych podmiotów zaprezentowanego otoczenia, oczywiście we wszystkich tych przypadkach, w których jest to zgodne z interesem miasta. Dotyczy to również treści Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2010-2017, którą kształtowano biorąc pod uwagę strategię, plany i programy owych podmiotów. Zgodność ta ma dwojaki charakter. Biorąc pod uwagę obowiązującą w Polsce strukturę systemu władz publicznych nadano jej wariantom miana zgodności wertykalnej i zgodności horyzontalnej.

Zgodność wertykalna to zgodność niniejszej Strategii z dokumentami planistycznymi samorządów gminnych powiatu, a także z dokumentami planistycznymi województwa, kraju oraz organizacji międzynarodowych. Zgodność z dokumentami planistycznymi wyższych rzędów otwiera

przed samorządem Kowar i jego jednostkami organizacyjnymi szansę na pozyskanie różnorodnego wsparcia w realizacji zadań strategicznych.

Zgodność horyzontalna to zgodność niniejszej Strategii z dokumentami planistycznymi samorządu Kowar oraz z dokumentami planistycznymi sąsiednich samorządów.

Zgodność horyzontalna i wertykalna nie mogą być traktowane jako warunek wypełniany jednorazowo. Jest to proces, który powinien być realizowany w całym okresie realizacji niniejszej Strategii. Jak już wcześniej wspomniano, podmioty otoczenia są dynamiczne. Dynamiczne są zatem także ich zamierzenia. Niezbędne jest zatem aplikowanie zadań strategicznych Kowar do dokumentów planistycznych wyższych rzędów w całym okresie oraz nawiązywanie współpracy w ich realizacji z partnerami horyzontalnymi. Niezbędne jest również okresowe modyfikowanie Strategii w celu uwzględnienia w niej dążeń samorządu gminny.

Fakt, iż Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych spełnia warunek zgodności wertykalnej i horyzontalnej nie oznacza, że została ona podporządkowana treści innych dokumentów planistycznych. Priorytetem były tu bowiem m. in. koncepcje, uwarunkowania, szanse i zagrożenia dla Kowar, będące przedmiotem analizy strategicznej przedstawionej w następnym rozdziale.

II. Część diagnostyczna

2.1. Charakterystyka Gminy

2.1.1. Położenie geograficzne

Gmina miejska Kowary położona jest w południowej części województwa dolnośląskiego, na wysokości 420 – 1268 m n.p.m. Powierzchnia gminy wynosi 3739 ha to jest 37 km², co stanowi 0,2 % powierzchni ogólnej województwa. Według fizycznogeograficznej regionalizacji Polski obszar Kowar umiejscowiony jest w następujących jednostkach:

- megaregion – Europa Środkowa (3);
- prowincja – Masyw Czeski (33);
- podprowincja – Sudety i Przedgórze Sudeckie (332);
- makroregion – Sudety Zachodnie (332.3);
- mezoregion – Kotlina Jeleniogórska (332.36), Karkonosze (332.37), Rudawy Janowickie (332.38).

Kowary usytuowane są w dolinie Jedlicy na poziomie 430 – 1046 m n.p.m., pomiędzy masywami górskimi Karkonoszy i Rudaw Janowickich. Przełęcz Kowarska (727 m n.p.m.) rozdziela Rudawy Janowickie od wschodniej części Karkonoszy i Bramy Lubawskiej. Leżąca na południowym wschodzie gminy Przełęcz Okraj (1046 m n.p.m.) dzieli Karkonosze i Grzbiet Lasocki.

Z Kowar do przejścia granicznego z Republiką Czeską na Przełęczy Okraj odległość wynosi 14 km, do granicy z Republiką Federalną Niemiec w Zgorzelcu jest 82 km, do stolicy województwa dolnośląskiego – Wrocławia 118 km oraz do Warszawy 480 km.

Położenie gminy Kowary w regionie jest korzystne. Wpływ na to mają szczególnie walory naturalne, zwłaszcza Karkonoski Park Narodowy i Rudawski Park Krajobrazowy oraz bliskość granicy państwowej z Czechami i Niemcami.

Ze względu na podział administracyjny gmina miejska Kowary należy do województwa dolnośląskiego oraz powiatu ziemskiego Jelenia Góra. Graniczy z gminami:

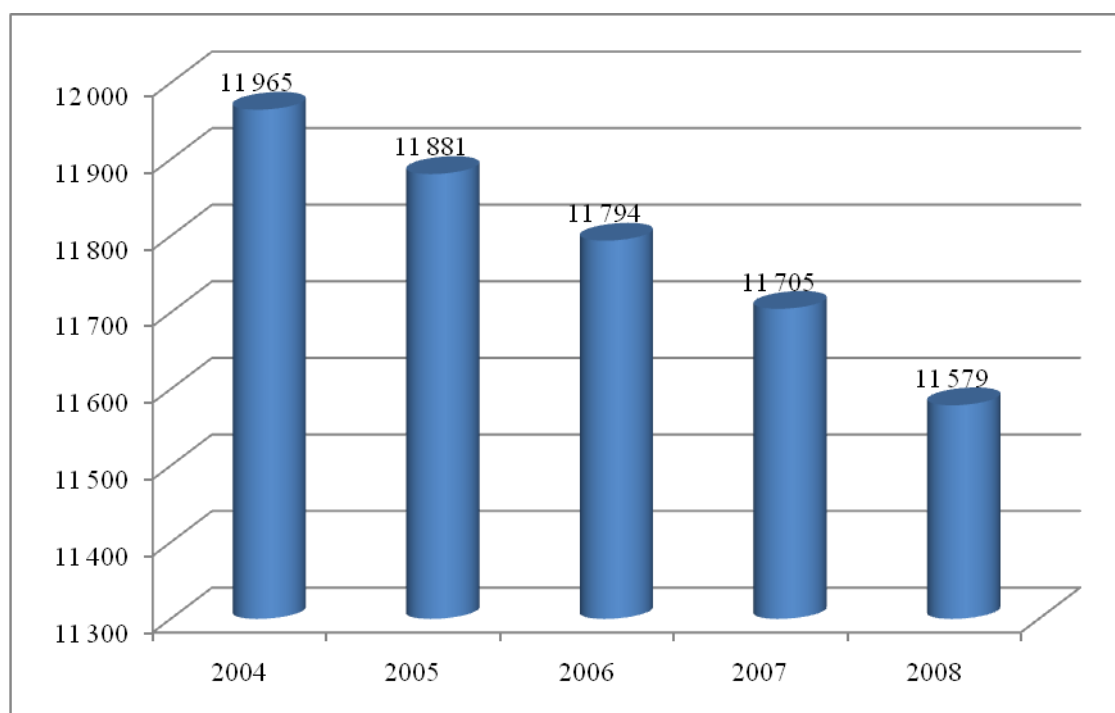
- Podgórzyn – od zachodu;
- Mysłakowice – od północy;
- Kamienna Góra – od wschodu;
- Lubawka – od południowego – wschodu
- oraz Republiką Czeską - od południa.

W skład gminy miejskiej wchodzi Kowary wraz z jednostkami osadniczymi: Podgórze, Wojków i Krzaczyzna.

2.1.2. Sytuacja demograficzna ludności Kowar. Przyrost naturalny i migracje ludności

31 grudnia 2008 roku w mieście Kowary zameldowanych było 11660 osób, w tym mieszkańców faktycznie zamieszkałych – 11579. W mieście mieszkało 5390 mężczyzn i 6189 kobiet. Współczynnik feminizacji, to stosunek liczby kobiet do mężczyzn, wynosi 1,148 i jest większy od średniej dla powiatu jeleniogórskiego oraz dla województwa dolnośląskiego.

Rysunek 1. Liczba ludności Kowar w latach 2004-2008

Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Warszawie

Na 1 km powierzchni gminy przypada 315,3 mieszkańców. Gęstość zaludnienia jest więc przeszło 3 razy większa od średniej dla powiatu oraz 2,2 razy wyższa od średniej w województwie. Współczynnik występujący w Kowarach jest jednak charakterystyczny dla gmin miejskich.

Według danych statystycznych, struktura ludności ze względu na płeć od 2004 roku utrzymuje się na takim samym poziomie. Mężczyźni stanowią 46,6% populacji Kowar.

Tabela 1. Liczba ludności Kowar w latach 2004-2008

Wyszczególnienie	2004		2005		2006		2007		2008	
	Ogółem	11 976	100,0%	11 945	100,0%	11 860	100,0%	11 761	100,0%	11 660
Mężczyźni	5 576	46,6%	5 563	46,6%	5 516	46,5%	5 478	46,6%	5 435	46,6%
Kobiety	6 400	53,4%	6 382	53,4%	6 344	53,5%	6 283	53,4%	6 225	53,4%

Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Warszawie

Na przyrost naturalny ludności składają się zmiany w jej liczbie, powodowane przez urodzenia i zgony. Charakteryzujące go wartości określają nie tylko strukturę populacji według wieku i płci, ale także liczbę zawartych małżeństw, osób w wieku rozrodczym oraz zgonów. Wartości charakteryzujące ruch naturalny mieszkańców Kowar rozkładają się mniej korzystnie od średniej dla powiatu jeleniogórskiego i województwa dolnośląskiego. Wpływ na to ma szczególnie ujemny przyrost naturalny.

Tabela 2. Ruch naturalny ludności w Kowarach (na 1000 ludności)

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008
zgony	10,2	11,3	13,0	11,4	13,9
urodzenia żywe	8,7	10,6	10,3	9,6	12,0
małżeństwa	4,7	6,0	6,6	6,0	5,0
przyrost naturalny	-1,5	-0,7	-2,7	-1,9	-1,9

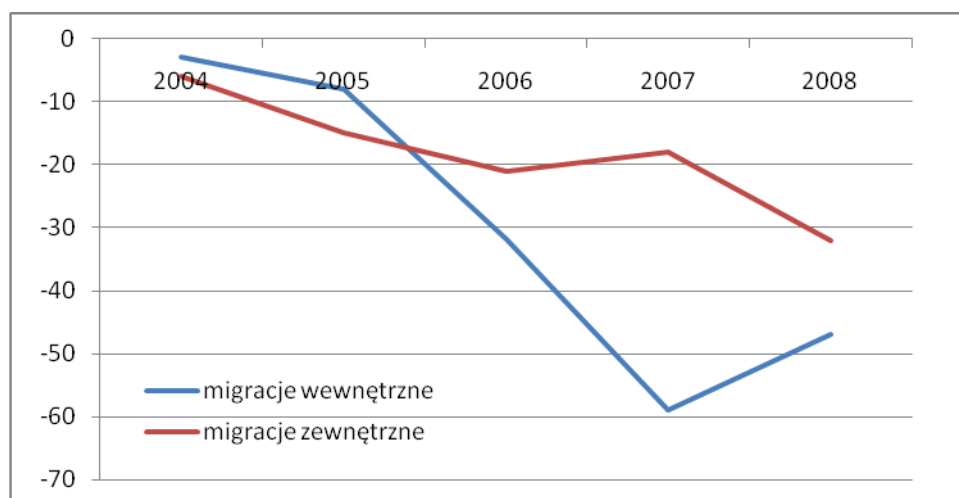
Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Warszawie

Przyrost naturalny ludności Kowar w roku 2008 był ujemny i wynosił -1,9. Widać jednak tendencję wzrostową. Liczba urodzin w 2008 roku jest wyższa niż w latach ubiegłych. Najprawdopodobniej przyczyną wzrostu przyrostu naturalnego jest to, że osoby urodzone w latach 1979 – 1983, a więc pokolenie będące odbiciem fali wyżu powojennego, zakładają rodziny (od 2005 roku wzrosła liczba zawieranych małżeństw) i decydują się na potomstwo. Ruch naturalny ludności Kowar przedstawia tabela poniżej.

W latach powojennych następował wzrost ludności związany z ruchami migracyjnymi, rozwojem przemysłu oraz budownictwa mieszkaniowego - w okresie lat 1946-1986 liczba ludności wzrosła o 50%. W latach 1980 – 1999 następuje stagnacja poziomu populacji w mieście, utrzymując się na poziomie ok. 13 tysięcy osób. W końcu lat 90. tych nastąpił spadek ludności, podobnie jak w innych miastach tej wielkości, związany z przekształceniami w gospodarce (spadkiem liczby miejsc pracy i restrukturyzacją) i niekorzystnymi tendencjami demograficznymi. Tendencje spadku liczby mieszkańców utrzymują się do chwili obecnej.

Rysunek 2. Zmiany ludnościowe miasta związane są zarówno z ruchem naturalnym jak i migracyjnym.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Warszawie

Syntetyczną miarą sytuacji demograficznej jest **wskaźnik obciążenia demograficznego**, mówiący o tym, jak wiele osób młodszych i starszych przypada na jedną osobę w wieku produkcyjnym - innymi słowy, jak wiele osób musi przeciętnie utrzymać jedna osoba.

Malejący potencjał demograficzny, w powiązaniu z utrzymującą się migracją o charakterze zarobkowym, może stać się w kolejnych latach istotną barierą rozwoju.

Tabela 3. Współczynnik obciążenia demograficznego

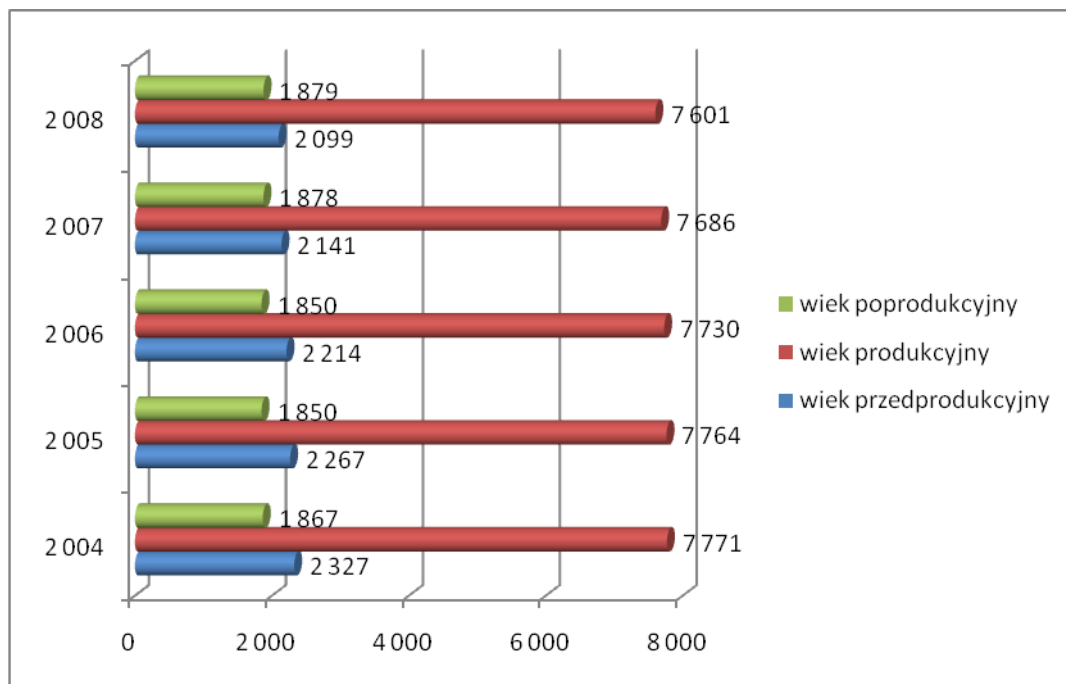
Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008
ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	54,0	53,0	52,6	52,3	52,3
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	80,2	81,6	83,6	87,7	89,5
ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	24,0	23,8	23,9	24,4	24,7

Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Warszawie

Współczynnik obciążenia demograficznego, ustalony jako stosunek ludności nieprodukcyjnej do liczebności ludności wieku produkcyjnego dla gminy Kowary wynosi 0,52 i jest niższy od średniej krajowej (0,68). Jego wartość nie rozkłada się jednak korzystnie. Ponieważ wśród obywateli „nieprodukcyjnych” jest więcej osób w wieku przedprodukcyjnym niż poprodukcyjnym, wskaźnik ten jednak maleje, z 1,25 w roku 2004 do 1,12 w roku 2008.

Rysunek 3. Struktura ludności ze względu na wiek

Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Warszawie

Mieszkańcy **wieku nieprodukcyjnego** stanowili w roku 2004 35,1 % całej zbiorowości, z czego 19,4% to osoby w wieku przedprodukcyjnym, a 15,6% to osoby w wieku poprodukcyjnym.

W roku 2008 ludność w wieku nieprodukcyjnym stanowiła 34,4 % z czego osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 18,1%, a osoby w wieku poprodukcyjnym 16,2%.

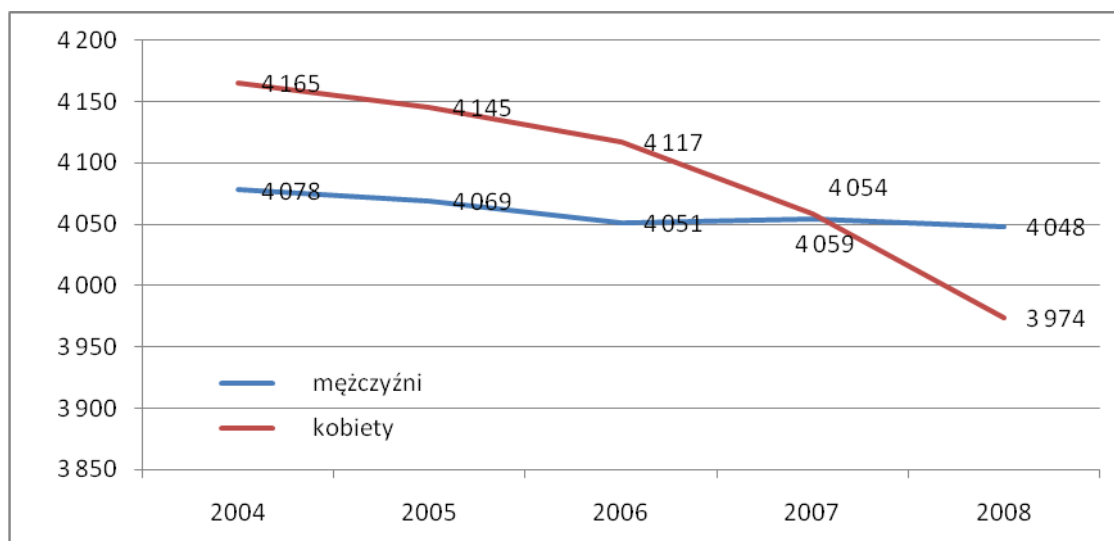
Maleje zatem, w ujęciu relatywnym, zbiorowość mieszkańców zdolnych do pracy.

Odnotowuje się zmiany struktury mieszkańców w wieku produkcyjnym z 64,9% w roku 2004 do 65,6% w roku 2008.

Tabela 4. Struktura ludności ze względu na wiek

	2004		2005		2006		2007		2008	
ogółem	11 965	100,0%	11 881	100,0%	11 794	100,0%	11 705	100,0%	11 579	100,0%
wiek przedprodukcyjny	2 327	19,4%	2 267	19,1%	2 214	18,8%	2 141	18,3%	2 099	18,1%
wiek produkcyjny	7 771	64,9%	7 764	65,3%	7 730	65,5%	7 686	65,7%	7 601	65,6%
wiek poprodukcyjny	1 867	15,6%	1 850	15,6%	1 850	15,7%	1 878	16,0%	1 879	16,2%

Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Warszawie

Rysunek 4. Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2004-2008

Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Warszawie

Jak wynika z zaprezentowanych danych liczba mężczyzn w wieku produkcyjnym w latach 2004-2008 zmniejszyła się zaledwie o 30 osób. Liczba kobiet będących w wieku produkcyjnym systematycznie spada, w roku 2004 w Kowarach mieszkało 4165 kobiet z tej grupy wiekowej, natomiast w roku 2008 ich liczba spadła aż o 191 osób.

Ponieważ żadna instytucja ani stowarzyszenie działające na terenie Kowar, powiatu, czy województwa dolnośląskiego nie prowadzi rejestru **osób niepełnosprawnych**, którego kryterium wyodrębniania byłoby miejsce zamieszkania, ustalenie rzeczywistej liczby niepełnosprawnych mieszkańców Kowar (bez względu na stopień niepełnosprawności) jest niemożliwe.

Gromadzone przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowarach dane, w związku z realizacją zasiłków pielęgnacyjnych, obejmują wyłącznie osoby niepełnosprawne z orzeczonym znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, pod warunkiem, że przy stopniu umiarkowanym niepełnosprawność powstała przed ukończeniem 21 roku życia. Z kolei ewidencja osób niepełnosprawnych, uprawnionych do pomocy społecznej obejmuje osoby funkcjonujące na granicy ubóstwa i również nie może stanowić podstawy do ustalenia faktycznej liczby niepełnosprawnych Kowarzan i oceny ich sytuacji.

Tabela 5. Liczba osób uprawnionych do zasiłków pielęgnacyjnych w latach 2004-2008 wypłacanych przez MOPS Kowary

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Liczba osób uprawnionych do zasiłków pielęgnacyjnych	62	129	163	178	188	218

Źródło: Dokumentacja wewnętrzna MOPS Kowary

Mimo braku dostatecznych informacji uprawniających do oceny skali niepełnosprawności wśród mieszkańców Kowar, przedstawione w tabeli 5 dane wyraźnie wskazują na stały wzrost liczby osób

legitymujących się znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności uprawnionym do w/w świadczeń.

Dlatego też jakiegokolwiek działania na rzecz tej grupy mieszkańców należałoby rozpocząć od szeroko zakrojonej diagnozy społeczności lokalnej, ukierunkowanej na rozpoznanie ilości osób niepełnosprawnych w Kowarach, najistotniejszych problemów z jakimi się borykają i ich rzeczywistych potrzeb. Niewątpliwie należy podjąć działania, sprzyjające większej dostępności do informacji o możliwych formach pomocy, aktywizacji społecznej i zawodowej, likwidacji barier architektonicznych, utrudniających osobom niepełnosprawnym dostęp do placówek i instytucji publicznych.

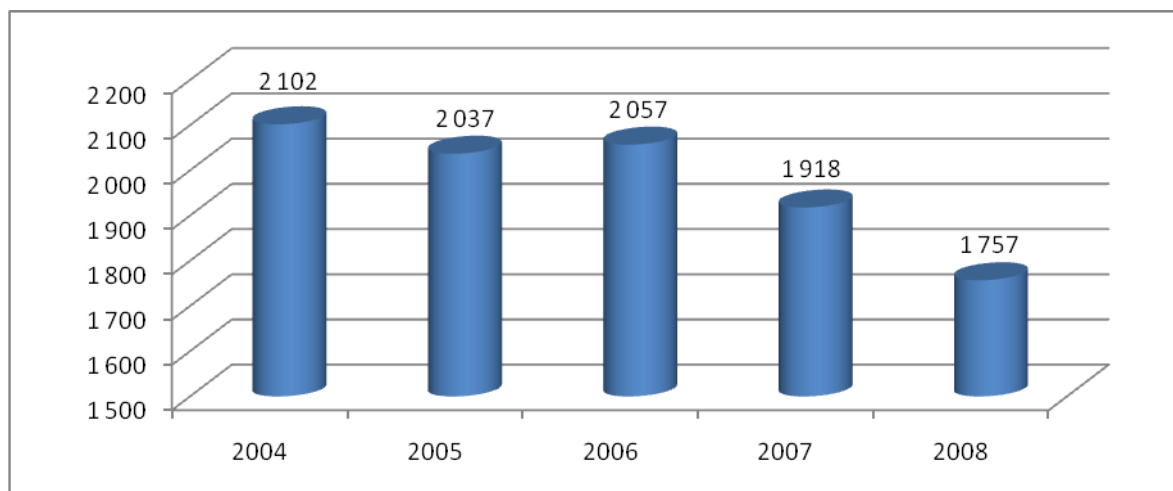
Okolo 1,3 % populacji Kowarzan stanowią Romowie. Romowie to mniejszość etniczna, do której podczas Narodowego Spisu Powszechnego Ludności w 2002 roku przynależność zadeklarowało 12 731 obywateli Rzeczypospolitej Polskiej. Województwo dolnośląskie zajmuje drugie, po województwie małopolskim, miejsce w liczebności zamieszkałych tu Romów (1 319 osób).

Romowie w Kowarach pojawili się ok. roku 1960. W latach 80. w Kowarach mieszkało ok. 220 Romów. Ich liczba znacznie zmniejszyła się w latach 90., kiedy to część z nich wyemigrowała do większych miast (Kraków, Wrocław, Sanok), a później do Szwecji i Anglii. Jak wynika to z danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowarach powodem emigracji Romów z Kowar była sytuacja materialna oraz łączenie się rodzin, szczególnie z zamieszkałymi poza granicami RP. Obecnie na terenie Kowar zamieszkuje ok. 160 Romów. Nadmienić należy, iż przebywający obecnie poza granicami kraju kowarscy Romowie nadal figurują w ewidencji ludności miasta, jako mieszkańcy zameldowani na pobyt stały. Jednakże dla celów niniejszego dokumentu przyjęto liczbę Romów faktycznie zamieszkałych i przebywających na terenie Kowar.

2.1.3. Aktywność zawodowa mieszkańców.

Kowary są ośrodkiem usługowo – przemysłowym o zrównoważonym udziale funkcji miejsca pracy i mieszkaniowej.

Rysunek 5. Pracujący mieszkańcy Kowar w latach 2004-2008

Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Warszawie

Jak wynika z zaprezentowanych danych, liczba pracujących Kowarzan od roku 2004 systematycznie spada. W badanym okresie liczba zatrudnionych spadła o 345 osób, tj. o 17%, z czego 201 osób to kobiety, a 144 – mężczyźni. W tabeli poniżej przedstawiono strukturę pracujących ze względu na płeć.

Tabela 6. Struktura pracujących ze względu na płeć w latach 2004-2008

	2004		2005		2006		2007		2008	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%	liczba	%
ogółem	2 102	100,0%	2 037	100,0%	2 057	100,0%	1 918	100,0%	1 757	100,0%
mężczyźni	948	45,1%	858	42,1%	914	44,4%	822	42,9%	747	42,5%
kobiety	1 154	54,9%	1 179	57,9%	1 143	55,6%	1 096	57,1%	1 010	57,5%

Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Warszawie

Większość osób pracujących to kobiety. Udział kobiet w strukturze pracujących wskazuje tendencje wzrostowe, podczas, gdy udział mężczyzn systematycznie spada. Stan ten może wynikać z faktu, że w związku z likwidacją wielu przedsiębiorstw produkcyjnych działających na terenie Kowar, obecnie głównymi pracodawcami (zatrudniającymi najwięcej pracowników) są jednostki sfery budżetowej, działające w zakresie: ochrony zdrowia, oświaty i administracji samorządowej, charakteryzujące się wysokim poziomem zatrudnienia kobiet z uwagi na feminizację zawodów.

2.1.4. Aktywność gospodarcza

W mieście dominują małe przedsiębiorstwa, zatrudniające nie więcej niż 9 osób; większość z nich to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w sferze handlu i usług. Małe przedsiębiorstwa z uwagi na swą elastyczność w dostosowaniu się do zmiennych warunków gospodarowania, stanowią tę grupę firm, w której występuje wzrost liczby miejsc pracy, jednak znaczny wpływ na to zjawisko ma zmienna koniunktura na rynku gospodarczym.

Tabela 7. Jednostki gospodarcze funkcjonujące na terenie Kowar w latach 2004-2008

	2004		2005		2006		2007		2008	
Ogółem										
Ogółem	1 350	100,0%	1 356	100,0%	1 278	100%	1 259	100%	1 285	100%
Sektor publiczny										
podmioty gospodarki narodowej ogółem	136	10,1%	143	10,5%	138	10,8%	137	10,9%	104	8,1%
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	15	1,1%	15	1,1%	14	1,1%	14	1,1%	13	1,0%
spółki handlowe	4	0,3%	4	0,3%	3	0,2%	3	0,2%	3	0,2%

Sektor prywatny										
podmioty gospodarki narodowej ogółem	1 214	89,9%	1 213	89,5%	1 140	89,2%	1 122	89,1%	1 181	91,9%
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	972	72,0%	954	70,4%	866	67,8%	845	67,1%	867	67,5%
spółki handlowe	45	3,3%	47	3,5%	50	3,9%	50	4,0%	49	3,8%
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	20	1,5%	22	1,6%	22	1,7%	22	1,7%	21	1,6%
spółdzielnie	5	0,4%	5	0,4%	5	0,4%	5	0,4%	5	0,4%
Fundacje	2	0,1%	2	0,1%	2	0,2%	2	0,2%	2	0,2%
stowarzyszenia i organizacje społeczne	8	0,6%	9	0,7%	12	0,9%	13	1,0%	14	1,1%

Źródło: Główny Urząd Statystyczny w Warszawie

Zmienna koniunktura na rynku ma wpływ na obecną sytuację na rynku pracy w Kowarach – wzrost bezrobocia oraz wzrost liczby osób aktywnych zawodowo. Gmina wspiera rozwój przedsiębiorczości i wpływa na stabilizację warunków prowadzenia działalności gospodarczej m.in. poprzez politykę zwolnień od podatków i opłat lokalnych. Utrudnieniem w rozpoczynaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej jest słabość infrastrukturalna sektora otoczenia biznesu.

2.1.5. Bezrobocie

Bezrobocie należy do głównych problemów społecznych współczesnego świata. Zjawisko to znajduje się w centrum debat społecznych, ekonomicznych i politycznych. Wynika to z różnorodnych, dalekosiężnych skutków bezrobocia, odczuwalnych zarówno przez osoby bezrobotne, jak i przez całe społeczeństwa. Mają one swój wymiar ekonomiczny, w tym finansowy, ale również społeczny, zwłaszcza socjologiczny i psychologiczny.

Polityka gospodarcza krajów rozwiniętych dąży do oceny skutków problemu bezrobocia i tworzenia programów zmierzających do jego redukcji, co potwierdza wagę tego problemu. Ludzie, którzy nie mają pracy czują się nie przydatni, bezużyteczni, odrzuceni przez społeczeństwo. Przedłużanie się takiego stanu może doprowadzić do różnych chorób zwłaszcza na tle nerwowym. Problem bezrobocia może dotknąć każdego, dlatego należy je traktować jako problem globalny, a nie tylko jednostkowy.

Według ekonomistów bezrobocie to „niepełne wykorzystanie jednego z czynników wytwórczych, stan nierównowagi między podażową (zasoby pracy), a popytową (miejsca pracy) stroną zatrudnienia”. Dla socjologa natomiast bezrobocie jest „stanem bezczynności zawodowej jednostek zdolnych do pracy i zgłaszających gotowość jej podjęcia, z podkreśleniem, że chodzi przede wszystkim o jednostki, dla których podstawą egzystencji są dochody z pracy”. Uregulowania

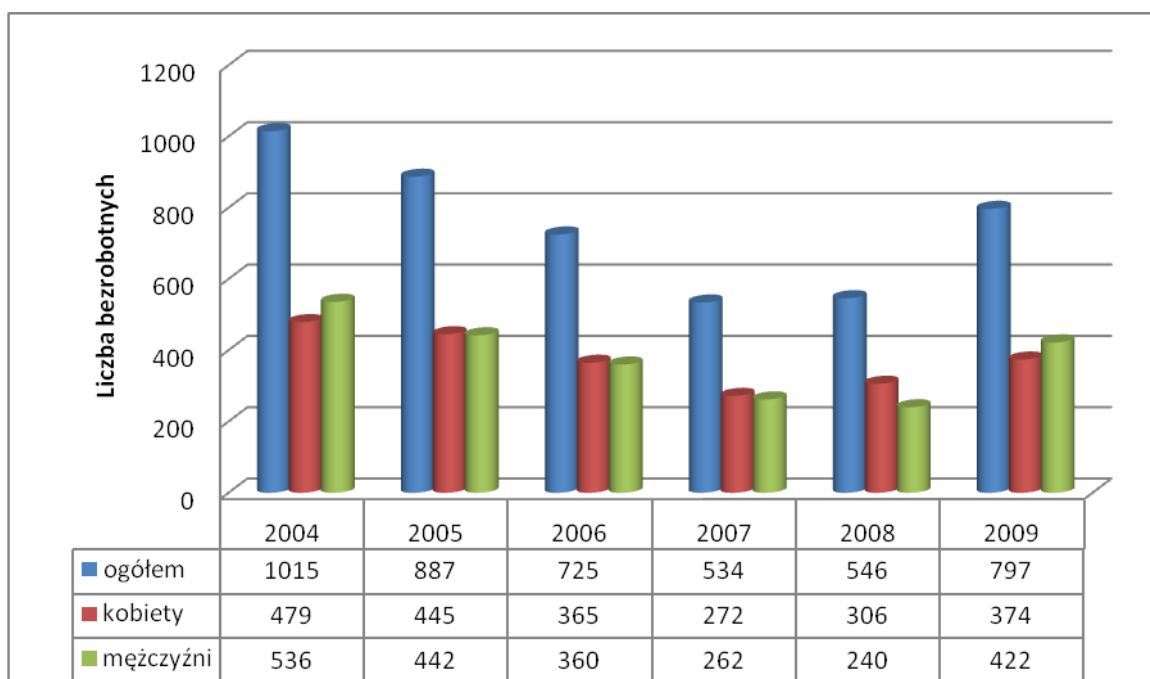
dotyczące bezrobocia, w tym definicję bezrobotnego w polskim systemie prawa zawiera ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy i akty wykonawcze do tej ustawy.

PRZYPIS Ustawa z dnia 20.04.2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j.: Dz. U. 2008 r. Nr 69, poz. 415 z późn. zm.)

Z uwagi na rangę problemu oraz fakt, że w roku 2009 ogłoszono upadłość największego kowarskiego przedsiębiorstwa Fabryki Dywanów „Kowary”, co wiązało się ze zwolnieniami grupowymi obejmującymi ok. 200 osób, analizując problem bezrobocia w Kowarach, posłużono się dostępnymi danymi statystycznymi obejmującymi lata 2004-2009, ze szczególnym uwzględnieniem zmian w strukturze bezrobocia i jego dynamice w latach 2008-2009, gdyż jak wskazują to zaprezentowane niżej dane w okresie tym nastąpił znaczny wzrost bezrobocia

Strukturę i liczbę bezrobotnych w latach 2004-2009 z uwzględnieniem podziału na płeć przedstawia rysunek poniżej.

Rysunek 6. Struktura bezrobotnych w Kowarach w latach 2004-2009

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Jeleniej Górze

Zaprezentowane dane wskazują na spadek bezrobocia od roku 2004, ze stałym jego wzrostem od 2007r. O ile w roku 2004 największą grupę bezrobotnych stanowili mężczyźni, to już w 2005r. nastąpiło wyrównanie liczby bezrobotnych obu płci. Począwszy od 2006r. do 2008r. kobiety stanowią większą niż mężczyźni grupę bezrobotnych. Ponowny, znaczny wzrost bezrobocia mężczyzn nastąpił w 2009r. Liczba bezrobotnych mężczyzn w roku 2009 w stosunku do 2008r. uległa zwiększeniu aż 75,8 %.

Czynnikiem wpływającym na dynamikę bezrobocia w mieście są zmiany na lokalnym rynku pracy, a w tym przede wszystkim likwidacja począwszy od 2008r. kowarskich przedsiębiorstw, stanowiących dotąd główny rynek pracy dla mieszkańców, szczególnie likwidacja Fabryki Dywanów „Kowary”, która nastąpiła w 2009r.

Nie bez znaczenia dla lokalnego rynku pracy pozostają podejmowane przez gminę działania na rzecz aktywizacji bezrobotnych mieszkańców miasta i uaktywnienie rynku pracy, poprzez organizowanie we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Jeleniej Górze robót publicznych, prac interwencyjnych i prac społecznie użytecznych oraz działań podejmowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w pozyskiwaniu dodatkowych środków z Funduszu Pracy przeznaczonych na finansowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej. Podejmowane przez gminę działania w tym zakresie obrazuje tabela poniżej.

Tabela 8. Formy aktywizacji bezrobotnych w latach 2004-2008

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008
Roboty publiczne	60	0	14	18	24
Prace interwencyjne	9	6	1	0	1
Prace społecznie użyteczne	0	250	192	100	100

Źródło: Dokumentacja wewnętrzna Urzędu Miasta Kowary i MOPS Kowary

W tabeli poniżej zaprezentowano liczbę bezrobotnych z prawem do zasiłku i ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych.

Tabela 9. Liczba bezrobotnych z prawem do zasiłku i ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych w latach 2005-2009.

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009
Bezrobotni z prawem do zasiłku	93	87	68	168	199
Udział bezrobotnych z prawem do zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych	10,5%	12,0%	12,7%	30,8%	24,9%
Liczba bezrobotnych ogółem	887	725	534	546	797

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Jeleniej Górze

Jak wynika z zaprezentowanych informacji liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku w latach 2005-2007 spadała, jednak ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych wzrastał. Począwszy od 2008r. nastąpił znaczny wzrost w tej grupie bezrobotnych, z jednoczesnym wzrostem ich udziału w ogólnej liczbie, co jest efektem zwolnień grupowych z kowarskich zakładów pracy. Stan ten może ulec zmianie w 2010r., kiedy to bezrobotni z powodu upływu okresów uprawniających do pobierania zasiłków utracą do nich prawo.

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99, poz. 1001 z późn. zm.) z ogólnej liczby osób bezrobotnych wyszczególnia osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Strukturę bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w latach 2008-2009 zaprezentowano w tabeli poniżej:

Tabela 10. Liczba i struktura bezrobotnych będących w „szczególnej sytuacji na rynku pracy”

		2008	2009	% wskaźnik wzrostu do roku 2008
Bezrobotni zarejestrowani na 31 grudnia	Ogółem	546	797	45,9 %
	Kobiety	306	374	22,2 %
	Bezrobotni z prawem do zasiłku	168	199	18,4 %
Z ogólnej liczby bezrobotnych – osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy	Do 25 roku życia	48	98	104,1 %
	Które ukończyły szkołę wyższą do 27 roku życia	5	6	20 %
	Długotrwale bezrobotni	242	320	32,2 %
	Kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	47	76	61,7 %
	Powyżej 50 roku życia	149	234	57,0 %
	Bez kwalifikacji zawodowych	202	295	46,0 %
	Bez doświadczenia zawodowego	106	158	49,0 %
	Bez wykształcenia średniego	395	585	48,1 %
	Samotnie wychowujące co najmniej 1 dziecko do 18 roku życia	94	122	29,7 %
	Które po odbyciu kary pozbawienia wolności nie podjęły zatrudnienia	13	15	15,3 %
	Niepełnosprawni	30	41	36,6 %

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Jeleniej Górze

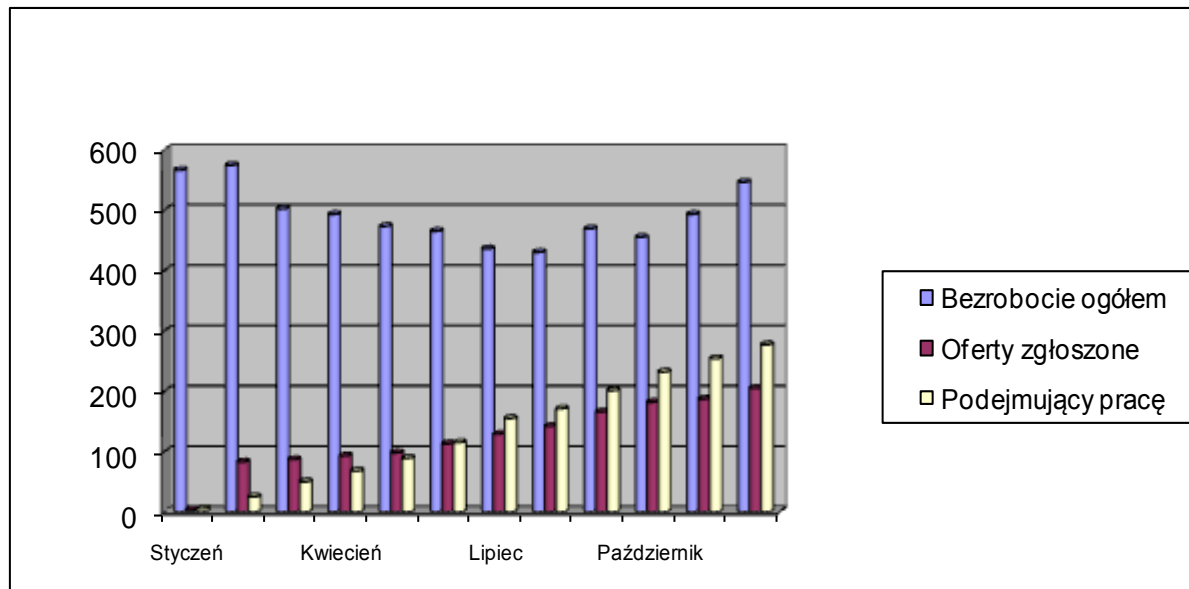
Wysokiemu, bo niemal 50% wzrostowi bezrobocia w Kowarach w latach 2008-2009 towarzyszy nieznaczny, w porównaniu z mężczyznami wzrost liczby bezrobotnych kobiet wynoszący 22,2 %. Nieznacznie również w stosunku do wzrostu ogólnej liczby bezrobotnych wzrosła liczba bezrobotnych z prawem do zasiłku (18,4%).

Jak wynika z zaprezentowanych wyżej danych znaczny wzrost bezrobocia, bo ponad 100% nastąpił w grupie bezrobotnych do 25 roku życia. Wśród pozostałych osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy ponad 30-procentowy wzrost dotyczył: kobiet, które nie podjęły pracy po urodzeniu dziecka (61,7%), osób powyżej 50 roku życia (57%), osób bez doświadczenia zawodowego (49%), bez wykształcenia średniego (48,1 %) oraz niepełnosprawnych bezrobotnych (36,6%) i bezrobotnych długotrwale (32,2%).

Relacje między poziomem bezrobocia w Kowarach, a ofertami pracy zgłoszonymi przez pracodawców w latach 2008-2009 w Powiatowym Urzędzie Pracy w Jeleniej Górze obrazują rysunki poniżej.

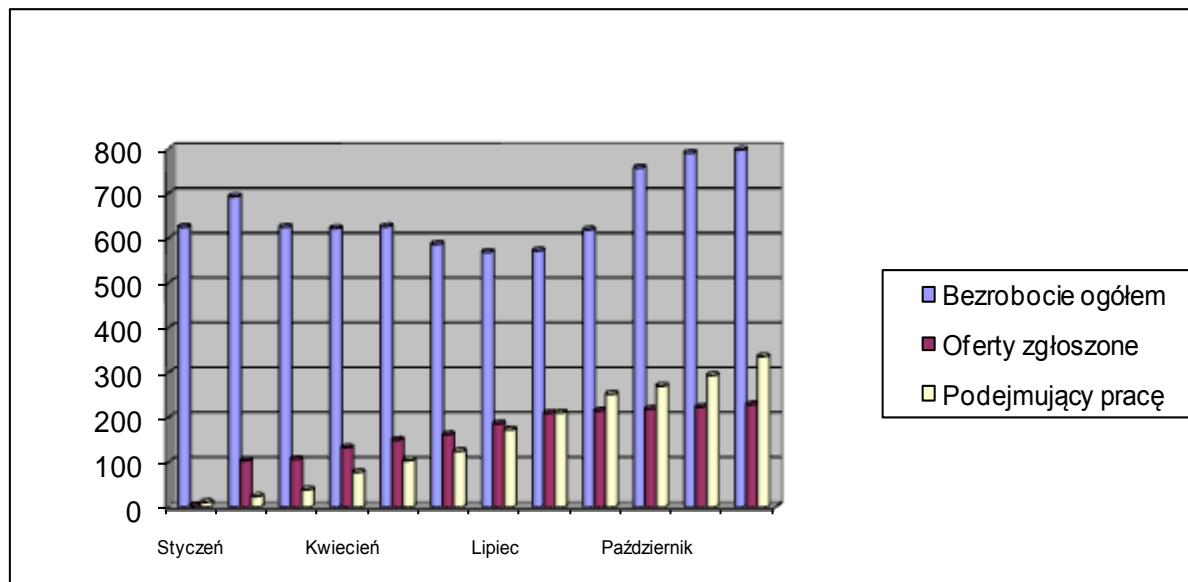

Rysunek 7. Zgłoszone oferty pracy oraz podejmujący pracę w 2008r.

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Jeleniej Górze

Rysunek 8. Zgłoszone oferty pracy oraz podejmujący pracę w 2009r.

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Jeleniej Górze

Jak widać, początkowo wzrostowi ilości ofert pracy oraz podejmujących pracę towarzyszył spadek poziomu bezrobocia. Sytuacja zmieniła się zarówno w roku 2008, jak i 2009 na poziomie sierpnia. Od tego momentu poziom bezrobocia zaczął rosnąć. Wzrost ten nastąpił pomimo równoczesnego zwiększania się ilości ofert pracy, a także zdecydowanego wzrostu ilości osób podejmujących pracę.

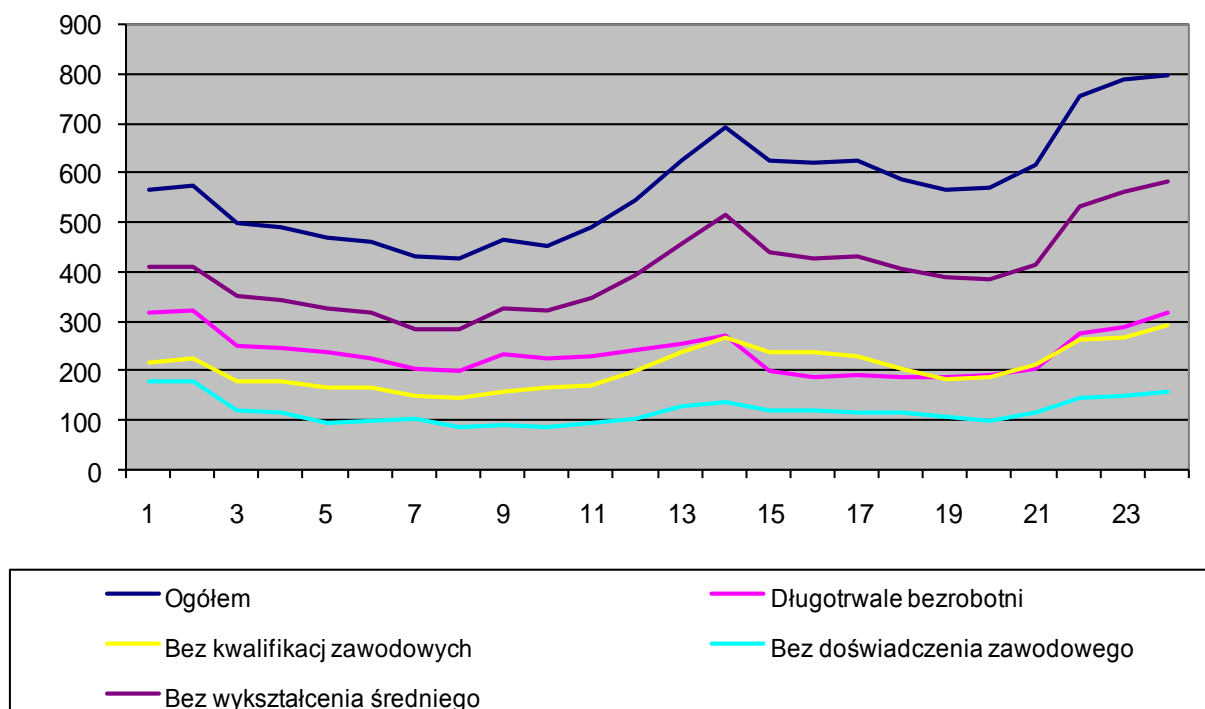

Świadczyć to może o dwóch zjawiskach:

- faktyczny poziom bezrobocia został nieco „przykryty” działaniami gminy w zakresie aktywizacji rynku pracy,
- działania gminy są jedynie tymczasowe i jeśli nie będą towarzyszyły im jednoczesne próby ożywienia rynku pracy, to w dłuższej perspektywie będą coraz bardziej obciążać budżet gminy, a jednocześnie wraz ze wzrostem bezrobocia, mogą wzrosnąć ze strony bezrobotnych oczekiwania i wymagania podejmowania takich, prewencyjnych działań..

Relację między posiadanym wykształceniem, a bezrobociem obejmujący okres od grudnia 2007r. do grudnia 2009r. obrazuje poniższy rysunek

Rysunek 9. Struktura kompetencji i kategoria bezrobocia w latach 2007-2009

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Jeleniej Górze

Zaprezentowany wykres wskazuje, że wzrastającemu od 2007r. poziomowi bezrobocia w Kowarach towarzyszą okresowe spadki bezrobocia w trakcie roku, które mogą być wynikiem różnych czynników takich jak np.: prace sezonowe, migracje, działania gminy: organizacja robót publicznych, staży zawodowych i tp. Należy jednak zauważyć, że po każdym spadku, bezrobocie wzrasta szybciej i osiąga wyższy poziom niż miało przed spadkiem.

Przebieg linii obrazujących ilość osób charakteryzujących się brakiem kwalifikacji oraz doświadczenia zawodowego zawiera się w kategorii osób bez wykształcenia średniego. Są to cechy silnie ze sobą skorelowane, które pozwalają zaryzykować stwierdzenie, że prawie każdy kto nie posiada doświadczenia i kwalifikacji zawodowych jest osobą bez wykształcenia średniego.

Kategoria osób bez wykształcenia średniego charakteryzuje się bardzo dużą wrażliwością na zmiany na rynku pracy. Można więc uznać, że jest to grupa najbardziej zagrożona bezrobociem i jako jedna z pierwszych odczuwa wszelkie kryzysy na lokalnym rynku pracy.

2.2. Strategiczne kierunki rozwoju Gminy

Kierunki rozwoju Kowar określa „Strategia Rozwoju Gminy Miejskiej Kowary - aktualizacja”. W dokumencie tym przedstawiono diagnozę społeczno-gospodarczą Kowar, określono wizję miasta w roku 2012 i na tej podstawie sformułowano priorytety i kierunki rozwoju w latach 2002-2012, stanowiące podstawę realizacji polityki rozwojowej miasta.

Zawarte w aktualizacji Strategii Rozwoju Kowar na lata 2007-2013 kierunki rozwoju, uznac należy obecnie za priorytetowe.

Poprzez realizację zapisanych w dokumencie zadań wdrażana ma być misja „Kowary – znane i gościnne miasto u wrót Karkonoszy, światowego rezerwatu biosfery, atrakcyjne jako ośrodek o zrównoważonych funkcjach gospodarczych, szczególnie turystycznych i rekreacyjnych, z oryginalnymi walorami wzbogacającymi ofertę regionu karkonoskiego, pielęgnujące bogactwo tradycji, miasto zadbane i przyjazne dla wszystkich pokoleń zintegrowanej europejskiej społeczności.”

Celem nadrzędnym Strategii jest pobudzenie wzrostu gospodarczego w mieście, który zostanie zrealizowany poprzez osiągnięcie następujących celów szczegółowych, ujętych w wypracowane priorytety działań lokalnych w pięciu podstawowych sferach:

- Priorytet 1.* Środowisko. Zapewnienie korzystnych i bezpiecznych warunków życia mieszkańcom.
- Priorytet 2.* Społeczeństwo. Zaspokojenie potrzeb oraz pobudzanie aspiracji rozwojowych i integracji społeczności lokalnej.
- Priorytet 3.* Gospodarka. Wzrost konkurencyjności lokalnej gospodarki.
- Priorytet 4.* Infrastruktura cywilizacyjna. Udostępnienie mieszkańcom nowoczesnej infrastruktury miejskiej.
- Priorytet 5.* Zarządzanie miastem. Stymulowanie procesów rozwojowych.

Wypełnienie misji samorządu miasta Kowary wymaga podjęcia różnorodnych i skoordynowanych działań merytorycznych (określonych w formie zadań strategicznych), organizacyjnych (zapisanych w programach operacyjnych) i finansowych (zbilansowanych w Wieloletnim Planie Inwestycyjnym i corocznych budżetach miasta), a także ujętych w konkretnym czasie realizacji. Pierwszym krokiem mającym prowadzić do koordynacji jest wyznaczenie czytelnych i zgodnych z zapisaną misją celów. Cele te należy określić na co najmniej dwóch poziomach ważności:

- kluczowe dla zrealizowania wizji, nazywane strategicznymi, oraz
- pośrednie, nazywane operacyjnymi.

Cele strategiczne muszą zatem mieć cechy warunkujące wypełnienie misji samorządu i prowadzić do urzeczywistnienia wizji miasta Kowary.

Cele operacyjne są z kolei składowymi celów strategicznych i mogą obrazować etapy osiągnięcia wizji rozwoju. Są przy tym ogniwem pośrednim między celami strategicznymi, a trzecim składnikiem modelu Strategii, jakim są zadania strategiczne. Zadania strategiczne są konkretnymi przedsięwzięciami, które należy podjąć w ramach realizacji Strategii, szczegółowe określenie zadań, ich wykonawców, terminów i kosztów powinny określić stosowne programy operacyjne, towarzyszące Strategii rozwoju miasta.

W ten sposób tworzy się spójny układ powiązań i zależności pomiędzy ogólnie określoną wizją i misją, a bardziej konkretnymi celami strategicznymi oraz ostatecznymi zadaniami operacyjnymi.

Cele strategiczne często grupowane są w priorytety (sfery, łady) i jako najważniejsze i nie powinny podlegać modyfikacjom. Pozostałe elementy takiej struktury hierarchicznej, mogą być modyfikowane na kolejnych etapach oceny realizacji.

Politykę społeczną i działania na polu pomocy społecznej ukierunkowuje również *Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Jeleniogórskiego na lata 2006-2014*. Strategia zakłada realizację działań w 6 obszarach. Są to: oświata i opieka, sport i rekreacja, kultura, polityka społeczna, ochrona zdrowia oraz działalność organizacji pozarządowych.

Polityka społeczna miasta Kowary w głównej mierze koncentruje się na kwestii rosnącego bezrobocia i towarzyszących mu zjawisk, takich jak: ubóstwo, bezdomność, znaczne obciążenie budżetu gminy pasywnymi formami wsparcia w postaci zasiłków dla osób długotrwale bezrobotnych oraz zwiększenie ryzyka zaistnienia patologii życia rodzinnego, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, dezintegracji rodziny wywołanej „upadkiem” autorytetów oraz zmniejszenie siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny.

Długoterminowe cele Strategii uwzględniają konieczność wzmocnienia roli aktywnej polityki społecznej miasta, tak, aby zmniejszać skalę zagrożeń wynikających ze zdiagnozowanych problemów i przeciwdziałać rozwojowi negatywnych zjawisk społecznych. Strategia przewiduje także, że głównym realizatorem polityki społecznej miasta jest Ośrodek Pomocy Społecznej, który działa w oparciu o nowoczesne metody i techniki pracy socjalnej nakierowanej na aktywizację społeczności lokalnej, a w szczególności aktywizację grup zagrożonych wykluczeniem społecznym do przezwycięzania problemów życiowych poprzez wykorzystanie ich naturalnych potencjałów.

Strategia przewiduje również uaktywnienie wszystkich możliwych lokalnych sił, w tym władz samorządowych, instytucji i organizacji pozarządowych, przedsiębiorców oraz mieszkańców miasta do tego, by wspólnie budować Kowary jako miasto przyjazne dla pracodawców. Położenie nacisku na rozwój ekonomiczno-gospodarczy stanowi zasadniczy element planowanego rozwoju miasta i w nim właśnie upatruje się sposobu przezwycięzania wyłonionych problemów społecznych.

2.3. Działania w sferze polityki społecznej i gospodarczej

Gmina miejska Kowary, doceniając rolę współpracy instytucjonalnej uczestniczy w związkach miast partnerskich z Czech, Niemiec, Danii i Polski. Miasto jest także członkiem-założycielem Związku Gmin Karkonoskich, członkiem Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej. Kontakty te i przynależność do ugrupowań przynoszą miastu wymierne korzyści organizacyjne, społeczne i finansowe.

Realizację dokumentów planistycznych takich jak np.: Strategia Rozwoju Gminy Miejskiej Kowary, Plan Rozwoju Lokalnego, czy też Plany Zagospodarowania Przestrzennego gmina traktuje jako działania dynamiczne, gdyż przyjęta przez nią polityka przestrzenna wymaga aktywnych przedsięwzięć, służących realizacji celów zagospodarowania w sugerowanym przez potencjalnych inwestorów kierunku.

Inwestycje własne gminy skierowane są na przygotowanie terenów dla inwestorów, szczególnie w zakresie układu komunikacyjnego obsługującego obszary stanowiące strategiczną ofertę miasta oraz uzbrojenia w infrastrukturę podziemną, umożliwiającą podłączenie do niezbędnych mediów. Dlatego też gmina zainwestowała w rozbudowę i modernizację miejskiej oczyszczalni ścieków, w rewitalizację kowarskiej starówki, konsekwentnie wyposaża kolejne kwartały miasta w sieci kanalizacji sanitarnej, modernizuje i usprawnia system dróg lokalnych, w tym osiedlowych, zapewniając jednocześnie powierzchnie parkingowe.

Ze środków INTERREG Czecho-Polska zrealizowano szereg przedsięwzięć rozwijających potencjał turystyczny: wyznaczono szlaki narciarstwa biegowego, reaktywowano tradycyjne zjazdy na saniach rogowych, włączono Kowary w system wspólnej polsko-czeskiej infrastruktury turystycznej.

Przy wsparciu Euroregionu powołano Gminne Centrum Wolontariatu, wspierające niepełnosprawnych, które przeciwdziała wykluczeniu społecznemu. Z inspiracji samorządu gminy powstały: obwodnica kowarska, światłowodowa sieć telekomunikacyjna, rozbudowano sieć gazową z wymianą rur gazowych na obszarze całego miasta.

W ostatnim okresie, ze środków Funduszu Spójności, rozpoczęto budowę ponad 33 km sieci kanalizacji sanitarnej, nowego ujęcia wody oraz sieci wodociągowej o długości ok. 5 km. Projektuje się kolejne przedsięwzięcia inwestycyjne związane z gospodarką wodociągową.

W najbliższych planach jest budowa nowych odcinków dróg, które komunikować będą obszary inwestycyjne usytuowane na obrzeżach miasta.

Gmina korzysta z możliwości dofinansowania podejmowanych przedsięwzięć środkami zewnętrznymi oraz poszukuje nowych źródeł finansowych.

Miasto dysponuje terenami o różnorodnym przeznaczeniu, stanowiącym pełen wachlarz ofert mogących zaspokoić potrzeby nabywców. Gmina zainteresowana jest każdą dziedziną działalności inwestycyjnej, spełniającej wysokie wymagania środowiskowe, począwszy od budownictwa jednorodzinnego, przez usługi po produkcję, a także świadczenie kompleksowych, zdywersyfikowanych usług zamkniętych w jednej koncepcji przestrzennej.

Wspólnie z inwestorami prywatnymi gmina utworzyła spółkę, która rozpoczyna realizację kluczowej inwestycji turystycznej miasta – budowę Stacji Sportów Zimowych z nartostradami, wyciągami i sztucznym naśnieżaniem oraz Stacją Paralotniarstwa w Kowarach - Podgórzu.

W partnerstwie z Gminą Mała Upa (Obec Mała Upa) oraz Gminą Cerny Dul (Obec Cerny Dul) miasto realizuje projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) w ramach programu INTERREG III A Czecho – Polska pt.: "Międzynarodowy Zjazd Saniami Rogatymi" - Wskreszenie Tradycji Polskich i Czeskich Górali Karkonoskich".

Projekt zmierza do połączenia i zintensyfikowania działań w kierunku zachowania i popularyzowania wspólnej tradycji zjazdu saniami rogowymi na pograniczu polsko-czeskim. W ramach

projektu realizowany jest szereg przedsięwzięć mających na celu zwiększenie rangi organizowanego co rocznie „Międzynarodowego Zjazdu Saniami Rogatymi - Wielkiego Festiwalu Sanek”, zebranie informacji i eksponatów do wystawy oraz publikacji, a następnie dotarcie z informacją do szerszego grona odbiorców.

Cele jakie przyświecały przedsięwzięciu to:

- wzmożona dalsza współpraca transgraniczna,
- współpraca na szczeblu samorządowym przyczyni się do rozwoju współpracy gospodarczej ludności lokalnej gmin partnerskich,
- poprawa wiedzy o kulturze i historii sąsiadujących ze sobą gmin,
- zwiększony przepływ turystów krajowych i zagranicznych,
- rozwój gospodarczy gminy zgodnie z zasadą z równoważnego rozwoju,
- zmiana mentalności i wytworzenie nowej kultury spędzania wolnego czasu w aktywnej i prozdrowotny sposób.

2.3.1. Edukacja, kultura, sport

2.3.1.1. Oświata

Na terenie Kowar funkcjonują 3 placówki szkolne, dysponujące własnymi obiektami, salami gimnastycznymi i boiskami:

1. Zespół Szkół Ogólnokształcących im. Stanisława Lema w Kowarach jest jednostką organizacyjną powiatu, wchodzącą w skład powiatowej administracji zespolonej działającą w formie jednostki budżetowej.

Organem prowadzącym dla Zespołu Szkół na podstawie porozumienia między Gminą Kowary, a Powiatem Jeleniogórskim jest Powiat Jeleniogórski.

Zespół Szkół jest finansowany z budżetu powiatu i organizacyjnie obejmuje następujące typy szkół, zlokalizowanych w obiekcie Zespołu:

- 1) Liceum Ogólnokształcące,
- 2) Gimnazjum (im. Stanisława Lema)
- 3) Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych na podbudowie zasadniczej szkoły zawodowej po gimnazjum.

Celem szkoły jest:

- Wychowanie młodzieży w duchu zbliżenia między narodami i poszanowania inności, wychowanie młodzieży otwartej na drugiego człowieka, tolerancyjnej, która chce korzystać z wolności i budować państwo, w którym chronione będą także prawa jednostek.
- Pełny rozwój osobowości ucznia przy współudziale rodziny.
- Przekazanie ogólnej wiedzy i umiejętności dających podstawy do dalszej nauki i pracy.

2. Szkoły Podstawowe: Szkoła Podstawowa Nr 1 w Kowarach i Szkoła Podstawowa Nr 3 im. Józefa Gielniaka w Kowarach są szkołami publicznymi, zapewniającymi bezpłatne nauczanie w zakresie ramowych planów nauczania w ramach klas:

- a) Klasy zerowej dla dzieci w wieku 6 lat,
- b) Klas dla dzieci dla dzieci w wieku od 7 do 13 lat

Organem prowadzącym obie Szkoły Podstawowe jest gmina Kowary.

Zajęcia dodatkowe prowadzone w Szkole Podstawowej Nr 1 realizowane są w ramach działających w Szkole Kół:

1. Koło przyrodnicze klasy 1-3.
2. Koło ekologiczne.
3. Koło taneczne dla dzieci młodszych.
4. Język angielski od klasy 1 w godzinach lekcyjnych.
5. Koło plastyczne dla dzieci młodszych.
6. Zajęcia korekcyjno-kompensacyjne (klasy 1-3).
7. Gimnastyka korekcyjna.
8. Zespół wokalny – muzyczny.
9. Język niemiecki od klasy 1 – w godzinach lekcyjnych.
10. Informatyka od klasy 3 – w godzinach lekcyjnych.
11. Koło matematyczne klas IV-VI.
12. Szkolny klub sportowy (SKS)
13. Koło informatyczne klasy młodsze.
14. Koło informatyczne klasy IV-VI.

W Szkole Podstawowej Nr 3 zajęcia dodatkowe obejmują działania realizowane w Kółach:

1. Koło plastyczne;
2. Koło muzyczne;
3. Koło teatralne;
4. Koło turystyczne;
5. Koło matematyczne;
6. Koło języka niemieckiego;
7. Klub Europejski
8. Szkolny Klub Sportowy dla dziewcząt i chłopców;
9. Edukacja regionalna;
10. Zajęcia rekreacyjno – sportowe – klas I – II;
11. Mały Klub Europejski;
12. Zajęcia integracyjne dla dzieci romskich

Kowarskie szkoły biorą udział w Programie Rządowym pod nazwą "Radosna Szkoła", który został opracowany w odpowiedzi na Nową Podstawę Programową, obowiązującą od września 2009 roku. W związku z m.in. planowaną zmianą rozpoczęcia nauki w szkole przez dzieci 6-letnie, program ma za zadanie:

- ułatwić 6-latkom rozpoczęcie nauki w szkołach poprzez dostosowanie warunków nauki do wieku rozwojowego dzieci
- umożliwić dzieciom z terenów wiejskich dostęp do nowoczesnych pomocy edukacyjnych
- stworzyć takie warunki do wyposażenia szkół, aby były dostosowane do potrzeb rozwojowych dzieci w młodszym wieku szkolnym.

W ramach tego programu w kowarskich szkołach zorganizowano i wyposażono sale zabaw dla dzieci oraz centra multimedialne, wyposażone w nowoczesny sprzęt informatyczny.

Obie Szkoły Podstawowe dysponują Salami Gimnastycznymi i boiskami. Na terenie szkół funkcjonują

Stołówki Szkolne. W roku 2010 planowana jest budowa i uruchomienie na terenie wszystkich szkół przyszkolnych placów zabaw.

W Kowarach funkcjonuje Program współpracy pomiędzy Szkołą Podstawową nr 1 w Kowarach, a uczelniami w Jeleniej Górze w ramach projektu „Uniwersytet Dziecięcy”, który skierowany jest do uczniów kowarskich szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Obszar działalności projektu to podejmowanie działań mających na celu stymulowanie rozwoju uczniów poprzez przekazywanie wiedzy i kształcenie umiejętności wykraczających poza obszar działań szkoły, odpowiadających zainteresowaniom uczniów.

Szkoła Podstawowa Nr 1 w Kowarach – stała się bazą realizacji projektu pt. **„Centrum Edukacyjne Collegium Jagiellonicum Civitas Kovarensis”**

Przedmiotem Projektu jest stworzenie nowoczesnego ośrodka edukacji dla dzieci i młodzieży z Kowar, dostosowanego do potrzeb uczniów niepełnosprawnych, posiadającego m.in. bibliotekę multimedialną, kryty basen, zespół boisk, schronisko młodzieżowe, z wykorzystaniem istniejącej bazy Szkoły Podstawowej nr 1 w Kowarach.¹

Celem projektu jest stworzenie jak najlepszych warunków nauczania, zarówno kadrowych, jak i materialnych, dzieciom i młodzieży kowarskiej oraz uatrakcyjnienie oferty turystycznej Kowar, co przyczyni się do wzrostu jakości życia mieszkańców miasta, a także całej gminy Kowary i rozwoju społeczno – gospodarczego regionu.

Mierzalnym rezultatem projektu będzie liczba stałych użytkowników Centrum Edukacyjnego. Docelowo szacuje się, że liczba ta wyniesie 9.000 osób.

W projekcie przewidziano utworzenie:

- nowoczesnej szkoły podstawowej, dostosowanej także dla potrzeb dzieci i młodzieży niepełnosprawnej,
- szkolno – publicznej biblioteki multimedialnej z czytelnią, wyposażoną dodatkowo w księgozbiór literatury europejskiej w wersji oryginalnej
- krytego basenu,
- zespołu sal rekreacyjnych i klubów,
- zespołu boisk,
- sali wystawowej,
- schroniska młodzieżowego
- Centrum Wczesnej Profilaktyki Zdrowotnej.

2.3.1.2. Opieka nad dzieckiem w wieku przedszkolnym.

W Kowarach funkcjonują 2 placówki zapewniające instytucjonalną opiekę dla dzieci w wieku przedszkolnym od 2 do 6 roku życia. Placówki te realizują zadania określone w Ustawie o systemie oświaty oraz przepisach wydanych na jej podstawie, a w szczególności podstawie programowej wychowania przedszkolnego, koncentrując się na:

- a) wspomaganie i ukierunkowanie rozwoju dziecka z jego wrodzonym potencjałem i

¹ Źródło: Materiały udostępnione przez Szkołę Podstawową nr 1 w Kowarach

- możliwościami rozwoju w relacjach ze środowiskiem społeczno-kulturalnym i przyrodniczym,
- b) udzielaniu dzieciom pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
 - c) umożliwianiu dzieciom podtrzymywania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej, językowej i religijnej,
 - d) sprawowaniu opieki nad dziećmi odpowiednio do ich potrzeb oraz możliwości przedszkola,
 - e) współdziałaniu z rodziną poprzez wspomaganie rodziny w wychowaniu dzieci, rozpoznawaniu możliwości rozwojowych dziecka, w miarę potrzeby podjęciu wczesnej interwencji specjalistów oraz przygotowaniu do nauki szkolnej.
1. **Przedszkole Publiczne w Kowarach** – funkcjonuje jako jednostka organizacyjna gminy Kowary, dysponuje 150 miejscami.
 2. **Przedszkole Prywatne „Krokodyl Schnappi”** – uruchomione od września 2009r., dysponuje 80 miejscami.

Obie placówki otrzymują dofinansowanie do kosztów utrzymania dziecka z budżetu miasta Kowary. Ponieważ od 1994 na terenie Kowar nie funkcjonują placówki opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 – do obu Przedszkoli przyjmowane są dzieci po ukończeniu 20 miesiąca życia i tworzone są dla tych dzieci specjalne grupy, wydzielonej opieki nad małym dzieckiem.

Od 1994 roku na terenie Kowar nie funkcjonuje żadna placówka zapewniająca opiekę dla dzieci od 6 miesiąca życia do 3 lat. Brak żłobka/ków zapewniających opiekę dla małych dzieci uniemożliwia ich matkom podjęcie zatrudnienia bezpośrednio po zakończeniu urlopu macierzyńskiego. Wymusza to korzystanie przez te matki z urlopu wychowawczego, po zakończeniu którego pracodawca nie jest zobowiązany zapewnić pracownikowi kontynuacji zatrudnienia sprzed urlopu macierzyńskiego. Sytuacja ta, przy braku pracy na lokalnym rynku pracy powoduje zagrożenie bezrobociem tej grupy, w większości młodych kobiet.

2.3.1.3. Działalność w dziedzinie kultury

Organizacja działalności kulturalnej w Kowarach pozostaje w szczególności w kompetencjach **Miejskiego Ośrodka Kultury w Kowarach** (MOK) – jednostki organizacyjnej gminy Kowary, dysponującego własnym obiektem – Domem Kultury, zlokalizowanym w pobliżu centrum miasta. Status prawny jednostki określają obowiązujące przepisy o samorządzie gminnym oraz o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej. MOK prowadzi działalność na obszarze miasta Kowary i świadczy usługi na rzecz jego mieszkańców.

MOK zaspokaja potrzeby kulturalne mieszkańców Kowar, oraz działa w celu rozbudzenia tych potrzeb poprzez organizowanie w szczególności:

- zespołowego uczestnictwa w kulturze
- różnorodnych form edukacji kulturalnej
- form indywidualnej działalności kulturalnej
- imprez kulturalnych

MOK prowadzi również działalność instruktażowo-metodyczną, która polega na:

- organizowaniu i współdziałaniu w doksztalcaniu i doskonaleniu pracowników upowszechniania kultury oraz instruktorów amatorskiego ruchu artystycznego
- gromadzeniu informacji o działalności kulturalnej na obszarze miasta Kowary oraz upowszechnianiu tej wiedzy

Obecnie w ofercie MOK-u prowadzone są:

- kurs rysunku dla młodzieży i dorosłych
- nauka gry na keyboardzie
- nauka gry na gitarze
- zajęcia w grupie wokalnejszy „Kowarska Szansa na Sukces”
- zajęcia w grupie teatralnej (dzieci i młodzież)
- zajęcia w grupie tanecznej (chilriderki)

Miejski Ośrodek Kultury jest wydawcą miejskiego dwumiesięcznika „Gazeta Kowarska” wydawanej wraz z dodatkiem „Kurier Kowarski”.

W roku 2009 MOK przystąpił do realizacji projektu adresowanego do kowarskich Romów w ramach POKL pn.: „Zwykłe szanse dla niezwykłych ludzi”, którego termin realizacji przypada na lata 2009-2011. Głównym celem projektu jest zwiększenie poziomu edukacji i integracji społecznej Romów.

W obiekcie Miejskiego Ośrodka Kultury ma swoją siedzibę **Miejska Biblioteka Publiczna** – działająca jako jednostka organizacyjna gminy Kowary z Filią (Punktem Bibliotecznym) w jednostce osadniczej – Kowary-Wojków. Zbiory biblioteczne są własnością gminy Kowary.

Biblioteka jest gminną instytucją kultury, działającą w obrębie krajowej sieci bibliotecznej. Służy zaspokajaniu i rozwijaniu potrzeb czytelniczych społeczeństwa oraz upowszechnianiu wiedzy i rozwoju kultury. Posiada czytelnię udostępniającą swoim czytelnikom czasopisma i książki.

Biblioteka współpracuje z wieloma innymi bibliotekami na podstawie wypożyczenia międzybibliotecznego

2.3.1.4. Poradnictwo psychologiczno-pedagogiczne

W Kowarach ma swoją siedzibę Publiczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, obejmująca swym działaniem miasto Kowary oraz gminy powiatu jeleniogórskiego: Karpacz, Mysłakowice i Janowice Wielkie. Poradnia jest jednostką organizacyjną Powiatu Jeleniogórskiego, finansowaną z budżetu powiatu.

Statutowym celem Poradni jest wspomaganie prawidłowego rozwoju psychofizycznego i efektywności uczenia się dzieci młodzieży, pomoc uczniom w wyborze kierunku kształcenia zawodu, udzielanie dzieciom i młodzieży, ich rodzicom lub opiekunom, nauczycielom i wychowawcom pomocy psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej, rehabilitacyjnej i rewalidacyjnej. Swoje cele Poradnia realizuje poprzez działalność diagnostyczną, terapeutyczną, doradczą oraz profilaktyczną. Korzystanie z usług Poradni jest dobrowolne i nieodpłatne.²

² Źródło: Statut Publicznej Poradni Psychologiczno Pedagogicznej w Kowarach

Poradnia obejmuje swoją opieką dzieci od urodzenia, przedszkolne oraz uczące się na wszystkich poziomach nauczania, a także osoby głęboko upośledzone w ramach zajęć rewalidacyjno – wychowawczych - do 25 r. ż.

Jak wynika to z udostępnionych dla niniejszego dokumentu danych - dzieci z terenu Kowar stanowią rocznie średnio ok. 40% klientów Poradni. Rocznie ok. 500 dzieci z Kowar (w wieku od 0 do 3 lat, przedszkolnym oraz uczących się) korzysta z różnorodnych form pomocy indywidualnej i grupowej.

Poradnia prowadzi diagnozę: psychologiczną, pedagogiczną, logopedyczną, terapię, zajęcia warsztatowe, treningi, udziela porad i konsultacji rodzicom i nauczycielom. Realizuje programy autorskie i ogólnokrajowe (ministerialne).

Poradnia współpracuje z placówkami oświatowymi, Policją, Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i innymi organizacjami i instytucjami działającymi na terenie Kowar w zakresie m.in. prowadzenia:

- „Stolików Oświatowych” w kowarskich szkołach podstawowych,
- „Treningów Zachowań Konstruktywnych” w Gimnazjum w
- zajęć integracyjnych w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Kowarach
- Punktu konsultacyjnego w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Kowarach w ramach programu „Zero tolerancji dla przemocy w szkole”
- „Treningów Zastępowania Agresji”
- programu „Równe szanse” dla dzieci romskich w wieku przedszkolnym

2.3.1.5. Sport i turystyka

Jednostką realizującą na terenie Kowar zadania związane z krzewieniem idei sportu jest Klub Sportowy „Olimpia Kowary”, zarządzający Stadionem Miejskim i otrzymującym na ten cel oraz własną działalność środki z budżetu miasta.

W ostatnich latach miasto znacznie poszerzyło ofertę dla dzieci i młodzieży, tworząc możliwość aktywnego spędzania czasu wolnego poprzez budowę w latach 2005-2009 czterech ogólnodostępnych, nowoczesnych boisk sportowych w różnych punktach miasta: jednostkach osadniczych: Kowary-Krzaczyna, Kowary-Wojków oraz przy ul. Wiejskiej i w pobliżu centrum miasta – w obrębie Szkoły Podstawowej Nr 1.

Dla najmłodszych mieszkańców miasta do dyspozycji pozostają powstałe w tym samym okresie cztery atestowane place zabaw, zlokalizowane podobnie jak wymienione wyżej obiekty sportowe w różnych punktach miasta, gwarantując ich dostępność dla wszystkich mieszkańców. Działalność sportowa realizowana jest również w obrębie obiektów zamkniętych – salach gimnastycznych szkół w zakresie przewidzianym programami szkolnymi oraz boiskach przyszkolnych.

Gmina tworzy również warunki dla rozwoju sportu, wspierając finansowo, w ramach możliwości swojego budżetu organizacje i stowarzyszenie działające w zakresie sportu na terenie Kowar.

Miasto tworząc szeroką ofertę dla rozwoju turystyki (trasy rowerowe i narciarskie), tworzy również warunki do czynnego wypoczynku swoim mieszkańcom.

2.3.2. Ochrona zdrowia, opieka stacjonarna nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi

Zadania z zakresu ochrony zdrowia na terenie Kowar realizują:

- *Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Powiatowe Centrum Zdrowia" w Kowarach.*

W skład Centrum wchodzi jednostki zlokalizowane na terenie Kowar::

- wielospecjalistyczny Szpital „Bukowiec” z oddziałami: chorób wewnętrznych, anestezjologii i intensywnej terapii, ginekologiczno-położniczym, pediatrycznym, neonatologicznym chirurgii ogólnej, rehabilitacyjnym oraz: blokiem operacyjnym, izbą przyjęć, pracowniami: diagnostyczną, patomorfologii, endoskopii, laboratorium analitycznym, apteką zakładową i poradnią ginekologiczno-położniczą,
- Zakład Opiekuńczo - Leczniczy – opieka długoterminowa – liczba łóżek – 55
- Hospicjum – opieka długoterminowa – liczba łóżek – 18
- Przychodnia Rejonowa nr 1 – centrum wielospecjalistycznej opieki ambulatoryjnej z poradniami: ogólną, dla dzieci, zdrowia psychicznego, uzależnień od alkoholu, dermatologiczną, chirurgii ogólnej i przewodu pokarmowego, otolaryngologiczną, okulistyczną, neurologiczną, ginekologiczno-położniczą, onkologiczną, ortopedyczną, diabetologiczną, rehabilitacyjną, gabinetami: pielęgniarki i położnej środowiskowo-rodzinnej, zabiegowym, promocji zdrowia, medycyny szkolnej, fizjoterapii, kinezyterapii, masażu, hydroterapii, oraz poradniami: gruźlicy i chorób płuc, medycyny pracy i pracownią diagnostyczną.
- *Specjalistyczny Zespół Gruźlicy i Chorób Płuc w Kowarach „Wysoka Łąka”*

W skład Zespołu wchodzi n/w jednostki działające na terenie Kowar:

- Szpital "Wysoka Łąka" w Kowarach, z oddziałami: A1 - izolowany oddział gruźlicy, A2 - diagnostyka i leczenie chorób płuc, w tym nowotworów wraz z chemioterapią płuc, B1 i C1 - diagnostyka i leczenie chorób płuc, w tym nowotworów wraz z chemioterapią płuc,
- pracownia RTG, sala zabiegowa bronchofiberoskopowi, gabinet USG, pracownia fizjopatologii oddychania, laboratorium analityczne,
- Hospicjum stacjonarne – opieka długoterminowa – liczba łóżek – 6
- *Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „CITO-MED” Przychodnia Rodzinna w Kowarach.*

W skład jednostki wchodzi: poradnie: ogólna, pediatryczna, okulistyczna, ginekologiczno-położnicza, gabinet zabiegowy, gabinet pielęgniarki środowiskowej i położnej. Zakład realizuje również Pielęgniarską Opiekę Długoterminową, świadczoną obłożnie i przewlekle chorym, przebywającym w domu.

- *Gabinety lekarskie i wyjazdowe usługi medyczne świadczone w ramach działalności gospodarczej.*

Wg danych na dzień 31.12.2009r. Ewidencji Działalności Gospodarczej Urzędu Miasta w Kowarach na terenie gminy zarejestrowanych jest 26 różnych podmiotów gospodarczych świadczących usługi medyczne na terenie Kowar o różnej specjalności, z przewagą lekarskich usług stomatologicznych i usług internistycznych. Usługi świadczone są w gabinetach lekarskich oraz w formie tzw. medycznych usług wyjazdowych świadczonych w mieszkaniu pacjenta.

Opiekę instytucjonalną nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi realizują

- *Dom Pomocy Społecznej w Kowarach*

Dom jest samodzielną jednostką organizacyjną i budżetową, prowadzoną i finansowaną przez Powiat Jeleniogórski. Zapewnia swoim mieszkańcom całodobową opiekę oraz zaspokaja ich niezbędne potrzeby zdrowotne, społeczne i religijne. Dom jest placówką stałego pobytu, posiadającym 56 miejsc dla przewlekle somatycznie chorych kobiet.³

Wśród pensjonariuszek Domu przewagę stanowią mieszkanki Kowar.

- *Zakład Opiekuńczo Lecznicy i Hospicjum* – działający w strukturach w/w Powiatowego Centrum Zdrowia w Kowarach, obejmujący swoim działaniem Kowary i pozostałe gminy powiatu jeleniogórskiego oraz *Hospicjum* przy Specjalistycznym Zespole Gruźlicy i Chorób Płuc w Kowarach „Wysoka Łąka”.

2.3.3. Gospodarka mieszkaniowa

W celu określenia głównych założeń gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Kowary, dla zapewnienia efektywnej i racjonalnej realizacji zadań gminy w tym zakresie powstał Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Miejskiej Kowary na lata 2006-2010, przyjęty do realizacji uchwałą Nr XLV/242/06 Rady Miejskiej w Kowarach z dnia 27.04.2006 roku. Program ten wprowadza planową politykę dotyczącą gminnego zasobu mieszkaniowego, dla której punktem wyjścia są dane o zasobach, ich stanie, potrzebach, przy uwzględnieniu realnych możliwości Gminy Kowary.

Jednostką organizacyjną gminy powołaną do zarządzania w imieniu gminy gminnym zasobem mieszkaniowym jest zakład budżetowy – Zarząd Eksploatacji Zasobów Komunalnych w Kowarach (ZEZK). Do głównych zadań tej jednostki należą: eksploatacja i remonty komunalnych zasobów mieszkaniowych oraz zarządzanie wspólnotami mieszkaniowymi.

W skład zasobów mieszkaniowych gminy Kowary wchodzi budynek stanowiący w 100% własność gminy, jak również budynki wspólnotowe, w których gmina jest współwłaścicielem nieruchomości.

Wg stanu na pierwsze półrocze 2009r. w skład mieszkaniowego zasobu gminy wchodzi:

1. Lokale gminne – 1148, w tym:
 - lokale socjalne – 41,
 - pomieszczenia tymczasowe – 4

W lokalach tych zamieszkuje 2965 osób.

2. Lokale własnościowe – 761 usytuowanych w 168 budynkach wspólnotowych pozostających z zarządzie ZEZK, w których zamieszkuje 1882 osoby.

Gmina wypełniając swoje zadanie, polegające na zapewnieniu mieszkań swoim mieszkańcom, powinna posiadać w swoich zasobach także mieszkania socjalne. Lokale te są przyznawane w szczególności osobom bądź rodzinom, które nie mają zaspokojonych potrzeb mieszkaniowych i

³ Źródło: Statut Domu Pomocy Społecznej w Kowarach (Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr IX /40 / 99 Rady Powiatu Jeleniogórskiego z dnia 31.05.1999r. ze zmianą wprowadzoną uchwałą nr XIII/78/03 z dnia 28.11.2003r.)

znalazły się w niedostatku, wskutek czego ich dochód miesięczny nie pozwala na wynajęcie lokalu na zasadach ogólnych. Postęp w realizacji tego zadania jest znikomy. Zapotrzebowanie na tego typu lokale jest o wiele większe niż wynika to z możliwości ich pozyskiwania. Lokale socjalne pozyskiwane są poprzez przekwalifikowanie opróżnianych lokali o niskim standardzie i złym stanie technicznym w budynkach, gdzie nie powstały wspólnoty mieszkaniowe. Lokale te wymagają na ogół wykonania robót remontowych.

Brak budownictwa komunalnego oraz stara, wymagająca ogromnych nakładów finansowych, pozostająca w 100% własnością gminy, substancja mieszkaniowa miasta jest znaczącym problemem. Umożliwienie zakupu lokali mieszkalnych za 1% ich wartości, powoduje szybką wyprzedaż lokali w budynkach o wysokim standardzie. W mieszkaniowym zasobie gminy pozostają budynki zdekapitalizowane, na których kosztowną modernizację budżet gminy nie zabezpiecza środków.

Wysokie koszty utrzymania tych obiektów, przy zaleganiu w opłatach czynszowych ich mieszkańców powodują, że ZEJK nie dysponuje funduszami na poprawę warunków mieszkaniowych ich lokatorów. Brak inwestycji miasta w budownictwo mieszkaniowo-komunalne powoduje, że wiele kowarskich rodzin, szczególnie o niskich dochodach, mieszka w przeludnionych lokalach o bardzo niskim standardzie. Często zły stan techniczny, zawilgocenie i zagrzybienie tych mieszkań przyczynia się do pogarszania się stanu zdrowia ich lokatorów, szczególnie dzieci. Fakt, że w znacznej części mieszkania te zasiedlone są przez rodziny o najniższych dochodach, dodatkowo pogarsza ich sytuację.

Wg stanu na 30 czerwca 2009r. na przydział lokali oczekuje w Kowarach łącznie 57 osób i rodzin, w tym:

- 14 mających pierwszeństwo do wynajmu lokali mieszkalnych (komunalnych);
- 25 oczekujących na lokale socjalne, w tym: 10 umieszczonych na liście przydziału i 15 oczekujących na przydział lokalu w związku z wyrokiem sądowym przyznającym prawo do lokalu socjalnego;
- 18 oczekujących na przydział mieszkania do remontu we własnym zakresie.

Poza wyrokami sądowymi przyznającymi prawo do lokalu socjalnego ZEJK ma również obowiązek wykonać orzeczenia Sądu o eksmisji lokatorów z mieszkań komunalnych. Eksmisje takie aktualnie orzeczono w stosunku do 41 lokatorów. Ponieważ przepisy prawa obecnie nie przewidują tzw. „eksmisji na bruk” – dla tych osób gmina zobowiązana jest przygotować pomieszczenia tymczasowe.

Brak budowy nowych komunalnych lokali mieszkalnych powoduje, że wiele rodzin, szczególnie młodych, których sytuacja materialna nie pozwala na budowę lub zakup własnego mieszkania, bądź jego wynajęcie, od wielu lat oczekuje na przydział własnego mieszkania lub inną formę pomocy miasta w rozwiązaniu ich trudnej sytuacji mieszkaniowej

2.3.4. Bezpieczeństwo, przeciwdziałanie przemocy i uzależnieniom

2.3.4.1. Przemoc

Na terenie Kowar ma swoją siedzibę **Komisariat Policji** realizujący swoje zadania na terenie

Kowar i ościennej gminy wiejskiej Mysłakowice. Z udostępnionych przez Komisariat materiałów wynika, że na terenie jego działania w latach 2004-2008 ilość zdarzeń wymagających interwencji Policji systematycznie spada. Przy czym pod pojęciem "zdarzeń" należy rozumieć wszystkie zdarzenia kryminalne odnotowane na terenie działania Komisariatu, tj. w obrębie miasta Kowary i gminy Mysłakowice. Ilość zdarzeń w tzw. 7 kategoriach to zdarzenia kryminalne najbardziej uciążliwe społecznie, takie jak: kradzieże, kradzieże z włamaniem, rozboje, wymuszenia rozbójnicze, zgwałcenia. Wykrywalność tych zdarzeń średnio za lata 2004-2008 w zdarzeniach wynosi: ogółem 63%, zdarzeń w tzw. 7 kategoriach 35%.

Ponieważ prowadzona statystyka policyjna dotycząca działań Komisariatu w Kowarach, nie zawiera wyodrębnionych danych odnoszących się wyłącznie do miasta Kowary, podane w poniższej tabeli dane dotyczą zdarzeń przestępczych w Kowarach i Mysłakowicach.

Tabela 11. Ilość zdarzeń przestępczych w latach 2004-2008 na terenie Kowar i Mysłakowic

Rok	Zdarzenia ogółem	Zdarzenia w tzw. 7 kategoriach
2004	756	339
2005	698	282
2006	687	278
2007	654	259
2008	533	189

Źródło: Dane Komisariatu Policji w Kowarach

Jak wynika to z raportów policyjnych oraz danych MOPS Kowary w ostatnich latach znacznie wzrosła liczba tzw. interwencji domowych związanych z przemocą domową na tle alkoholizmu oraz interwencji w związku z zaniechaniem obowiązków rodzicielskich. W odniesieniu do interwencji w tym zakresie dotyczących mieszkańców Kowar, Komisariat współpracuje z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Kowarach, Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i właściwymi sądami. Policja podejmuje również współpracę z kowarskimi szkołami oraz działającą na terenie Kowar Publiczną Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, realizując m.in. program „Stoliki Oświatowe”. Raz w miesiącu na terenie szkoły odbywają się indywidualne spotkania z rodzicami i uczniami sprawiającymi kłopoty w szkole (nauka, trudności wychowawcze, trudna sytuacja w rodzinie). W ramach programu pracownicy Poradni wraz z funkcjonariuszem Policji i pedagogiem szkolnym w latach 2004-2008 skonsultowali:

- w Szkole Podstawowej nr 1 w Kowarach ok. 90 przypadków
- w Szkole Podstawowej nr 3 w Kowarach ok. 75 przypadków

2.3.4.2. Obrona cywilna. Ochrona przed zagrożeniami lokalnymi.

Zadania z zakresu ochrony przeciwpożarowej, obrony cywilnej, ochrony przed powodzią oraz innymi zagrożeniami lokalnymi, klęskami żywiołowymi, katastrofami itp., realizuje na terenie Kowar budżetowa jednostka organizacyjna gminy - **Miejska Służba Ratownicza w Kowarach (MSR)**.

Realizacja kreślonych wyżej zdań statutowych przez MSR polega m.in. na:

- organizowaniu i samodzielnym prowadzeniu działań ratowniczych w czasie walki z pożarami, klęskami żywiołowymi oraz likwidacja miejscowych zagrożeń,
- wykonywaniu pomocniczych czynności ratowniczych w czasie klęsk żywiołowych,
- rozpoznawaniu zagrożeń pożarowych i innych miejscowych zagrożeń oraz wnioskowaniu o ich usunięcie,
- sprawowaniu nadzoru nad ochroną przeciwpożarową jednostek organizacyjnych ,
- podejmowaniu działań organizacyjno - technicznych usprawniających system alarmowania i współdziałanie z jednostkami ochrony przeciwpożarowej oraz innymi służbami ratowniczymi,
- prowadzeniu wszelkich czynności związanych z zatrudnieniem pracowników do robót publicznych i prac interwencyjnych w zależności od potrzeb gminy,
- organizowaniu i nadzorowaniu prac społecznie użytecznych dla osób orzeczonych przez sądy,
- profilaktyce i szkoleniu ludności z zakresu obrony cywilnej w czasie pokoju i na wypadek wojny oraz podejmowanie działań zgodnie z planem Obrony Cywilnej Gminy Kowary,

Koszty utrzymania jednostki ponosi gmina Kowary.

2.3.4.3. Przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy.

Problematyka uzależnień i koordynacja działań w tej sferze na terenie Kowar pozostaje w kompetencji **Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**, powoływanej uchwałą Rady Miejskiej w Kowarach i działającej przy Urzędzie Miasta w Kowarach.

Komisja realizuje zadania określone corocznie w trybie uchwały Rady Miejskiej w Kowarach w „Miejskim Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych” oraz „Miejskim Programie Przeciwdziałania Narkomanii”.

Zadania z zakresu profilaktyki i terapii uzależnień Komisja realizuje poprzez Centrum Profilaktyki i Terapii Uzależnień działające w siedzibie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowarach oraz dwie, funkcjonujące na terenie Kowar Świetlice Socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży szkół podstawowych i gimnazjum, finansując i nadzorując działalność tych jednostek.

Zadania Centrum Profilaktyki i Terapii Uzależnień realizowane są przez 2 psychoterapeutów – specjalistów w zakresie terapii uzależnień. W ramach Centrum działają następujące grupy:

- Grupa wsparcia dla osób współuzależnionych,
- Grupa profilaktyki dla młodzieży,
- Grupa wstępna dla osób uzależnionych,
- Grupa wstępna dla dorosłych dzieci alkoholików,
- Grupa AA
- Klub Radości i Trzeźwości,

Z pomocy Centrum średniorocznie korzysta ok. 200 osób. Osoby te otrzymują w Centrum pomoc psychoterapeutyczną oraz podejmują działania samopomocowe również w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

Świetlice Socjoterapeutyczne prowadzone przez specjalistów w dziedzinie psychologii i pedagogiki specjalnej swoim działaniem obejmują dziennie po ok. 25 dzieci i młodzieży każda.

Świetlice działają codziennie w dni robocze w godzinach 14-16, zapewniają uczestnikom nieodpłatne uczestnictwo w prowadzonych zajęciach skierowanych na organizację czasu wolnego, pomoc i wsparcie dla dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym z powodu alkoholizmu lub narkomanii rodziców.

Świetlice i Centrum współpracują ze sobą oraz placówkami oświaty i Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Kowarach, jak również innymi organizacjami i instytucjami w zakresie profilaktyki uzależnień, leczenia odwykowego i przeciwdziałania oraz ograniczania skutków uzależnień.

W latach 2004 – 2008 w ramach „Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych” oraz „Programu Przeciwdziałania Narkomanii” w Kowarach realizowano zadania adresowane do dzieci i rodziców, takie jak:

- Akcja „Zdrowa edukacja rówieśnicza”
- Realizacja programu „Aktywne ferie”
- Kuligi dla dzieci ze szkół podstawowych
- Profilaktyczne spektakle teatralne pt. „Jeśli nadejdzie jutro” oraz „Przygody Pędziwiatra” „Pierwsze przykazanie miłości”
- Program profilaktyczny dla dzieci i rodziców. „Dzieci bez nałogów”
- Organizacja kolonii letnich dla dzieci z kowarskich szkół podstawowych
- Program dla młodzieży kowarskich szkół pod nazwą „Zachowaj trzeźwy umysł”,
- Programy profilaktyczne „Dzieci bez nałogów”
- Finansowanie kolonie letnie dla dzieci
- Przeprowadzono zajęcia profilaktyczne z zakresu przeciwdziałania narkomanii
- Organizowano imprezy dla dzieci: Dzień dziecka, Mikołajki

Ponadto stałym elementem w działalności Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest prowadzenie spraw z zakresu postępowań w sprawach leczenia odwykowego, przeprowadzanie kontroli legalności sprzedaży alkoholu w punktach ich sprzedaży na terenie miasta, opiniowanie pozwoleń na sprzedaż alkoholu.

2.3.5. Pomoc społeczna i inne systemy świadczeń socjalnych

Zadania z zakresu pomocy społecznej i innych świadczeń socjalnych na terenie Kowar realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowarach. Ośrodek jest jednostką organizacyjną Miasta Kowary utworzoną uchwałą nr XVI/53/90 Miejskiej Rady Narodowej w Kowarach z dnia 24.04.1990r., działającą na podstawie Statutu nadanego przez Radę Miejską w Kowarach oraz przepisów o pomocy społecznej i innych, które stosuje się do ośrodków pomocy społecznej. Ośrodek jest jednostką budżetową w rozumieniu przepisów o finansach publicznych i nie posiada osobowości prawnej. W zakresie swojej działalności może po uzgodnieniu z Burmistrzem Miasta samodzielnie lub wspólnie z innymi podmiotami pozyskiwać środki pomocowe z różnych źródeł, w szczególności z europejskich funduszy strukturalnych. Od kwietnia 2007r. Ośrodek posiada własny obiekt, stanowiący

jego siedzibę. W obiekcie prowadzą swoją działalność Centrum Profilaktyki i Terapii Uzależnień oraz Publiczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna.

Ośrodek realizuje zadania własne i zlecone gminie z zakresu:

- ustawy o pomocy społecznej
- ustawy o dodatkach mieszkaniowych
- ustawy o świadczeniach rodzinnych
- ustawy o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej
- ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów
- ustawy o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego
- ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych
- ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych
- ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym
- inne przekazane przez ustawę lub na podstawie porozumień

Przedmiotem działania Ośrodka jest umożliwianie osobom i rodzinom przezwycięzania trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia oraz zapobieganie powstawaniu tych sytuacji, a także umacnianie rodziny. W tym celu współdziała z działającymi na terenie miasta Kowary podmiotami, których statutowe zadania w istotnej części zbieżne są z celami pomocy społecznej lub innymi zadaniami Ośrodka, mającymi na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych. W powyższym zakresie Ośrodek może również współdziałać z podmiotami z poza Miasta Kowary.

Organizację pracy Ośrodka reguluje Regulamin Organizacyjny określany przez Burmistrza Miasta Kowary w drodze zarządzenia oraz Regulamin Pracy opracowany na podstawie przepisów ustawy o samorządzie gminnym, ustawy o pracownikach samorządowych oraz kodeksu pracy.

Tabela 12. Komórki organizacyjne MOPS Kowary

LP.	Nazwa komórki organizacyjnej	Zakres zadań	Stan zatrudnienia w etatach
1.	Dyrektor Ośrodka	Kierowanie Ośrodkiem, prowadzenie postępowań administracyjnych w sprawach realizowanych przez Ośrodek świadczeń w ramach udzielonych przez Radę Miejską w Kowarach i Burmistrza Kowar upoważnień	1 osoba – 1 etat
2.	Dział Pomocy Środowiskowej	Realizuje zadania z zakresu ustawy o pomocy społecznej oraz inne, przekazane przez ustawę lub na podstawie porozumień, w tym programy rządowe i lokalne mające na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia, z wyłączeniem zadań z tego zakresu, realizowanych przez inne komórki organizacyjne Ośrodka.	6 osób, w tym: Koordynator – 1 etat Rejonowi pracownicy socjalni - 5 etatów
3.	Dział Usług Opiekuńczych	Realizuje zadania z zakresu ustawy o pomocy społecznej obejmujące świadczenie usług opiekuńczych mieszkańcom Kowar, wymagającym tej formy pomocy oraz prowadzenie postępowań w sprawach	8 osób, w tym: Kierownik – 1 etat, Opiekun – 7 etatów

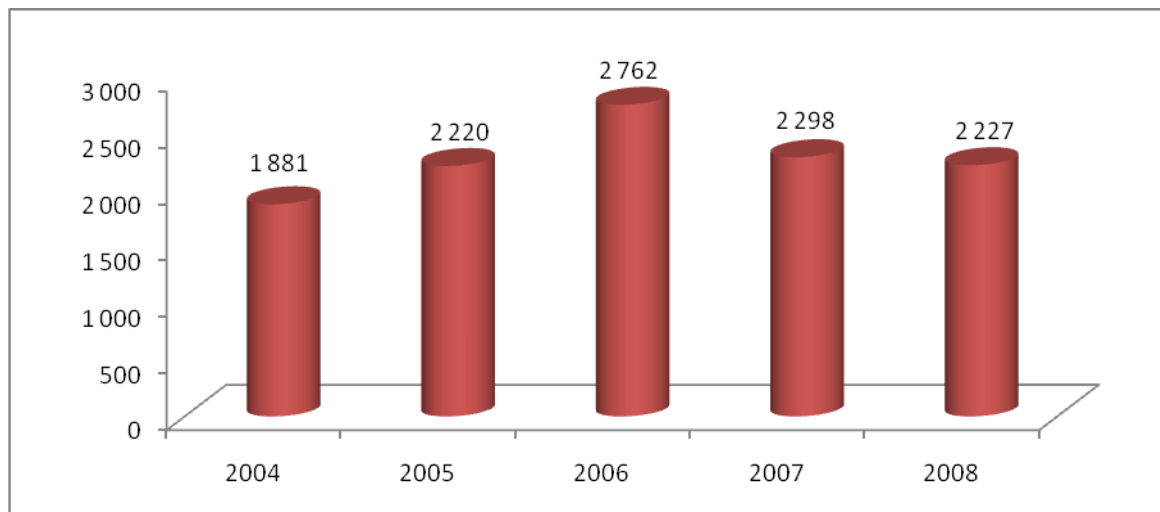
		umieszczenia w domach pomocy społecznej.	
4.	Dział Świadczeń Rodzinnych	Realizuje zadania z zakresu ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów oraz ustawy o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej.	3 osoby, w tym: Kierownik – 1 etat, Pracownik socjalny ds. świadczeń rodzinnych – 1 etat, Referent ds. dłużników alimentacyjnych – 1 etat
5.	Samodzielne Stanowisko ds. Dodatków Mieszkaniowych	Realizuje zadania wynikające z ustawy o dodatkach mieszkaniowych.	1 osoba – Inspektor ds. dodatków mieszkaniowych – 1 etat
6.	Dział Finansowo-Administracyjny	Realizuje zadania z zakresu obsługi administracyjno-finansowej Ośrodka.	3 osoby, w tym: Główny Księgowy – 1 etat, Księgowy – 1 etat, Kasjer – 1 etat
7.	Samodzielne Stanowisko ds. Sekretariatu	Realizuje zadania obejmujące obsługę sekretariatu i archiwum zakładowego Ośrodka.	1 osoba – sekretarka – 1 etat

Źródło: Załącznik do Zarządzenia Burmistrza Kowar Nr 77/2009, Regulamin Organizacyjny Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowarach

2.3.5.1. Struktura świadczeniobiorców objętych pomocą MOPS Kowary w latach 2004-2008

Coraz trudniejsza sytuacja ludności Kowar spowodowana rosnącym bezrobociem oraz ubożeniem ludności powoduje, że z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej korzysta coraz więcej osób i rodzin.

Rysunek 10. Liczba rodzin korzystająca z pomocy MOPS Kowary w latach 2004-2008

Źródło: Dokumentacja wewnętrzna MOPS Kowary

W roku 2004 z różnych form pomocy skorzystało 1863 rodziny, a w roku 2008 – już 2227. W najtrudniejszej sytuacji życiowej mieszkańcy Kowar znaleźli się w roku 2006, kiedy to do Ośrodka zgłosiło się aż 2762 rodziny. Ponieważ jedna rodzina mogła korzystać z różnych form pomocy

realizowanych przez Ośrodek – przedstawione dane wskazują liczbę rodzin korzystających z każdego z wymienionych w poniższej tabeli rodzajów świadczeń.

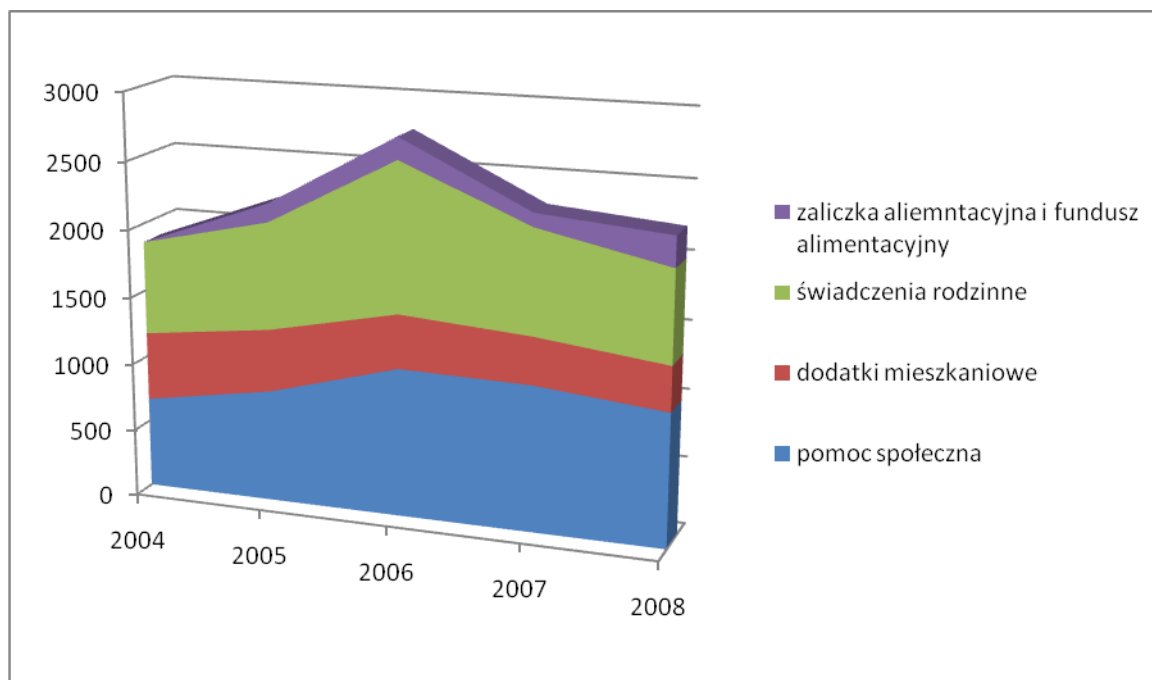
Tabela 13. Liczba rodzin korzystająca z pomocy MOPS Kowary w latach 2004-2008 z wyszczególnieniem rodzajów świadczeń

Rodzaj świadczeń	2004	2005	2006	2007	2008
Pomoc społeczna	670	830	1098	1079	986
Dodatki mieszkaniowe	505	463	399	350	330
Świadczenia rodzinne	688	790	1100	768	677
Zaliczki alimentacyjne	x	137	165	101	110
Świadczenia z funduszu alimentacyjnego	x	x	x	X	124
R a z e m:	1 863	2 220	2 762	2 298	2 227

Źródło: Dokumentacja wewnętrzna MOPS Kowary

Jak wynika z informacji zawartych w tabeli w latach 2004-2008 najwięcej rodzin otrzymało świadczenia w ramach pomocy społecznej. Kształtowanie się liczby rodzin korzystających z poszczególnych form pomocy obrazuje rysunek poniżej:

Rysunek 11. Rodziny objęte poszczególnymi formami pomocy w latach 2004-2008

Źródło: Dokumentacja wewnętrzna MOPS Kowary

2.3.5.2. Struktura wydatków na świadczenia realizowane przez MOPS w latach 2004-2008

Mimo utrzymującej się od roku 2006 ogólnej tendencji spadku liczby osób i rodzin korzystających ze świadczeń realizowanych przez Ośrodek, ich koszt stale rośnie. Wzrost ten jest wynikiem przede

wszystkim waloryzacji świadczeń, bądź ustawowego podwyższania ich kwot ale również związany jest ze wzrostem kosztów utrzymania rodzin i potrzebą podwyższania wymiaru udzielanej rodzinie lub osobie pomocy.

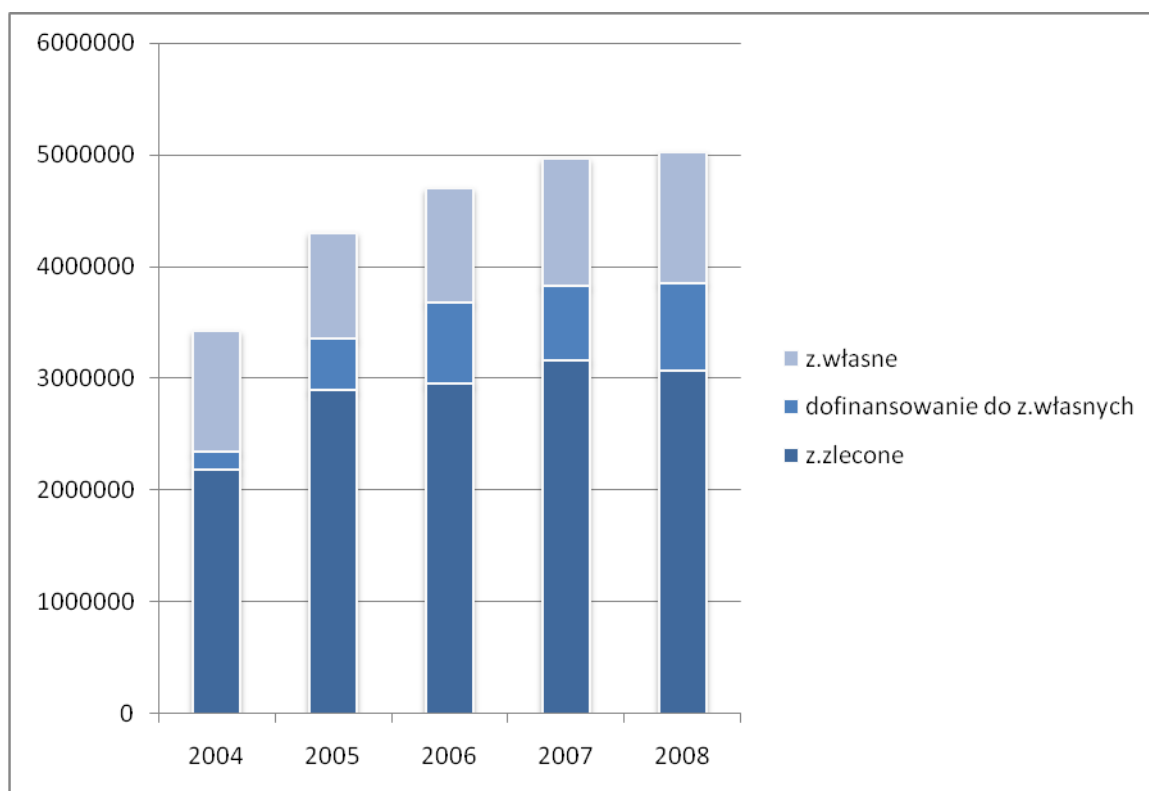
Tabela 14. Struktura wydatków na świadczenia realizowane przez MOPS w latach 2004-2008

Źródło finansowania	2004	2005	2006	2007	2008
Zadania zlecone gminie (budżet państwa)	2186793	2889919	2947432	3157959	3067299
Zadania własne gminy (budżet gminy), w tym: zadania własne dofinansowane z budżetu państwa	1233391	14113168	1748643	1803145	1952272
	153556	462755	732757	666321	783276
Razem	3420184	4303087	4696075	4961104	5019571

Źródło: Dokumentacja wewnętrzna MOPS Kowary

Wydatki na realizację pomocy w badanym okresie pokrywane były w znacznej części ze środków budżetu państwa w związku z realizowaniem przez Ośrodek świadczeń wchodzących w zakres zadań zleconych gminie, jak również dofinansowywaniem przez budżet państwa zadań własnych gminy, do których należały w tym okresie m.in. zasiłek okresowy i realizacja rządowego programu dożywiania. Rozkład finansowania świadczeń obrazuje rysunek 127.

Rysunek 12. Źródła finansowania świadczeń realizowanych przez MOPS w latach 2004-2008

Źródło: Dokumentacja wewnętrzna MOPS Kowary

2.3.5.3. Systemy świadczeń realizowane przez Ośrodek w latach 2004-2008

1. Pomoc społeczna i program dożywiania

W zakres świadczeń pomocy społecznej i programu dożywiania w latach 2004-2008 wchodziły:

- zasiłki i pomoc w naturze – zadania zlecone i zadania własne gminy, w tym zadania własne dofinansowywane z budżetu państwa
- świadczenie usług opiekuńczych - zadanie własne
- odpłatność za pobyt w domach pomocy społecznej - zadanie własne
- realizacja programu dożywiania - zadanie własne dofinansowywane z budżetu państwa
- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne realizowane w ramach ustawy o pomocy społecznej – zadanie zlecone gminie

Tabela 15. Koszt świadczeń pomocy społecznej i programu dożywiania w latach 2004 – 2008 (łącznie zadania własne i zlecone)

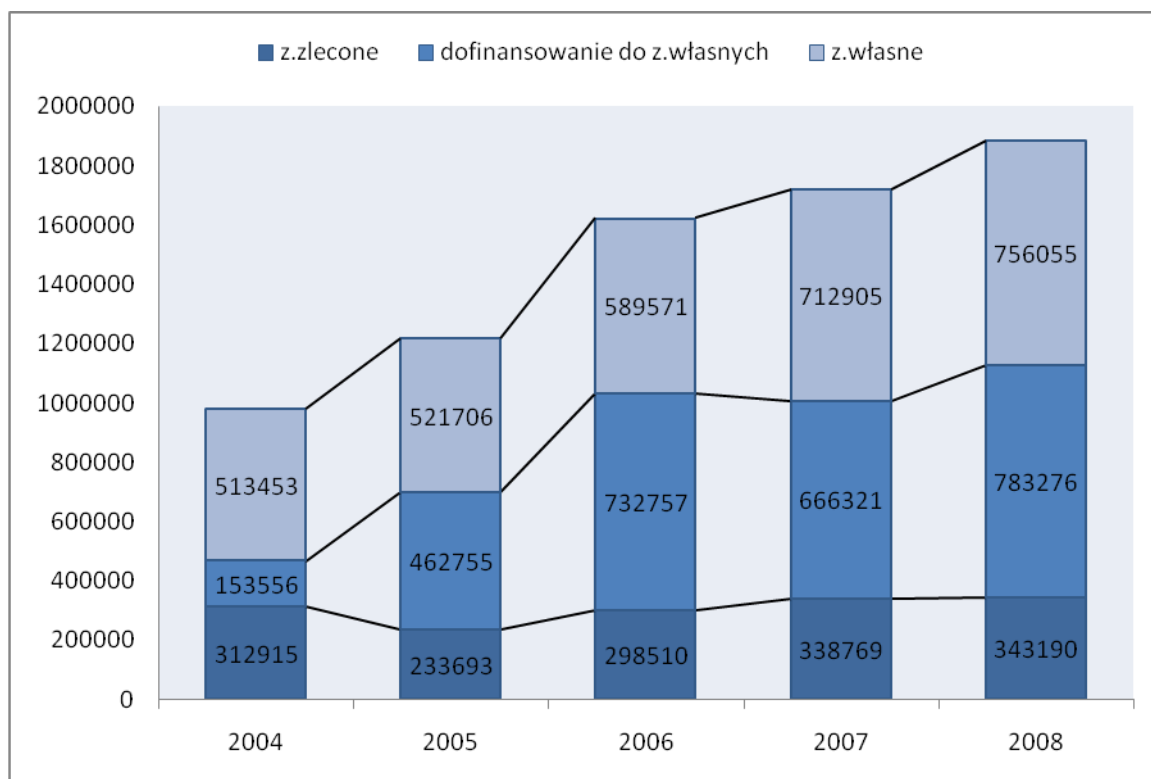
Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008
Zasiłki i pomoc w naturze - zadania zlecone gminie-	312915	233693	298510	338769	343190
Zasiłki i pomoc w naturze - zadania własne gminy, w tym dofinansowanie z budżetu państwa	521285	436834	519187	438285	592385
Domy Pomocy Społecznej-zadania własne gminy	2662	65009	125637	221767	231151
Usługi Opiekuńcze	168918	174119	184514	225492	234091
Dożywianie – ogółem, w tym dofinansowanie z budżetu państwa	74246	308529	492970	493684	471704
Razem:	1080026	1218184	1620818	1717997	1872521

Źródło: Dokumentacja wewnętrzna MOPS Kowary

Przetstawione dane wskazują na stały wzrost wydatków na realizację świadczeń pomocy społecznej i programu dożywiania. Podobnie jak w innych systemach wzrost uwarunkowany jest zarówno ustawowym wzrostem wysokości jednostkowej poszczególnych świadczeń, jak również wzrostem wymiaru udzielanej pomocy w związku z obniżaniem się dochodów rodzin oraz rosnącymi kosztami ich utrzymania.

Rysunek 13. Koszt realizacji świadczeń pomocy społecznej i dożywiania w latach 2004-2008 z uwzględnieniem źródła finansowania

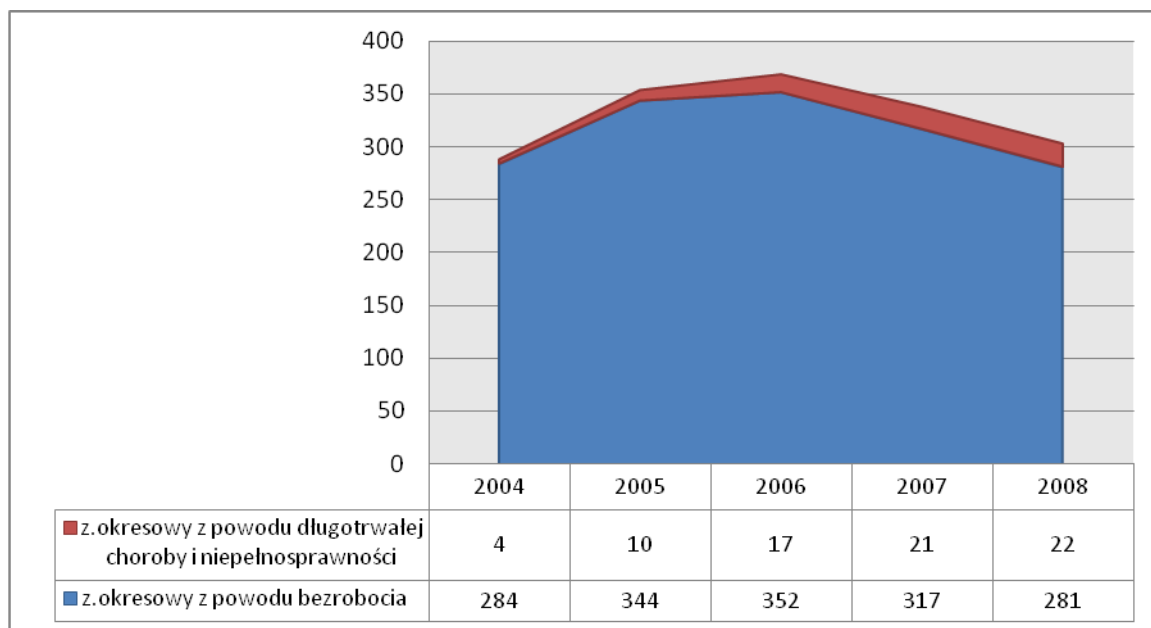
Źródło: Dokumentacja wewnętrzna MOPS Kowary

W latach 2004-2008 oprócz widocznego wzrostu wydatków zauważalny jest wzrost, szczególnie od 2006 roku udziału środków budżetu państwa w ich finansowaniu w postaci finansowania zadań zleconych i dofinansowanie zadań własnych gminy w zakresie zadań pomocy społecznej i programu dożywiania. Udział środków własnych gminy w realizacji tych zadań począwszy od roku 2005 utrzymuje się na stałym poziomie wynoszącym ok. 1/3 ogólnych kosztów, co obrazuje rysunek powyżej.

Wśród przyczyn powodujących konieczność udzielania pomocy społecznej, w tym również pomocy w formie dożywiania, jest bezrobocie i niepełnosprawność. Ponieważ najczęściej udzielaną formą pomocy pieniężnej jest **zasilek okresowy**. Poniżej przedstawiono dane obejmujące liczby rodzin objętych tą formą pomocy z uwzględnieniem podziału na występujące w latach 2004-2008 przyczyny stanowiące postawę przyznania tej formy pomocy.

Rysunek 11. Przyczyny udzielania zasiłku okresowego w latach 2004-2008

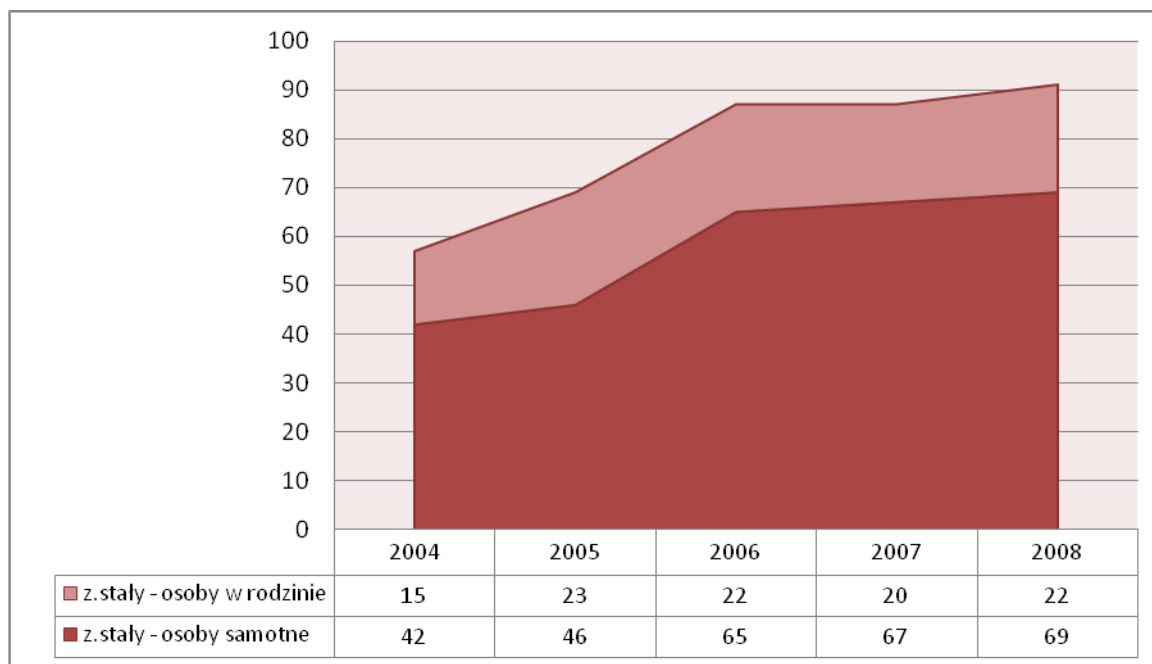
Źródło: Dokumentacja wewnętrzna MOPS Kowary

Jak wynika to z przedstawionych danych i rysunku powyżej, dominującą przyczyną przyznawania zasiłku okresowego było bezrobocie. Począwszy od 2006 roku, adekwatnie do zmniejszającego się na terenie gminy bezrobocia, zmniejsza się liczba rodzin objętych tą formą pomocy. Okres spadku w tej grupie świadczeniobiorców jest zbieżny z okresem rozpoczęcia i późniejszej kontynuacji organizowanych w Kowarach robót publicznych, staży dla bezrobotnych i prac społecznie użytecznych. Pozwala to wnioskować, że znaczna część bezrobotnych podejmujących te prace to osoby pozostające w systemie pomocy społecznej.

Kolejnym świadczeniem pieniężnym, najczęściej udzielanym z pomocy społecznej są **zasiłki stałe**. Świadczenia te należne są osobom, które nie posiadają własnego dochodu, bądź ich dochód i dochód na osobę w rodzinie jest niższy od ustawowego kryterium dochodowego, a z powodu wieku (kobieta 60 lat, mężczyzna 65 lat) lub orzeczonej niepełnosprawności (w stopniu znacznym lub umiarkowanym) utraciły zdolność do zatrudnienia i nie nabyły uprawnień do renty lub emerytury z ubezpieczenia społecznego. Stały wzrost osób kwalifikujących się do tej formy pomocy z podziałem na osoby samotne i w rodzinie prezentuje rysunek poniżej.

Rysunek 15. Liczba osób otrzymujących zasiłek stały z pomocy społecznej w latach 2004-2008

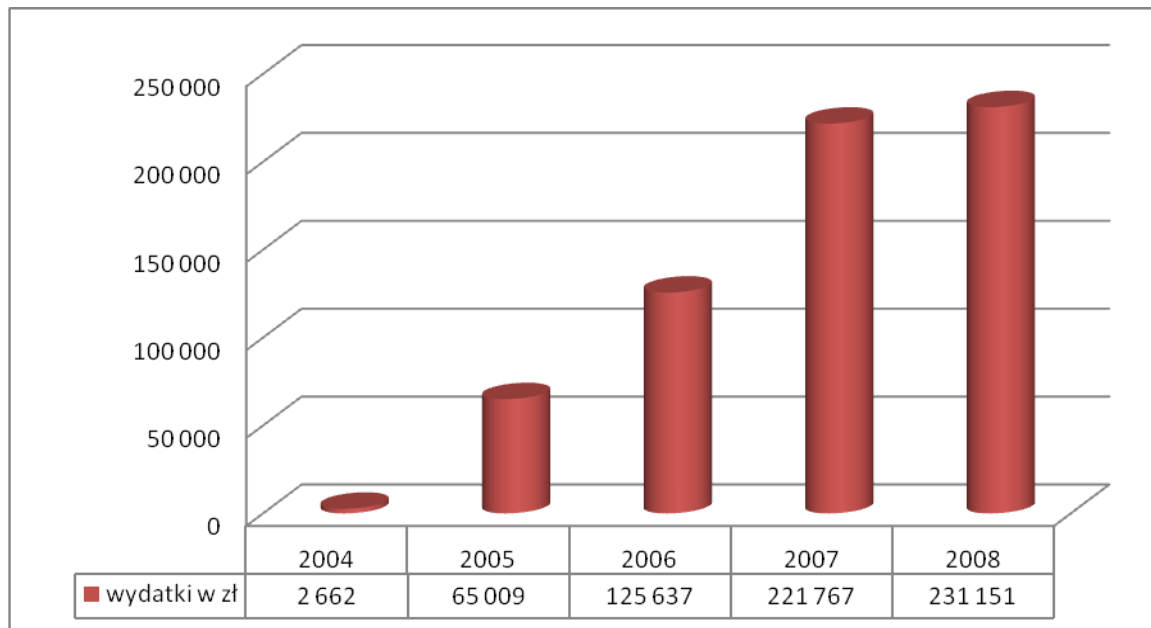
Źródło: Dokumentacja wewnętrzna MOPS Kowary

Zmiany, jakie nastąpiły w 1990r. na rynku pracy, a szczególnie wysoki poziom bezrobocia w latach 90. spowodował „wytrącenie” z rynku pracy osób o niskich kwalifikacjach zawodowych, bądź ich braku, a szczególnie będących wówczas w wieku powyżej 40. roku życia. Efektem tych zjawisk stało się długotrwałe bezrobocie osób w tej grupie wiekowej, która nie pracując w kolejnych latach, bądź podejmując pracę w tzw. „szarej strefie”, tj. bez odprowadzania przez pracodawców należnych składek na ubezpieczenie społeczne, nie nabyła uprawnień rentowo-emerytalnych. Obecny stały wzrost osób uprawnionych do zasiłków stałych jest skutkiem braku skutecznych działań polityki społecznej państwa w zakresie tworzenia na rynku pracy warunków umożliwiających tym osobom uzyskanie zatrudnienia, gwarantującego nabycie uprawnień do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Jak wskazują przedstawione wyżej dane, wzrost osób wymagających tej formy pomocy dotyczy zarówno osób samotnych, jak również osób w rodzinie, co dowodzi, iż również sytuacja członków rodzin osób nabywających prawo do zasiłków stałych jest trudna.

Ujemny przyrost naturalny, tzw. „starzenie się społeczeństwa” Kowar oraz zmiany ustawowe w zakresie finansowania kosztów udzielanej pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym, w tym utrzymania pensjonariuszy w **Domach Pomocy Społecznej**, przy niskim wymiarze świadczeń emerytalno-rentowych oraz niskich dochodach członków rodzin osób wymagających umieszczenia w DPS, skutkują od stycznia 2004 roku stałym wzrostem wydatków gminy na dopłaty do kosztów pobytu Kowarzan w DPS. Wzrastają również wydatki na realizację **usług opiekuńczych świadczonych** przez Ośrodek osobom starszym i niepełnosprawnym, szczególnie samotnym i o niskim dochodzie, z której w latach 2004-2008 korzystały w znacznej większości osoby w przedziale wiekowym 76-85 lat. Rysunki poniżej prezentują wartość środków wydatkowanych na dopłaty do pobytu w DPS oraz świadczenie usług opiekuńczych w latach 2004-2008.

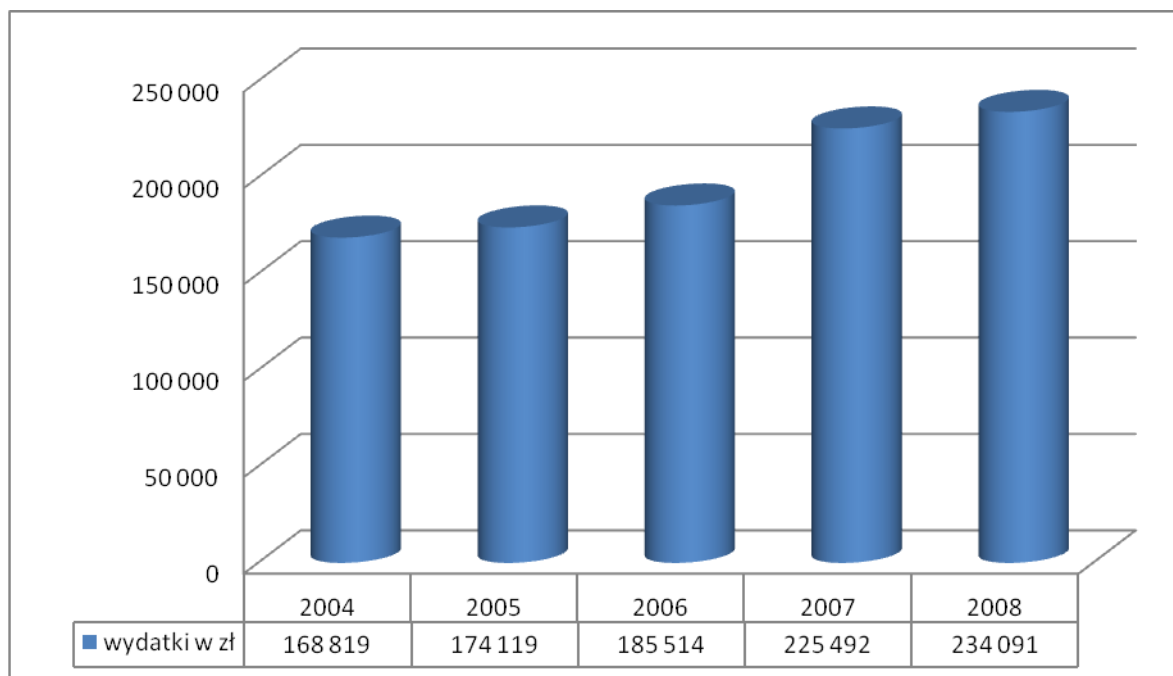

Rysunek16. Wartość środków wydatkowanych na dofinansowanie pobytu w DPS w latach 2004-2008

Źródło: Dokumentacja wewnętrzna MOPS Kowary

Rysunek 17. Wartość środków przeznaczonych na usługi opiekuńcze w latach 2004-2008

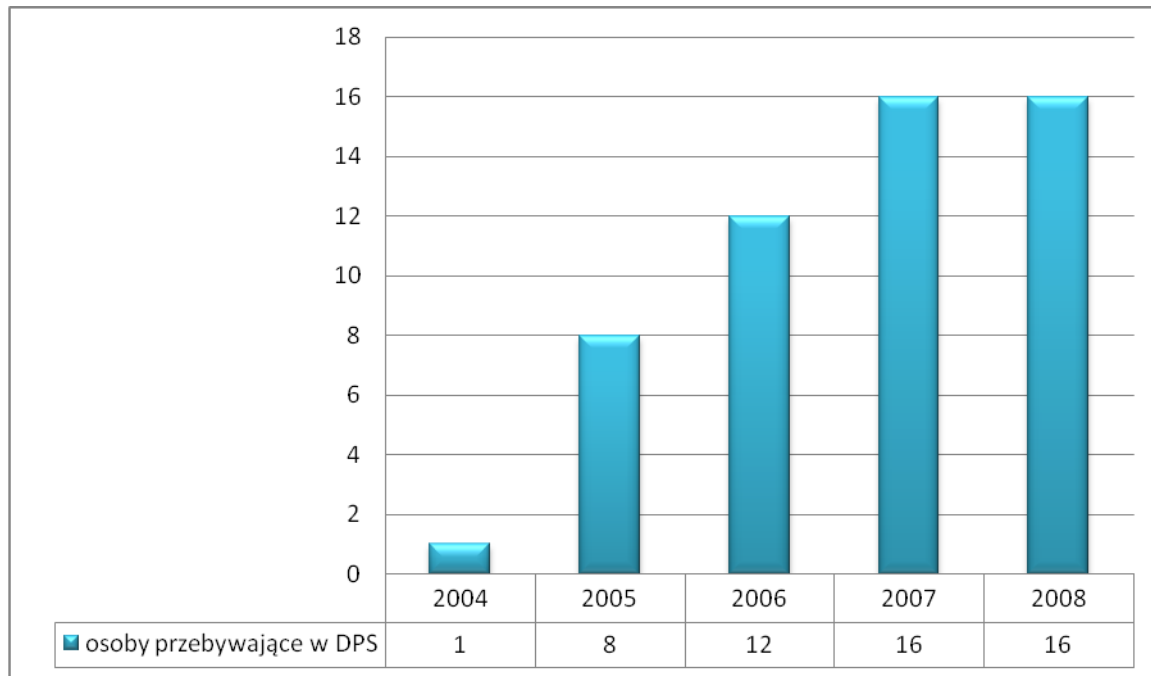
Źródło: Dokumentacja wewnętrzna MOPS Kowary

Stały wzrost wydatków na pomoc w sferze usług świadczonych przez Domy Pomocy Społecznej oraz realizowanych w miejscu zamieszkania osób starszych i niepełnosprawnych

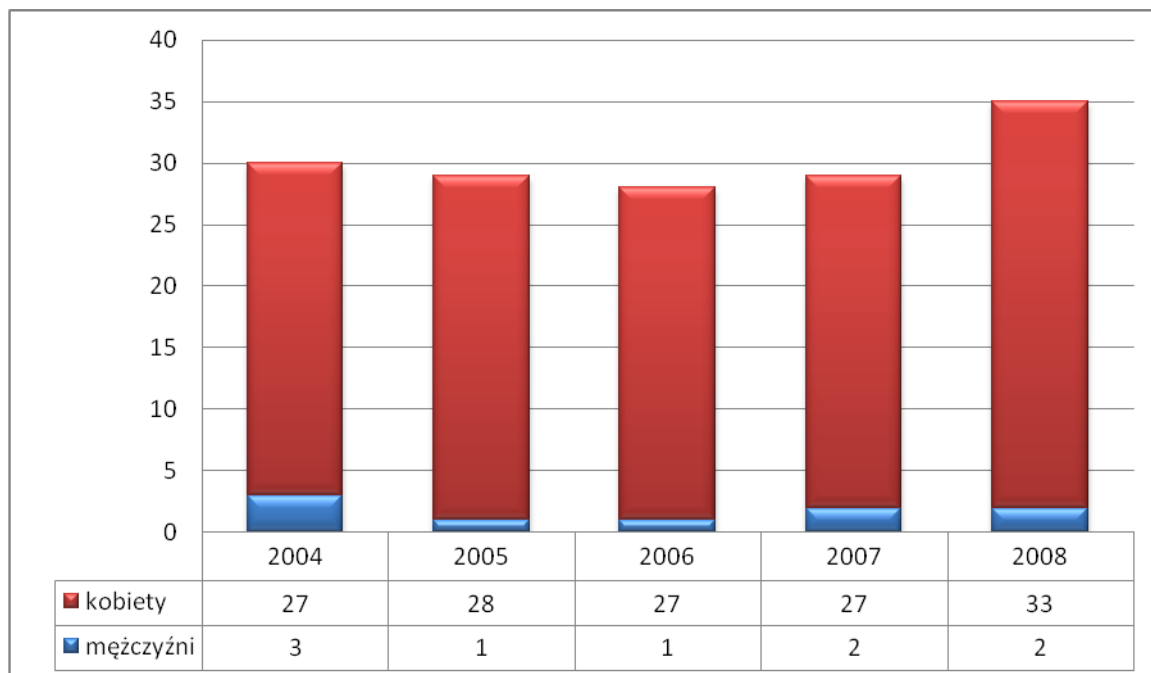
związany jest przede wszystkim ze wzrostem liczby osób wymagających tych form pomocy, co przedstawiają poniższe rysunki, ale również wynika ze wzrostu kosztów świadczenia tych usług.

Rysunek 18. Osoby objęte pomocą w formie pokrywania kosztu pobytu w Domu Pomocy Społecznej w latach 2008-2009

Źródło: Dokumentacja wewnętrzna MOPS Kowary

Rysunek 19. Osoby objęte usługami opiekuńczymi w latach 2004-2008

Źródło: Dokumentacja wewnętrzna MOPS Kowary

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej za osobę **bezdonną** uważa się: „osobę nie zamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i nie zameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych, a także osobę nie zamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania”.

Mimo, że liczba bezdomnych z terenu Kowar przebywających w latach 2004-2008 w schroniskach, noclegowniach i ośrodkach leczenia odwykowego dla bezdomnych nie jest znaczna, to jednak ich liczba wzrasta. Wzrastają również koszty związane z ponoszeniem przez Ośrodek opłat za ich pobyt w tych placówkach.

Tabela 16. Liczba bezdomnych i wydatki na pokrycie kosztów ich pobytu w ośrodkach dla bezdomnych w latach 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
Liczba bezdomnych	2	5	3	5	7
Wydatki na schroniska i noclegownie w zł	757	3 815	7 738	11 470	26 818

Źródło: Dokumentacja wewnętrzna MOPS Kowary

Jak wskazują zaprezentowane dane wzrost wydatków na utrzymanie bezdomnych w placówkach stacjonarnych jest niewspółmierny do wzrostu liczby bezdomnych w nich przebywających. Wynika to wydłużającego się w skali roku okresu pobytu w nich bezdomnych oraz wzrostu kosztu utrzymania w placówkach.

Wykazane wyżej dane nie są faktycznym odzwierciedleniem skali bezdomności na terenie Kowar, gdyż znaczna część mieszkańców Kowar, którzy utracili prawo do zajmowania lokalu mieszkalnego nie spełniają ustawowego kryterium bezdomności, gdyż zamieszkują u członków rodziny, bądź osób obcych, często bez spełnienia wymogu zameldowania w ich lokalu.

Ponieważ osoby bezdomne, ale zamieszkujące w mieszkaniach innych osób często nadal pozostają w ewidencji bezrobotnych Powiatowego Urzędu Pracy, w przypadku zgłaszania się do tut. Ośrodka o udzielenie pomocy, kwalifikowane są do świadczeń z powodu bezrobocia, a nie bezdomności. Sytuacja ta wynika z ustawowego określenia właściwości gminy zobowiązanej do udzielenia pomocy. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej obowiązek udzielenia pomocy obciąża gminę, w której aktualnie osoba przebywa, również bez zameldowania, jeżeli udzielenie pomocy jest niezbędne. W odniesieniu do osób bezdomnych koszt ich utrzymania w ośrodkach dla bezdomnych ponosi gmina właściwa dla ich ostatniego, stałego miejsca zameldowania.

2. Dodatki mieszkaniowe

Pomoc w formie dodatków mieszkaniowych udzielanych w latach 2004-2008 zarówno w odniesieniu do liczby rodzin objętych tą pomocą, jak i jej kosztów utrzymuje się w poszczególnych latach na podobnym poziomie, z tendencją zmniejszania się zarówno liczby uprawnionych do

dotychczas, jak i wydatków gminy na ich realizację. W objętym badaniem okresie największą grupę wymagających tej formy pomocy stanowili lokatorzy mieszkań komunalnych.

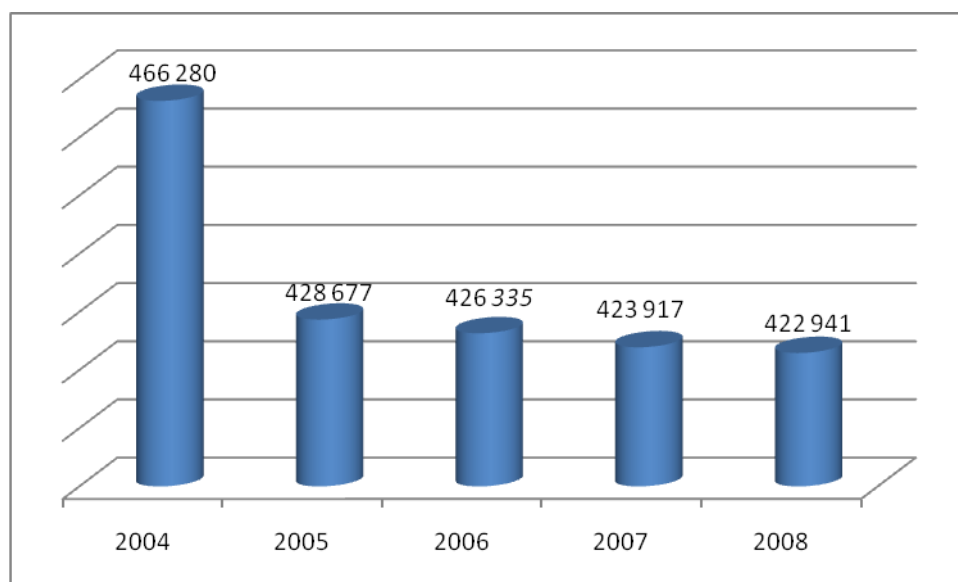
Tabela 17. Liczba rodzin i koszt dodatków mieszkaniowych udzielanych w latach 2004-2008

Rodzaj mieszkań	2004		2005		2006		2007		2008	
	Liczba rodzin	Koszt dodatków	Liczba rodzin	Koszt dodatków	Liczba rodzin	Koszt dodatków	Liczba rodzin	Koszt dodatków	Liczba rodzin	Koszt dodatków
Lokatorzy mieszkań komunalnych	371	329332	350	318940	298	324353	278	311202	244	315659
Lokatorzy mieszkań spółdzielczych	90	101925	76	76087	71	74811	57	79296	48	67896
Lokatorzy mieszkań zakładowych i innych, w tym wspólnoty mieszkaniowe	44	35 023	37	33650	34	27171	35	33419	38	39386

Źródło: Dokumentacja wewnętrzna MOPS Kowary

Zmniejszająca się liczba rodzin otrzymujących dodatki mieszkaniowe, przy utrzymującej się na podobnym poziomie wysokości wydatkowanych na tę form pomocy wydatków, dowodzi wzrostu kosztu utrzymania mieszkań oraz obniżania się dochodów ich lokatorów. Rysunek poniżej prezentuje wartość środków wydatkowanych na dodatki mieszkaniowe w latach 2004-2008.

Rysunek 20. Wartość wypłaconych dodatków mieszkaniowych w latach 2004-2008

Źródło: Dokumentacja wewnętrzna MOPS Kowary

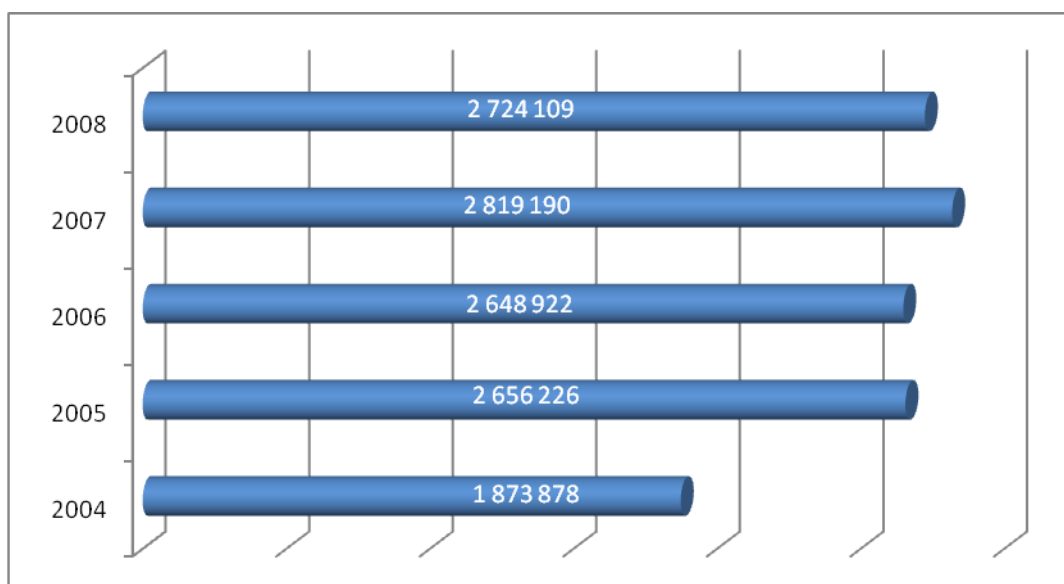
3. Świadczenia rodzinne, zaliczka alimentacyjna i świadczenia z funduszu alimentacyjnego.

Realizację pomocy w formie świadczeń rodzinnych rozpoczęto z dniem wejścia w życie ustawy o świadczeniach rodzinnych, tj. od 1 maja 2004r. Pomoc w postaci zaliczek alimentacyjnych uruchomiono od września 2005r., kiedy to Ośrodek rozpoczął realizację ustawy z dnia 22.04.2005r. o postępowaniu wobec dłużników alimentacyjnych oraz zaliczce alimentacyjnej. Z dniem uchylenia w/w ustawy i wejściem w życie ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, tj. od 1.10.2008r. Ośrodek realizuje pomoc w formie świadczeń z funduszu alimentacyjnego i prowadzi postępowania wobec dłużników alimentacyjnych określone w/w ustawą.

Świadczenia te finansowane są z budżetu państwa i realizowane są przez Ośrodek w ramach zadań zleconych gminie.

Wielokrotnie zmieniane przepisy ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz przepisy regulujące uprawnienia do świadczeń osób uprawnionych do alimentów, zmieniające zarówno kryteria przyznawania tych świadczeń, jak również ich wysokość powoduje, że przedstawione dane nie w pełni oddają tendencje zmian w ich realizacji na przestrzeni lat 2004-2009. Jednakże utrzymujący się na tym samym poziomie próg dochodowy kwalifikujący do świadczeń rodzinnych oraz świadczeń należnych osobom uprawnionym do alimentów, w kontekście liczy rodzin korzystających z tych form pomocy pozwala wnioskować, iż utrzymujący się od 2006 spadek liczby rodzin pobierających świadczenia rodzinne i świadczenia należne osobom uprawnionym do alimentów, może być efektem wzrostu dochodów w rodzinach wychowujących dzieci i przekroczeniem progu dochodowego kwalifikującego do tych świadczeń. Sytuacja ta wynika z faktu, iż od dnia wejścia w życie przepisów ustawy o świadczeniach rodzinnych nie podwyższano progu dochodowego kwalifikującego do świadczeń rodzinnych, co przy corocznym wzroście najniższego wynagrodzenia w kraju, powoduje, iż rodziny mimo złej sytuacji materialnej nie spełniają kryteriów do przyznania im tej formy pomocy.

Rysunek 21. Wartość środków wykorzystanych na świadczenia rodzinne, zaliczkę alimentacyjną, fundusz alimentacyjny w latach 2004-2008

Źródło: Dokumentacja wewnętrzna MOPS Kowary

2.3.5.4. Praca socjalna w środowisku. Aktywizacja społeczności lokalnej.

W latach 2004 – 2008 Ośrodek Pomocy Społecznej realizował zadania związane z aktywizacją środowiska lokalnego w ramach pracy socjalnej. Działania te obejmowały:

- Aktywizację osób starszych i niepełnosprawnych – zainicjowanie wspólnej organizacji Dnia Kobiet i Dnia Osób Niepełnosprawnych (2004r.) wspólnie z organizacjami społecznymi działającymi na terenie Kowar, Przedszkolem, Domem Pomocy Społecznej i Radą Miejską.
- Aktywizację bezrobotnych – współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Jeleniej Górze, organizacjami pozarządowymi statutowo realizującymi zadania związane z działalnością na rzecz bezrobotnych i pracodawcami w zakresie organizacji „Giełd Pracy” oraz uczestnictwa bezrobotnych klientów Ośrodka w szkoleniach i warsztatach skierowanych na ich aktywizację zawodową oraz Burmistrzem Miasta Kowary w zakresie kierowania do pracy bezrobotnych klientów Ośrodka, w ramach organizowanych na terenie miasta robót publicznych i prac społecznie użytecznych (2005-2008)
- Zainicjowanie aktywizacji środowiska kowarskich Romów – zorganizowanie wraz z Miejskim Ośrodkiem Kultury w Kowarach i Urzędem Miasta pierwszej imprezy integracyjnej „Dni Kultury Romskiej w Kowarach (2004), inicjującej realizację w Kowarach projektów na rzecz społeczności romskiej.
- Współpraca z Sądem Rejonowym w Jeleniej Górze i kuratorami sądowymi i społecznymi oraz pedagogami szkolnymi i Policją (2004-2008) w zakresie interwencji socjalnych w sprawach wykonywania władzy rodzicielskiej i zapewnienia opieki osobom starszym.
- Zainicjowanie utworzenia Zespołu Zadaniowego – „Koalicja Przeciw Przemocy” - zorganizowanie i przeprowadzenie wspólnie z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Kowarach cyklu szkoleń dla pracowników instytucji miejskich realizujących w/w zadania (2004-2006).
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi, szczególnie z Zarządem Miejskim Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej w Kowarach w zakresie zabezpieczenia odzieży w ramach zbiórki organizowanej przez PKPS, uczniów kowarskich szkół oraz żywności przekazanej z Banku Żywności w ramach Programu Pomocy dla Najuboższej Ludności Unii Europejskiej „PEAD”. (2005-2007)

Zadania z zakresu pomocy społecznej są realizowane również przez organizacje pozarządowe zarówno w ramach ich działalności statutowej wykonywanej w ramach środków własnych, jak również ze środków budżetu gminy Kowary.

24 września 2005 roku w ramach miejskich inicjatyw społecznych miało miejsce otwarcie i rozpoczęcie działalności Gminnego Centrum Wolontariatu w Kowarach (GCW). Głównym założeniem projektu było przyciągnięcie młodzieży oraz wszystkich chętnych ludzi dobrej woli, chcących poprzez swoją osobę pomóc tym, którzy potrzebują pomocy i obecności drugiego człowieka.

Ideą stało się stworzenie młodzieży miejsca wspólnych spotkań oraz podejmowanie odpowiednich działań poprzez pomoc na rzecz osób niepełnosprawnych. Ponadto GCW jest miejscem, w którym

oczekiwać będą na nich przedstawiciele wielu instytucji. Wszystko po to, by zaproponować młodzieży pomysły na pożyteczne spędzenie wolnego czasu, po to by wysłuchać wspólnych pomysłów i aby razem je realizować. W okresie od 15.06.2005r. do 31.05.2006r. inicjatywa ta była współfinansowana ze środków Unii Europejskiej. Jej pierwszym zadaniem była realizacja projektu pt. „Kowary miastem przyjaznym dla niepełnosprawnych turystów”. W jego ramach zorganizowano między innymi: cztery konferencje, oznakowano i wytyczono ścieżki przyrodnicze dla osób niepełnosprawnych, rozpoczęto prace z organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie Kowar oraz wydano przewodnik po Kowarach. Poza zadaniami wynikającymi bezpośrednio z projektu, prowadzono szkolenia dla wolontariuszy mające na celu podniesienie ich świadomości jak również samodoskonalenie wynikające ze zdobywania nowych umiejętności i doświadczeń. Starano się również pomagać ludziom potrzebującym. Poprzez współpracę z Polskim Komitetem Pomocy Społecznej i Ośrodkiem Pomocy Społecznej wszyscy wolontariusze biorą udział w cyklicznych zbiórkach odzieży używanej. GCW współpracuje również z "Towarzystwem Przyjaciół Dzieci Specjalnej Troski" oraz Hospicjum w Kowarach. Pomaga zorganizować czas innym, ucząc się wiele samemu. Z dniem 01.10.2006r. zmienił się system finansowania GCW, rolę tą przejęła gmina, a działania są nadal kontynuowane.

2.3.5.5. Działania gminy na rzecz społeczności romskiej

1. „Rządowy Program na rzecz społeczności romskiej”⁴

W 2003r. zorganizowano pierwsze „Dni Kultury Romskiej” w Kowarach. Przywołanie pamięci znanego w środowisku artystycznym Krakowa Stefana Dymitra – samouka – wirtuoza skrzypiec, niewidomego Roma zamieszkałego na stałe w Kowarach, stworzyło pracownikom Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Miejskiego Ośrodka Kultury w Kowarach okazję do zintegrowania środowiska romskiego wokół idei zorganizowania 1. rocznicy jego śmierci. Z tej okazji przystąpiono wspólnie ze środowiskiem romskim, przy wsparciu środków z budżetu miasta i MOK oraz artystów Krakowskiej „Piwnicy pod Baranami” do organizacji Dni Kultury Romskiej w Kowarach. To wówczas po raz pierwszy Romowie pojawili się w salach MOK i pod kierunkiem instruktorów przygotowywali swój pierwszy program artystyczny, składający się z prezentacji pieśni, muzyki i tańca romskiego. Pomagali im w tym ich bliscy i znajomi z Wrocławia i Kamiennej Góry. Do roku 2008 Dni Kultury Romskiej wpisane były jako stały element organizowanej corocznie masowej imprezy „Dni Kowar”.

Działania te zainicjowały przystąpienie w 2004 roku gminy Kowary do realizacji ogólnopolskiego, „Rządowego Programu na rzecz społeczności romskiej”, finansowanego z budżetu państwa i środków Unii Europejskiej. W realizacji projektu, poszerzanego corocznie o nowe zadania, uczestniczą: zamieszkali na terenie Kowar Romowie, zrzeszeni w powołanym do życia w 2008r. Stowarzyszeniu Kowarskich Romów, Miasto w Kowarach oraz jednostki organizacyjne gminy Kowary, organizacje pozarządowe, w tym Stowarzyszenie Miłośników Kowar.

W ramach *Programu Romskiego* w latach 2004-2008 realizowano wiele działań skierowanych na edukację dzieci romskich, począwszy od wieku przedszkolnego, edukację dorosłych, niepiśmiennych Romów, po ich aktywizację zawodową (program skierowany na oddłużenie romskich

⁴ Źródło: materiały udostępnione przez Urząd Miasta w Kowarach

mieszkań: „Praca za dług”) i poprawę ich warunków mieszkaniowych (remonty mieszkań), podnoszenie wiedzy o własnej kulturze, nauka gry na instrumentach, śpiewu z zachowaniem wartości i tradycji kultury romskiej.

Z Programem na rzecz społeczności romskiej w Polsce od samego początku jego wprowadzenia związane są problemy dotyczące realizacji poszczególnych zadań. Przede wszystkim wynika to z faktu, że *Program Romski* jest programem społecznym i w odróżnieniu od innych dotyczy spraw, w których tzw. czynnik ludzki odgrywa bardzo istotną rolę. Ponadto jest on skierowany do osób, dla których przez wiele lat zrobiono bardzo niewiele w celu poprawy ich trudnej sytuacji, w związku z czym zakres realizowanych zadań dla osiągnięcia zamierzonych celów jest obszerny i wielokierunkowy. Należy mieć również na uwadze to, że celem realizowanego *Programu* są również działania skierowane na integrację społeczności romskiej z pozostałymi mieszkańcami Kowar z dbałością zachowania wartości kulturowych, właściwych dla tej grupy etnicznej.

2. Projekt „Zwykle szanse dla niezwykłych ludzi”⁵

Miejski Ośrodek Kultury w Kowarach przygotował w ramach POKL pn.: „Zwykle szanse dla niezwykłych ludzi”, którego termin realizacji przypada na lata 2009-2011.

Głównym celem projektu jest zwiększenie poziomu edukacji i integracji społecznej kowarskich Romów. Zostaną oni objęci wsparciem w zakresie wyrównania szans edukacyjnych, nabywania kompetencji i nowych umiejętności, wzmacniania swojego potencjału i integralności w oparciu o odrębność kulturową. Przeprowadzane działania w zakresie edukacji warunkują możliwości poprawy bytu Romów także w innych dziedzinach życia, w szczególności w życiu zawodowym - pozwalają na wypracowanie mechanizmów przełamujących pasywną postawę i alienację społeczną. Jednym z ważnych celów jest doprowadzenie do pełnego uczestnictwa Romów w życiu społeczeństwa obywatelskiego i zniwelowanie różnic dzielących tę grupę od reszty społeczeństwa.

Działania przewidziane w projekcie to:

Platforma internetowa - promocja projektu i kultury romskiej stanowić będzie swoistą kronikę prowadzonych w projekcie działań. Strona będzie w części redagowana przez samych Romów - administratorem będzie Rom, co umożliwi uczestnikom czynny wkład w proces jej tworzenia. Na stronie będzie możliwość oglądania występów, pobieranie utworów muzycznych, a także innych elementów związanych z romską kulturą. Ważnym elementem będzie stworzona na stronie w formie multimedialnej (przypominającej plansze gry komputerowej) makiety Cygańska Wyspa. Cygańska Wyspa to dalekosiężny cel (nie ujęty do realizacji w opisywanym projekcie), zakładający stworzenie w przyszłości żywego muzeum tradycji i kultury romskiej na terenie Kowar, pełniącego rolę atrakcji turystycznej regionu i przyszłych miejsc pracy, współtworzonego przez Romów i nie-Romów.

Podręcznik dla Romów - będzie to równocześnie pierwsze opracowanie o Romach kowarskich. Współtworzony przez Romów - część dotycząca poezji i tłumaczenia tekstów romskich na język polski. Część historyczno-kulturoznawcza zostanie napisana przez specjalistę z zakresu cyganologii z regionu. Podręcznik będzie służył jako pomoc w zajęciach integracyjnych prowadzonych w szkołach

⁵ Źródło: Materiały udostępnione przez Miejski Ośrodek Kultury w Kowarach

podstawowych, będzie także bezpłatnie rozdawany wszystkim zainteresowanym zarówno Romom, jak i nie-Romom.

Klub Praktycznej Pani - systematyczne zajęcia warsztatowe, w trakcie których uczestniczki opanują umiejętności związane z: prowadzeniem gospodarstwa domowego i gotowania, savoir vivre, higieną i wyglądem, załatwianiem spraw urzędowych. Zajęcia urozmaicone o pogadanki z psychologiem na temat zdrowia, antykoncepcji, edukacji, wychowania. Uczestniczki wezmą także udział w profesjonalnych warsztatach tańca Romskiego (warsztaty otwarte również dla innych uczestników).

Zajęcia językowo - teatralne polegające na czytaniu tekstów poetyckich Papuszy, pisaniu ze słuchu, tłumaczeniu na język polski, analizie i interpretacji. Zajęcia te rozwijają umiejętności komunikacyjne. Uczestnicy zajęć stworzą scenariusz widowiska poetyckiego, które będzie przeprowadzane cyklicznie. W ramach tego działania uczestnicy nabędą także umiejętności redagowania prostych pism urzędowych i artykułów o projekcie dla potrzeb strony internetowej projektu.

Kursy komputerowe przeznaczone dla osób, których znajomość języka polskiego zostanie pozytywnie oceniona, w ramach uczestnictwa w zajęciach językowo-teatralnych.

„Dziecięca kraina” - Świetlica przeznaczona dla dzieci w wieku 2-5 lat - podniesienie gotowości szkolnej, nauka kooperacji i pozytywnych zachowań społecznych w grupie różnowiekowej. Świetlica będzie otwarta także dla rodziców w zakresie konsultacji psychologa i logopedy.

Zajęcia adaptacyjne dla dzieci z kl. I-VI obejmą tematykę związaną z pochodzeniem narodu romskiego, przynależności do grupy etnicznej, tradycjami i zwyczajami romskimi, tożsamością narodową Romów.

Indywidualne zajęcia muzyczne w MOK. W ramach zajęć uczestnicy będą uczyli się gry na gitarze, instrumentach klawiszowych oraz na akordeonie, będą się także odbywać zajęcia wokalne.

Kurs prawa jazdy - nabycie umiejętności jazdy samochodem, zapewni uczestnikom zdobycie kompetencji zawodowych, umożliwiających podjęcie pracy na stanowisku kierowcy.

Półkolonie - zajęcia o charakterze integracyjnym, rekreacyjnym i edukacyjnym (gry, konkursy, zajęcia plastyczne i muzyczne, zabawy w grupach)

Letnie integracyjne warsztaty wakacyjne - warsztaty filmowe i fire show - taniec z ogniem, formuła będzie inicjować podejmowanie wspólnych z nie-Romami działań - nakręcenie i zmontowanie krótkich form filmowych, nauka elementów widowiskowej akrobatyki z ogniem, zostanie wykorzystana podczas widowisk.

Płyta z muzyką romską - profesjonalna aranżacja utworów cygańskich nagrana wraz z zawodowymi muzykami. Płyta będzie kolportowana do zainteresowanych domów kultury, a także do agencji Artystycznych i do Organizatorów Imprez z regionu.

Widowiska poetycko-muzyczne – cel - zbudować pozytywny wizerunek Romów wśród lokalnej społeczności i wzmocnić podjęte przez nich działania, a także zintegrować Romów z pozostałą lokalną społecznością (nie-Romów).

2.3.6. Grupy społeczne szczególnego ryzyka zagrożone wykluczeniem społecznym w Kowarach

W literaturze przedmiotu powstało wiele definicji wykluczenia społecznego. Jedną z przystępniejszych jest definicja zaproponowana przez ekspertów w Narodowej Strategii Integracji Społecznej dla Polski (2003r): „*Wykluczenie społeczne to sytuacja uniemożliwiająca lub znacznie utrudniająca jednostce lub grupie zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób...*”

Inna definicja sformułowana w tym samym dokumencie, kładzie nacisk na uczestnictwo w życiu publicznym: „*Wykluczenie społeczne to brak lub ograniczone możliwości uczestnictwa, wpływania i korzystania z podstawowych instytucji publicznych i rynków, które powinny być dostępne dla wszystkich, a w szczególności dla osób ubogich*”.

Negatywne skutki wykluczenia społecznego coraz częściej budzą refleksje i zmuszają do tworzenia planów pomocowych, programów walki z wykluczeniem itp. Rzadko jednak programy te odnoszą się do przeciwdziałania mechanizmom wykluczenia społecznego, co ściśle wiązałoby się z edukacją społeczną młodzieży. Najczęściej łagodzą skutki przez działania doraźne. Używając powszechnie już znanego powiedzenia „lepiej zapobiegać niż leczyć” możemy sobie wyobrazić, jakie skutki w życiu społecznym i ekonomicznym przyniosłaby promocja wśród dzieci, młodzieży i dorosłych idei solidaryzmu, konstruktywnego działania w grupie i odpowiedzialności za swoją społeczność.

Obecnie w kulturze masowej i w systemie edukacji promuje się skrajny indywidualizm bycia najlepszym, najsprawniejszym, najpiękniejszym, itp. Powszechnym mechanizmem staje się sytuacja porównywania siebie do innych, kiedy dowartościowujemy siebie posiadając markowe ubrania, lepszy samochód, większe mieszkanie lub inne materialne dobra, bez zwracania uwagi na jakość życia. Istnienie ideologii „naj” powoduje, że skala wykluczenia społecznego jest wielka i nie obejmuje tylko osób bezdomnych czy bezrobotnych, ale generalnie dotyka osób mających poczucie bycia gorszym i nieuczestniczących w życiu społeczno – gospodarczym.

Analizując dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowarach, jako instytucji realizującej zadania gminy w zakresie pomocy społecznej, można stwierdzić, że jednym z największych z zagrożeń skutkującym wykluczeniem społecznym jest **problem ubóstwa**. Zaznaczyć przy tym należy, że w znacznej części powodem ubóstwa osób i rodzin wymagających udzielenia pomocy społecznej jest brak własnych dochodów lub zbyt niskie dochody, uniemożliwiające zaspokojenie najpilniejszych potrzeb bytowych we własnym zakresie. Problem ten wynika często z innych przyczyn, stanowiących zagrożenie wykluczeniem społecznym, takich jak np. **bezrobocie**.

Począwszy od roku 2007 następuje stały wzrost bezrobocia w Kowarach. O ile w latach 2005-2007 liczba bezrobotnych z prawem do zasiłku utrzymywała się na poziomie zaledwie 10%-12% z ogólnej liczby bezrobotnych, to w roku 2008 nastąpił znaczny wzrost uprawnionych do tego świadczenia i wyniósł 26,7%, co jest wynikiem likwidacji kowarskich zakładów pracy i napływem do Urzędu Pracy ich byłych pracowników z uprawnieniami do zasiłku.

Likwidacja największego zakładu produkcyjnego w Kowarach – Fabryki Dywanów „Kowary”, a w ślad za tym współpracujących z Fabryką innych przedsiębiorstw w roku 2009 wpłynie na kolejny wzrost zarówno liczby bezrobotnych, jak i liczby uprawnionych do zasiłku. Z uwagi na ustawowy czasokres uprawnień do tych świadczeń (6 lub 12 miesięcy) należy spodziewać znacznego wzrostu bezrobotnych bez prawa do zasiłku w roku 2010, co w przypadku utrzymywania się braku miejsc pracy na lokalnym rynku może dodatkowo poszerzyć skalę ubóstwa.

Przedstawione dane nie są jednak w pełni miarodajne, gdyż obejmują jedynie bezrobotnych zarejestrowanych w Urzędzie Pracy. Wiele osób pozostając bez zatrudnienia, nie rejestruje się w Urzędzie Pracy, poszukując zatrudnienia we własnym zakresie, bądź podejmując tzw. „prace dorywcze”, prace sezonowe, nie gwarantujące stałego źródła utrzymania. Brak sprawnych mechanizmów kontroli legalności zatrudnienia, powoduje, że osoby te godzą się na tzw. „pracę na czarno”, zasilając w późniejszym okresie szeregi osób pozostających bez uprawnień do świadczeń z ubezpieczenia społecznego.

Podstawowe dane liczbowe, dotyczące osób bezrobotnych, pozostających w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy wskazują, że najbardziej narażone na zjawisko wykluczenia społecznego pozostają osoby:

- bez wykształcenia średniego,
- długotrwale bezrobotne,
- bez kwalifikacji zawodowych,
- bezrobotni do 25. roku życia i powyżej 50 roku życia,
- bez doświadczenia zawodowego,
- samotne matki wychowujące przynajmniej jedno dziecko do 18 roku życia,
- kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka,
- niepełnosprawni,

Spośród osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy są **osoby niepełnosprawne**. Ich liczba w roku 2009 kształtowała się na poziomie średnio-miesięcznie ok. 35 bezrobotnych, uzyskując w grudniu 2009r. najwyższą liczbę – 41 osób, co stanowiło ok. 5 % ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w tym miesiącu w Urzędzie Pracy. Mimo, że diagnoza sytuacji osób niepełnosprawnych w Kowarach nie jest pełna i opiera się głównie na danych Ośrodka Pomocy Społecznej, należy stwierdzić, że znaczna część osób niepełnosprawnych z zachowaną częściowo zdolnością do pracy, posiadających uprawnienia do renty nie rejestruje się w Urzędzie Pracy i nie podejmuje prób podjęcia zatrudnienia, tym samym wobec dużej liczby bezrobotnych całkowicie zdolnych do pracy – pozostaje wykluczona z rynku pracy, z powodu m.in. braku oparcia społecznego. Utrzymywanie się tej sytuacji w dłuższym czasie również sprzyja wykluczeniu społecznemu.

Niepełnosprawność niewątpliwie prowadzi do pogorszenia sytuacji materialnej osób i rodzin, co wynika głównie z ponoszenia znacznych wydatków na leczenie i rehabilitację. W powiązaniu z wcześniejszą trudną sytuacją socjalno bytową, niezaradnością życiową członków rodziny oraz bezradnością w prowadzeniu gospodarstwa domowego lub gdy więcej niż jedna osoba wymaga leczenia – wzrost poziomu wydatków stanowi dodatkowe zagrożenie wykluczeniem społecznym.

Niepełnosprawność członka rodziny, zwłaszcza gdy dotyczy ona niepełnosprawności psychicznej, dotyka głównie sfery emocjonalnej rodziny. Rodzina taka wymaga głównie nieinstytucjonalnych, zindywidualizowanych i dostosowanych do jej potrzeb form pomocy.

Kolejne dwie grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym to **osoby uzależnione, współuzależnione** czy też **doświadczające przemocy w rodzinie** oraz **dzieci i młodzież ze środowisk zagrożonych**, bądź już w pewnym stopniu wykluczonych społecznie. Działania przeciwdziałające zjawisku wykluczenia społecznego oraz wspierające obie grupy są na terenie Kowar dobrze stosunkowo rozwinięte. Realizowane są w ramach corocznie uchwalanego Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Program obejmuje działania zarówno z zakresu problemów alkoholowych, ale też przeciwdziałania narkomanii i innym uzależnieniom oraz pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie. W programie uwzględnia się zagadnienia i zadania zawarte w „Rekomendacjach do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych”, opracowywanych corocznie przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Kolejnym, choć mało widocznym w Kowarach problemem sprzyjającym wykluczeniu społecznemu jest **bezdomność**. Mimo, że stosunkowo niewielu Kowarzan z powodu braku miejsca zamieszkania przebywa w placówkach dla bezdomnych, to skala bezdomności wyrażająca się zagęszczeniem mieszkań i niemożliwością zmiany miejsca zamieszkania przez część lokatorów jest znaczna. Problem dotyczy przede wszystkim dorosłego potomstwa, które zakłada własną rodzinę w domu rodzinnym. W podobnej sytuacji znajdują się rozwiedzeni małżonkowie, mieszkający razem. Problem staje się wówczas dostrzegalny, gdy wiąże się z alkoholizmem, przestępczością, chorobami psychicznymi, przemocą w rodzinach czy też wyuczoną bezradnością.

Niejednokrotnie sytuacja taka prowadzi do powstania „syndromu bezdomności”, który jest procesem stawania się bezdomnym. Osoba taka najczęściej nie ma stałego noclegu, ale unika schronisk i noclegowni. Brak pracy i środków do życia doprowadzają do ubóstwa rzeczywistego, popadania w uzależnienie od alkoholu lub narkotyków, pogłębiania się problemów zdrowotnych, co w efekcie prowadzi do identyfikacji ze środowiskiem osób bezdomnych.

Do głównych zagrożeń, skutkujących bezdomnością w Kowarach należy zaliczyć:

- sytuację prawną – eksmisję, bądź zagrożenie eksmisją za zaległości w opłatach czynszowych,
- sytuację osobistą lub rodzinną – powstałą na skutek alkoholizmu, przemocy w rodzinie lub braku opieki ze strony najbliższych, a także rozwodu lub trwałego rozpadu więzi formalnych lub nieformalnych,
- przyczyny natury socjo-psychologicznej – świadomy wybór innego sposobu życia, odrzucenia obowiązującego systemu wartości.

Przeciwdziałanie bezdomności w Kowarach polega obecnie na wsparciu dochodowym osób i rodzin w postaci dodatków mieszkaniowych. Coraz bardziej ograniczone są natomiast możliwości w zakresie zapewnienia lokali socjalnych osobom po eksmisji, osobom bezdomnym, w tym opuszczającym zakłady karne. Braki w zakresie mieszkań komunalnych ograniczają możliwość przydziału lokali osobom z listy oczekującej na mieszkanie oraz osobom usamodzielnianym w związku z opuszczaniem placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Z powodu braku noclegowni i schroniska dla bezdomnych na terenie miasta, zapewnienie schronienia, jako zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym realizowane jest poprzez kierowanie osób tego wymagających do ościennych placówek, zapewniających schronienie, wyżywienie i ubranie odpowiednie do pory roku. Ośrodki te realizują również programy wychodzenia z bezdomności, terapii i profilaktyki uzależnień. Odpłatność za pobyt kierowanych do tych placówek osób ponosi gmina właściwa dla ostatniego miejsca zameldowania na pobyt stały. W przypadku bezdomnych Kowarzan koszty ich utrzymania obciążają Ośrodek Pomocy Społecznej. Dodatkowo osoby bezdomne, podobnie jak i inne znajdujące się w potrzebie mogą korzystać z pomocy rzeczowej w postaci odzieży używanej, gromadzonej i wydawanej przez Ośrodek.

3. Analiza problemów społecznych Gminy (wyniki badania ankietowego)

Analiza problemów społecznych Gminy Miejskiej Kowary została dokonana podczas spotkań warsztatowych organizowanych w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Kowarach. Grupa robocza wyłoniła 8 zasadniczych obszarów problemowych wymagających uwagi i zaplanowania działań naprawczych, są to – według kryterium istotności z punktu widzenia społeczności lokalnej – kwestie związane z:

1. problemami społecznymi rodzin,
2. problemami społecznymi dzieci i młodzieży,
3. problemami osób starszych i niepełnosprawnych,
4. problemy w obszarze opieki zdrowotnej,
5. problemy społeczne w obszarze edukacji,
6. sport i kultura
7. bezpieczeństwo.

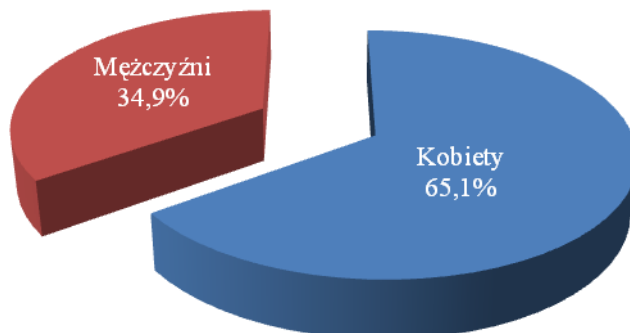
Informacji na temat problemów dotyczących społeczności Kowar dostarczyło również badanie ankietowe realizowane przez pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowarach oraz za pośrednictwem internetu – ankietę do wypełnienia wraz z informacją o przystąpieniu do opracowania Miejskiej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych zamieszczono na stronie internetowej miasta Kowary. W badaniu ankietowym wzięło udział 421 respondentów. Próba została dobrana w sposób celowy: klienci i pracownicy jednostek samorządowych, podopieczni Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowarach oraz młodzież – uczniowie kowarskich szkół. Próba nie była reprezentatywna i wyników badań nie możemy uogólniać na ogół mieszkańców Kowar. Badania te dają jednak pewien obraz opinii mieszkańców na temat problemów społecznych miasta.

Respondenci – mieszkańcy Kowar, zostali poproszeni o wskazanie problemów społecznych występujących w mieście. Odpowiadali również na pytanie, czy działania podejmowane w celu rozwiązywania problemów społecznych są ich zdaniem wystarczające. W dalszej części ankiety respondenci proszeni byli o wskazanie działań naprawczych, które ich zdaniem doprowadzą do likwidacji lub zmniejszenia tych problemów (ankieta w Załączniku).

W ankiecie wzięło udział 65,1% kobiet oraz 34,9% mężczyzn. Strukturę płci i strukturę wiekową respondentów zaprezentowano na rysunkach poniżej.

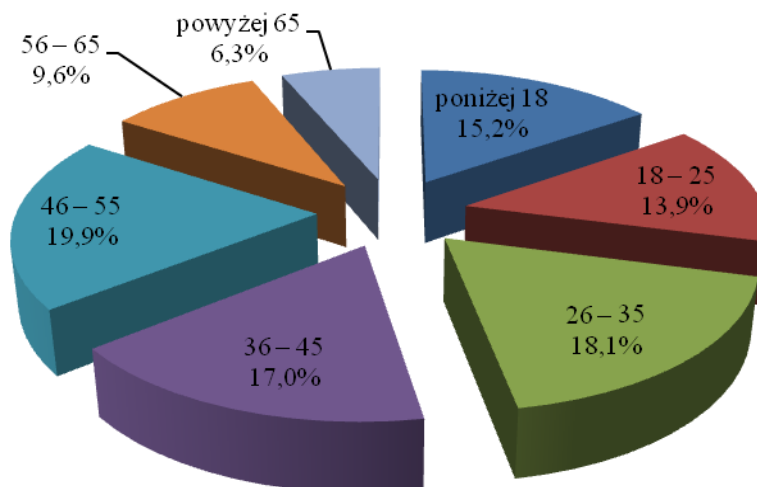

Rysunek 22. Struktura płci badanych mieszkańców Kowar

Źródło: Opracowanie na podstawie ankiety

Rysunek 23. Struktura wiekowa badanych Kowarzan

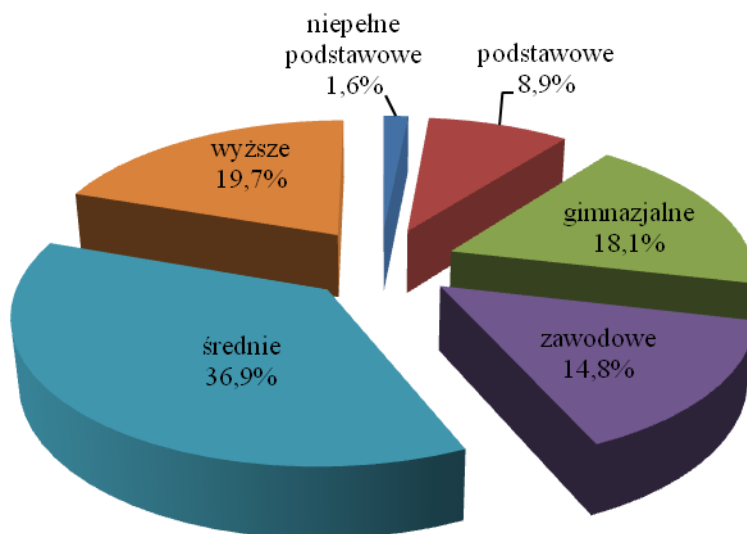
Źródło: Opracowanie na podstawie ankiety

Największą grupą mieszkańców biorącą udział w ankiecie były osoby w wieku 46-55 lat, stanowiły one 19.9% badanych. Kowarzanie w przedziale wiekowym 36-45 lat stanowili – 17,0% badanych. Osoby w wieku 26-35 lat stanowiła 18,1% respondentów. Młodzież poniżej 18-tego roku życia stanowiła 15,2% mieszkańców. Najmniejszą grupą wiekową były osoby starsze, powyżej 65 lat, stanowiły one 6,3% badanych.

Dane zawarte w metryczce dały pogląd na wykształcenie badanych mieszkańców Kowar. Wyniki zaprezentowano na rysunku poniżej.

Rysunek 24. Struktura wykształcenia respondentów

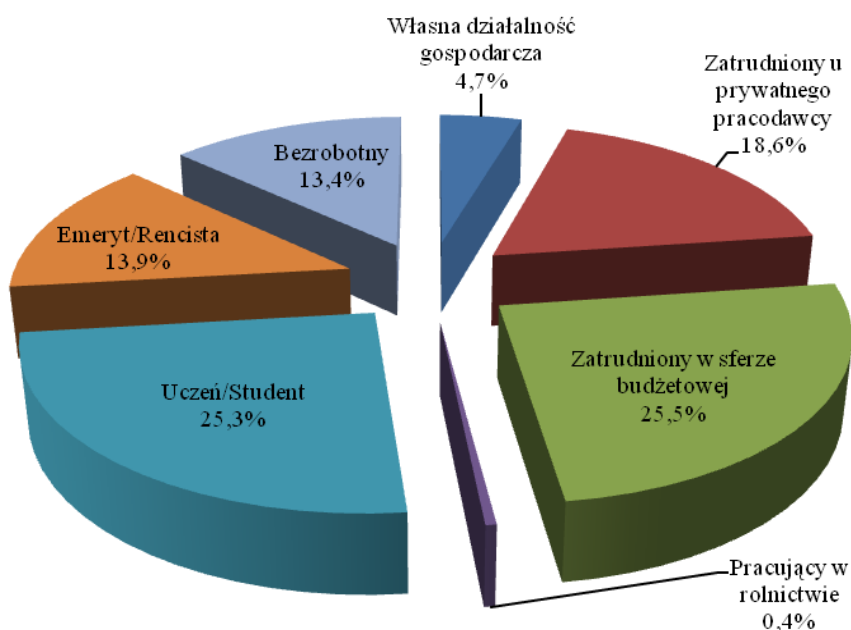

Źródło: Opracowanie na podstawie ankiety

Największą grupę badanych stanowiły osoby z wykształceniem średnim – 36,9%. Mieszkańcy legitymujący się wykształceniem wyższym to 19,7% respondentów, a osoby z wykształceniem gimnazjalnym 18,1%. Najmniej osób legitymowało się wykształceniem niepełnym podstawowym – 1,6% oraz z wykształceniem podstawowym – 8,9%. Kowarzanie z wykształceniem zawodowym to grupa – 14,8%.

Ankieta dała informacje na temat statusu Kowarzan na rynku pracy. Wyniki prezentuje rysunek poniżej.

Rysunek 25. Struktura respondentów pod względem statusu na rynku pracy

Źródło: Opracowanie na podstawie ankiety

Wśród badanych największą grupę stanowiły osoby zatrudnione w sferze budżetowej – 25,5%. Równie liczną grupę stanowili uczniowie i studenci – 25,3%. Dzięki dużej liczebności młodzieży biorącej udział w badaniu ankietowym, otrzymano istotne informacje dotyczące problemów społecznych z jakimi ta grupa się boryka. 18,6% to osoby zatrudnione u prywatnego pracodawcy. Osoby bezrobotne stanowiły 13,4% respondentów. Osoby prowadzące własną działalność gospodarczą stanowiły 4,7% badanych. Osoby przebywające na rencie lub emeryturze stanowiły - 13,9%

Ankietowani stanowili próbkę reprezentującą mieszkańców Kowar w każdym przedziale wiekowym, o różnym statusie na rynku pracy oraz reprezentujących wszystkie poziomy wykształcenia. Dzięki tak dobranej grupie respondentów uzyskano pogląd na aktualne problemy społeczne istniejące na terenie Kowar, z jakim borykają się mieszkańcy wszystkich grup społecznych. Każda z grup dzięki pytaniom otwartym zawartym w ankiecie miała możliwość wypowiedzenia się co do sposobu rozwiązywania istniejących problemów, jak również miała możliwość naświetlenia problemów ukrytych, które utrudniają normalne funkcjonowanie w społeczeństwie.

3.1. Problemy społeczne rodzin

Zdefiniowane problemy priorytetowe:

1. Zaburzenia funkcjonowania systemu rodzinnego (nieporadność życiowa, ubóstwo, alkoholizm, bezradność opiekuńczo-wychowawcza)
2. Osłabienie więzi społecznych (zanikanie tradycyjnych form spotkań rodzinnych, niski poziom wzajemnej pomocy pomiędzy rodzinami, brak tolerancji dla narodowości romskiej)
3. Negatywne skutki emigracji zarobkowej – rozwój zjawiska tzw. „eurosieroctwa”
4. Brak poradnictwa psychologiczno-prawnego

Rodzina jest podstawową komórką życia społecznego, której celem jest zaspokojenie niezbędnych potrzeb bytowych jej członków, a w szczególności dzieci. Jej prawidłowe funkcjonowanie ma istotny wpływ na właściwe funkcjonowanie środowiska lokalnego. W mieście jest wiele rodzin dysfunkcyjnych, które nie są zdolne do stworzenia właściwych warunków socjalno-bytowych i opiekuńczo-wychowawczych oraz nie wypełniają podstawowych funkcji rodziny.

Skrajnym przypadkiem rodziny dysfunkcyjnej jest rodzina patologiczna, która stanowi zagrożenie dla istniejącego układu społecznego z kilku powodów:

- dorośli członkowie często wchodzą w konflikt z prawem,
- odrzucane są podstawowe wartości i normy społeczne,
- dzieciom przekazywane są negatywne normy i wartości,
- dzieci uczą się dewiacyjnych i przestępczych zachowań,

Bardzo często w takich rodzinach dochodzi do aktów przemocy. Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przemoc domowa to „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób najbliższych, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu

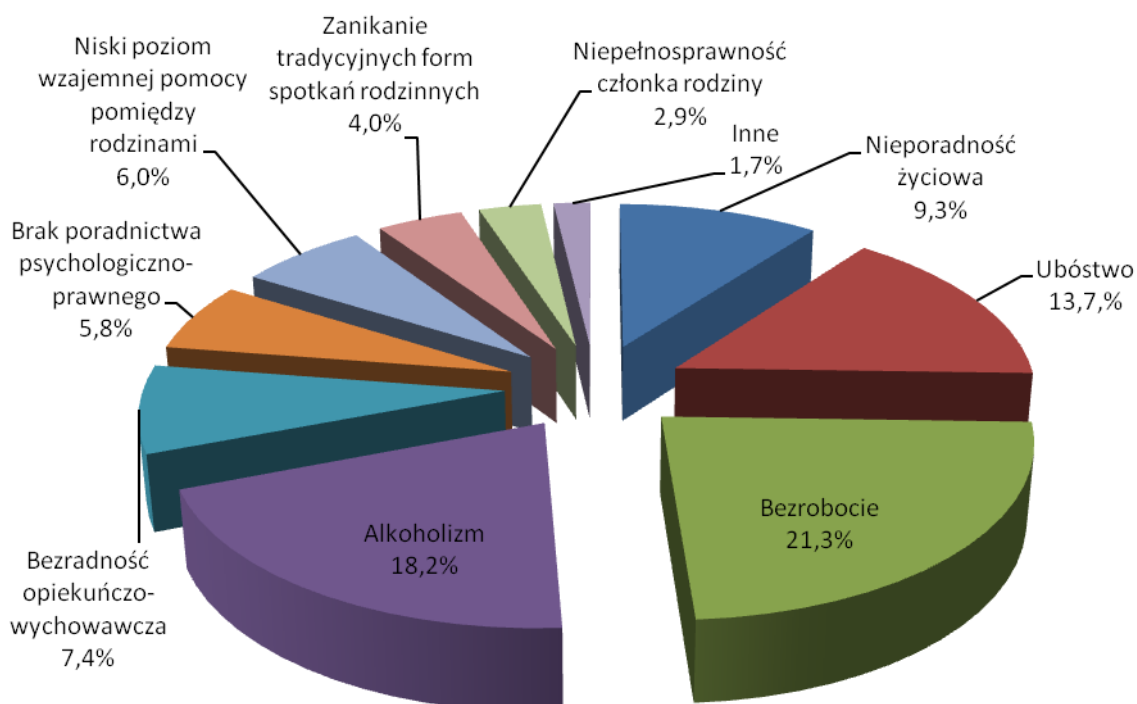

fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Pierwsze pytanie ankiety brzmiało: „*Jakie problemy społeczne rodzin uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszego miasta?*”. Ankietowani mogli udzielić więcej niż jedną odpowiedź.

Odpowiedzi na powyższe pytanie prezentuje rysunek poniżej.

Rysunek 26. Struktura odpowiedzi na pytanie „Jakie problemy społeczne rodzin uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszego miasta?”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Jak wynika z analizy ankiety odpowiedzi podopiecznych Ośrodka oraz odpowiedzi mieszkańców Kowar, których sytuacja materialna jest nieco lepsza, są zbliżone. Obie grupy społeczne upatrują problemy rodzin na tych samych płaszczyznach społecznych.

Do najważniejszych problemów rodzin mieszkańcy Kowar zaliczają bezrobocie - 21,3% odpowiedzi, alkoholizm – 18,2% odpowiedzi oraz ubóstwo – 13,7% odpowiedzi.

Bezrobocie i związane z tym ubóstwo jest jednym z głównych problemów społecznych zarówno w skali kraju jak i miasta Kowary. Pogarszanie się stanu rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy. Powstają problemy opiekuńczo-wychowawcze, rodzi się przemoc, zanika autorytet rodzicielski, stan taki może prowadzić do rozpadu rodziny. Istnieje również duże prawdopodobieństwo przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorców osobowościowych, co w konsekwencji może doprowadzić do dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Z danych Miejskiej Komisji Rozwiązywania problemów Alkoholowych w Kowarach wynika, że duża grupa społeczności Kowar uzależniona jest od alkoholu. Corocznie notuje się wzrost osób nadużywających alkoholu. Rada Miejska w Kowarach przyjęła w oparciu o ustawę o wychowaniu w trzeźwości, opracowany przez Miejską Komisję Rozwiązywania problemów Alkoholowych Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Finansowanie realizacji programu odbywa się ze środków finansowych budżetu gminy, pochodzących z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Kilku respondentów wymieniło również inne czynniki wpływające na problemy społeczne rodzin, należą do nich: niechęć z wywiązywania się z obowiązków (niechęć do pracy, niechęć do opieki nad dziećmi), brak ochoty do pracy, malkontentstwo, cyganie, faworyzowanie Romów, euro sieroctwo, rozbite rodziny, lenistwo, brak mieszkań.

Bardzo często w odpowiedziach „inne” pojawiał się problem tzw. „erosierostwa”. Pojęcie „eurosieroctwa” dotyczy dzieci i młodzieży, których jedno lub oboje rodzice wyjechali poza granice kraju w poszukiwaniu zatrudnienia i lepszych perspektyw rozwoju ekonomicznego. W ocenie zespołu zadaniowego zjawisko „eurosieroctwa”, jako negatywny skutek emigracji zarobkowej na terenie Kowar, ma tendencje wzrostowe od momentu, gdy państwa Unii Europejskiej otworzyły rynki pracy dla obywateli polskich. Wielu młodych rodziców zdecydowało się na pozostawienie rodziny w kraju i wyjazd poza jego granice po to, by zapewnić jej godne życie. Takie decyzje mieszkańców Kowar skutkują wzrostem liczby rodzin okresowo niepełnych z wszelkimi skutkami psycho-społecznymi u dzieci i młodzieży, towarzyszącymi okresowej utracie jednego lub dwojga rodziców.

Przyczyny występowania zjawiska emigracji zarobkowej niewątpliwie związane są zarówno z ogólnopolską jak i światową tendencją do poszukiwania przez młodych ludzi lepszych perspektyw rozwoju zawodowego i ekonomicznego. Z pewnością sprzyjają temu niskie dochody, jak również niewystarczająca liczba miejsc pracy na rodzimym rynku. Położenie gminy w pobliżu granicy państwa zachęca do podejmowania wyzwań i podróżowania. Zjawisku emigracji zarobkowej towarzyszy wiele negatywnych skutków, których rozwiązywanie spada na całą społeczność lokalną ze względu na ich psycho-społeczny charakter. Rozłąka z rodziną i w konsekwencji zanik więzi rodzinnych, utrata wzorców wypełniania roli „ojca” i „matki”, utrwalenie wzorca rodziny tzw. niepełnej oraz przerzucenie obowiązków rodzicielsko-wychowawczych na inne instytucje, w szczególności szkołę i dziadków lub innych krewnych, to zaledwie kilka skutków ubocznych rozwoju zawodowego młodych ludzi, emigrujących z kraju. Ponadto obserwowany jest wzrost liczby matek (ojców lub dziadków) de facto samotnie sprawujących opiekę nad dziećmi, wzrost liczby rozwodów lub separacji, wzrost niewydolności opiekuńczo-wychowawczej rodzin, wzrost zachowań o charakterze przestępczym wśród dzieci i młodzieży pozostawionej bez opieki dorosłych, która narażona jest na negatywne wpływy grup rówieśniczych.

Kolejnym, zdefiniowanym problemem jest zaburzenie funkcjonowania systemu rodzinnego, objawiającego się między innymi utratą więzi międzypokoleniowej, wzrostem przypadków kryzysów małżeńskich oraz nieporadnością wychowawczą. Pracownicy socjalni zgłaszają również potrzebę dostosowania służb społecznych do konieczności niesienia interdyscyplinarnej pomocy rodzinie, angażowanie wielu sił społecznych i specjalistów różnych dziedzin tak, aby udzielane wsparcie było

efektywne i adekwatne do potrzeb osób zgłaszających się o pomoc, uwzględniające wieloaspektowość ich trudnych sytuacji życiowych.

3.2. Problemy społeczne dzieci i młodzieży

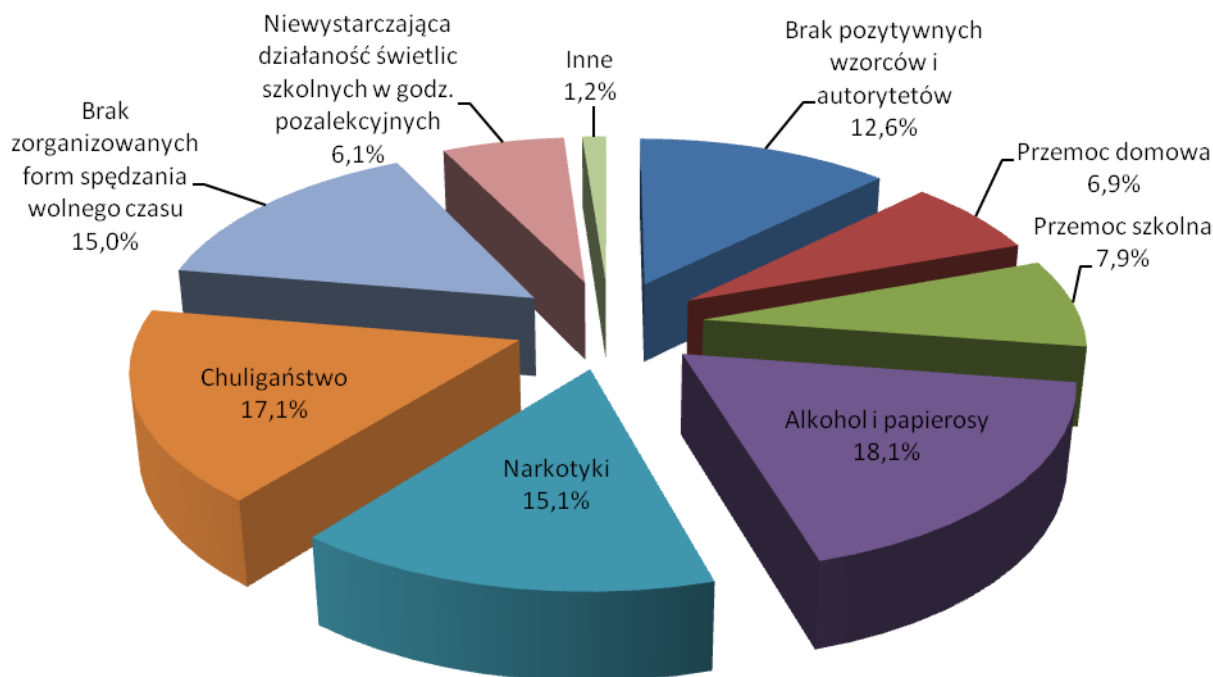
Zdefiniowane problemy priorytetowe:

- Problemy wychowawcze z młodzieżą
- Zagrożenie dla dzieci i młodzieży aktami przemocy domowej
- Wzrost zachowań agresywnych dzieci i młodzieży w środowisku szkolnym
- Nadużywanie substancji zmieniających świadomość przez dzieci i młodzież
- Obniżenie wieku inicjacji alkoholowej i narkotykowej dzieci i młodzieży
- Brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu

Coraz więcej dzieci i młodzieży podlega zjawisku wykluczenia społecznego, tzn. nie jest zdolnych do pełnego uczestnictwa w życiu gospodarczym, politycznym i kulturalnym. Innymi słowy, są to osoby, które nie podejmują zwyczajowej i społecznie akceptowanej drogi życiowej lub „wypadają” z niej.

Drugie pytanie ankiety brzmiało: „*Jakie problemy społeczne dzieci i młodzieży uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszego miasta?*”. Strukturę odpowiedzi zaprezentowano na rysunku poniżej.

Rysunek 27. Struktura odpowiedzi na pytanie: „Jakie problemy społeczne dzieci i młodzieży uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszego miasta?”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Jak wynika z odpowiedzi ankietowanych, wśród przyczyn problemów społecznych dzieci i młodzieży, mieszkańcy wymieniają: alkohol i papierosy – 18,1%, chuligaństwo – 17,1%, narkotyki 15,1%.

Istotną kwestią dla społeczności lokalnej, ściśle związaną zarówno ze zjawiskiem „eurosieroctwa”, jak i z dysfunkcyjnością systemu rodzinnego, jest sygnalizowany problem trudności wychowawczych z młodzieżą, zwłaszcza w wieku gimnazjalnym. W ocenie przedstawicieli policji akty wandalizmu młodocianych i braku poszanowania wspólnego mienia zasługują na szczególną uwagę. Tym bardziej, że pozostawienie tego problemu bez rozwiązania może w przyszłości skutkować pogłębieniem się aktów agresji, przeradzającej się w zachowania przestępcze oraz wzrostem nadużywania środków zmieniających świadomość. Przyczynami takiego stanu rzeczy według zespołu zadaniowego są:

- brak autorytetów
- obniżenie dyscypliny społecznej (w tym szkolnej)
- niewystarczająca baza sportowo-rekreacyjna
- niewystarczająca oferta pozaszkolna
- niewystarczająca promocja działań pozaszkolnych
- niedostateczna pedagogizacja rodziców
- brak zaangażowania rodziców w proces wychowawczy i delegowanie odpowiedzialności za wychowanie dzieci na instytucje szkolne

Przyczyn problemów społecznych dzieci i młodzieży jest bardzo wiele. Do najważniejszych czynników, które prowadzą do wykluczenia społecznego, możemy zaliczyć: ubóstwo, niesprawność, uzależnienie, długotrwałą chorobę, niski poziom wykształcenia. Wykluczenie nie dotyczy tylko i wyłącznie dzieci wychowujących się w rodzinach biednych, ale także dzieci z tzw. „dobrych domów”, które nie mogą nawiązać poprawnych relacji z rówieśnikami. Problem ten dotyczy również grup społecznych, np. mniejszości etnicznych. Szczególnie narażone na wykluczenie społeczne są: dzieci i młodzież zagrożone „wypadnięciem” z systemu edukacji, osoby długotrwale bezrobotne, więźniowie po wyjściu z zakładu karnego, osoby uzależnione, bezdomni lub zagrożeni eksmisją. Najczęściej spotykaną formą pomocy tym osobom jest pomoc doraźna (konkretne indywidualne wsparcie), udzielana przez instytucje państwowe i organizacje pozarządowe. Jednakże bardziej skuteczne wydają się być rozwiązania systemowe – wypracowanie mechanizmów, które pozwolą ograniczyć skalę niekorzystnego zjawiska, jakim jest wykluczenie społeczne.

3.3. Problemy osób starszych i niepełnosprawnych

Zdefiniowane problemy priorytetowe:

- Starzejąca się społeczność lokalna
- Postępująca izolacja tzw. „niewidzialnych” osób niepełnosprawnych i starszych
- Niska aktywność i zaangażowanie osób starszych i niepełnosprawnych w życie społeczne miasta
- Wzrost liczby osób wymagających opieki
- Niewystarczająca w stosunku do potrzeb oferta usług opiekuńczych i medycznych

- Niedostateczna liczba ofert oświatowo-kulturalnych dla osób starszych
- Brak ofert wsparcia dla rodzin osób obłożnie i przewlekle chorych

Obecnie obserwujemy pogłębiającą się tendencję starzenia się społeczeństwa. Dotyczy to również miasta Kowary. Zauważalny jest również w mieście stały wzrost osób starszych w stosunku do ogółu mieszkańców. Według stanu na dzień 31.12.2008r. około 20% mieszkańców miasta stanowią ludzie w wieku powyżej 70-ciu lat.

Rodzi to różne problemy takie jak: samotność, chorobę, inwalidztwo, bezradność, poczucie nieprzydatności, stopniowe eliminowanie z życia zawodowego i społecznego, brak ofert spędzania czasu wolnego. Rodziny pełniące funkcje opiekuńcze, obarczone licznymi obowiązkami i własnymi problemami nie są w stanie sprawować właściwej opieki nad ich starszymi członkami. Osoby w wieku starszym najbardziej wymagają zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych, takich jak: potrzeby biologiczne, bezpieczeństwa, przynależności i miłości, szacunku, uznania, samorealizacji. Ważne też jest w wieku starszym prowadzenie zdrowego, aktywnego stylu życia. W mieście ludzie starzy korzystają z form pomocy takich jak: pomoc finansowa czy pomoc rzeczowa.

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej niepełnosprawność to stan fizyczny, psychiczny, lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie, bądź ograniczenie samodzielnej egzystencji. Według ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych, niepełnosprawność to trwała lub okresowa niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodująca niezdolność do pracy.

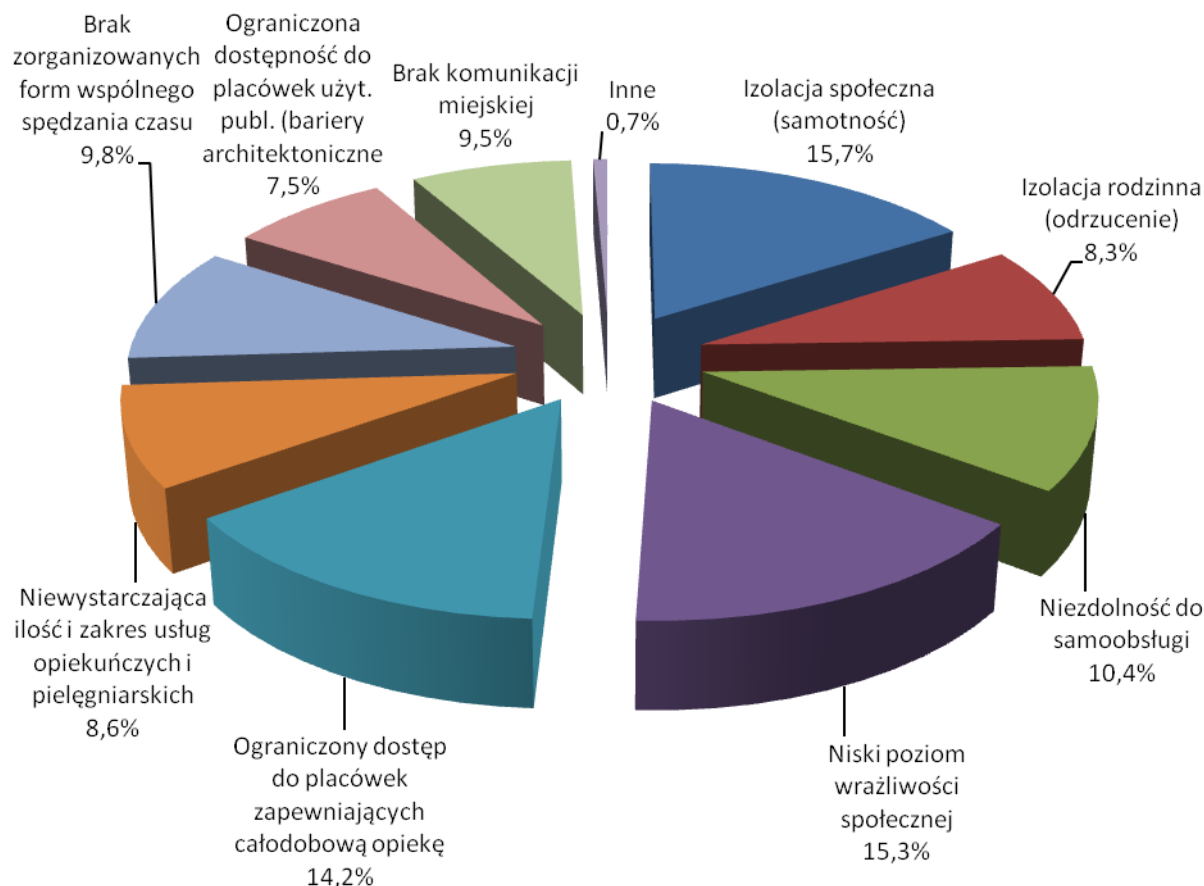
Niepełnosprawnymi są osoby, które uzyskały orzeczenie o stopniu niepełnosprawności lub o całkowitej, częściowej niezdolności do pracy. Osoby niepełnosprawne są uznawane za jedną z grup społecznych szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne za względu na występujące bariery społeczne, fizyczne i ekonomiczne, które napotykają w środowisku.

Osoby niepełnosprawne korzystają z następujących form pomocy realizowanych przez MOPS: zasiłki stałe, zasiłki okresowe, celowe, pomoc rzeczowa, dodatki mieszkaniowe, świadczenia rodzinne (zasiłki pielęgnacyjne, dodatki do zasiłku rodzinnego), usługi opiekuńcze, kierowanie do domów pomocy społecznej i pokrywanie kosztu pobytu w tych domach.

Trzecie pytanie ankiety brzmiało: „*Jakie problemy społeczne osób starszych i niepełnosprawnych uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszego miasta?*”. Strukturę odpowiedzi zaprezentowano na rysunku poniżej.

Rysunek 28. Struktura odpowiedzi na pytanie: „Jakie problemy społeczne osób starszych i niepełnosprawnych uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszego miasta?”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Pojęcie „niewidzialnych” szczególnie dotyczy tych osób niepełnosprawnych i starszych zamieszkujących na terenie miasta, które ze względu na posiadane uposażenie emerytalne lub rentowe nie są objęte oddziaływaniem Ośrodka Pomocy Społecznej, ponieważ przekraczają kryterium dochodowe uprawniające do udzielenia wsparcia finansowego. Perspektywa odmowy pomocy finansowej powoduje, że osoby te nie zgłaszają się do Ośrodka Pomocy Społecznej. Paradoksalnie jednak dochody, jakimi dysponują często nie wystarczają na zaspokojenie ich podstawowych potrzeb, zwłaszcza w sytuacji, kiedy zmuszeni są do podjęcia kosztownego leczenia lub rehabilitacji. Ograniczenia finansowe stają się dla nich często głównym powodem rezygnacji z życia społecznego w pełnym wymiarze. Osoby te, często samotne, nieposiadające bliskiej rodziny, decydują się lub są zmuszone do izolacji od otoczenia i tym samym pozostają poza możliwością oddziaływania instytucji i organizacji działających na polu pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym.

Do zaistnienia takiej sytuacji przyczyniają się niewątpliwie następujące czynniki:

- bariery architektoniczne
- utrudniony dostęp do informacji i edukacji
- utrudnienia w samodzielny poruszaniu się (problemy komunikacyjne)

- niewystarczająca opieka medyczna
- utrudniony dostęp do rehabilitacji
- samoizolacja
- brak rodziny, osamotnienie
- brak rodzin wielopokoleniowych, atomizacja rodziny
- nieufność osób niepełnosprawnych i starszych wobec nieznajomych, rodziny, sąsiadów
- brak pomocy sąsiedzkiej
- brak wiedzy o możliwości uzyskania pomocy i działających organizacjach
- słabe działania informacyjne i edukacyjne; słaby przepływ informacji między instytucjami
- niewystarczająca opieka wolontarystyczna
- niewystarczające środki utrzymania
- bierność
- pozostawanie poza systemem pomocy społecznej ze względu na przekroczenie kryterium dochodowego

Największym problemem społecznym osób starszych i niepełnosprawnych według mieszkańców Kowar jest izolacja społeczna (samotność) – 15,7% odpowiedzi. Kolejnym problemem jest niski poziom wrażliwości społecznej – 15,3%, ograniczona dostępność do placówek zapewniających całodobową opiekę – tego zdania jest 14,2% respondentów. 10,4% ankietowanych uważa, że problemy osób starszych i niepełnosprawnych związane są z ich niezdolnością do samoobsługi.

Efektom odseparowania się osób niepełnosprawnych i starszych jest brak możliwości udzielenia wsparcia adekwatnego do ich potrzeb i znaczne ograniczenie możliwości włączenia tych osób do systemu instytucji i organizacji działających na polu pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym. Powyższe ograniczenie sprzyja z kolei rozwojowi zjawiska izolacji i pogłębia wykluczenie społeczne.

Wspomnianemu wyżej wycofaniu osób starszych i niepełnosprawnych z życia społecznego towarzyszy brak aktywności, którego wyrazem jest niewystarczająca liczba organizacji działających na ich rzecz w Kowarach oraz niewystarczająca oferta form spędzania czasu wolnego, uwzględniająca specyfikę sytuacji życiowej tej grupy społecznej. Istotnie odczuwalnym deficytem na terenie miasta jest skorelowane w tym zakresie osłabienie więzi międzypokoleniowej i rodzinnej w ogóle. Rodzina i krewni są bowiem podstawowym systemem wspierającym dla jednostki, która w wyniku choroby i wieku wymaga pomocy osób drugich w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Zaburzenie tych relacji wewnątrzrodzinnych skutkuje samotną egzystencją wielu osób starszych i niepełnosprawnych w mieście. Dlatego tak istotne jest uzupełnienie istniejących deficytów więzi społecznych, dzięki którym system rodzinny samodzielnie przewycięża trudne sytuacje życiowe, przy jednoczesnym uzupełnieniu ogniw wspierających system rodzinny w tym zakresie. Ogniwami wspierającymi rodzinę są lokalnie działające organizacje i instytucje pomocowe. Ich niedobór osłabia zdolność społeczności lokalnej do prawidłowego funkcjonowania w sferze społecznej.

Analizując życie społeczności kowarskiej nie można pominąć jednej z najsilniej akcentowanych kwestii, a mianowicie, kwestii starzejącego się społeczeństwa.

Utrzymująca się tendencja migracyjna ludzi młodych powoduje, że z upływem czasu zacząną dominować liczebnie ludzie starzy i niepełnosprawni, ze względu na stan zdrowia - zależni od osób innych i wymagający wsparcia. Skutkiem rozwoju tej tendencji, jest niewątpliwie wzrost zapotrzebowania na usługi medyczne, opiekuńcze i rehabilitacyjne.

3.4. Problemy w obszarze opieki zdrowotnej

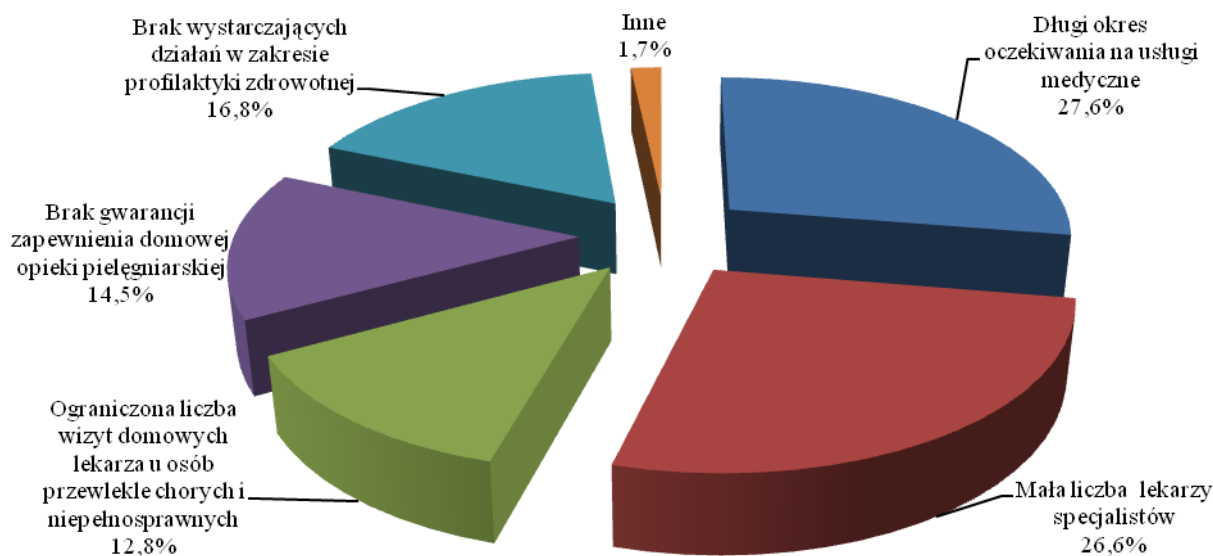
Zdiagnozowane problemy:

- Ograniczony dostęp do specjalistycznych usług medycznych (długi okres oczekiwania na usługi medyczne, mała liczba lekarzy specjalistów)
- Brak wystarczających działań w zakresie profilaktyki zdrowotnej
- Brak gwarancji zapewnienia domowej opieki pielęgniarskiej
- Ograniczona liczba wizyt domowych u osób przewlekle chorych

Odpowiadając na pytania ankiety mieszkańcy mieli możliwość wskazania najważniejszych problemów w obszarze opieki zdrowotnej. Odpowiedzi na to pytanie prezentuje rysunek poniżej.

Na rysunku poniżej zaprezentowano odpowiedzi na pytanie: „Jakie problemy społeczne w obszarze opieki zdrowotnej uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszego miasta?”

Rysunek 29. Odpowiedzi na pytanie: „Jakie problemy społeczne w obszarze opieki zdrowotnej uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszego miasta?”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wyników ankiety.

Zgodnie z artykułem 68 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, każdy obywatel Polski ma prawo do ochrony zdrowia. Obywatelom, niezależnie od ich sytuacji materialnej, władze publiczne zapewniają równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych.

Z przeprowadzonego badania ankietowego wśród mieszkańców Kowar wynika, iż największym problemem w obszarze opieki zdrowotnej jest długi okres oczekiwania na usługi medyczne – 27,6% odpowiedzi. Mimo, że placówki ochrony zdrowia, działające na terenie miasta oferują specjalistyczne usługi medyczne, to brak ich dostępności wynika przede wszystkim z małej liczby lekarzy specjalistów zatrudnionych w tych placówkach.

Mieszkańcy Kowar (szczególnie osoby w starszym wieku) zwracają uwagę na ograniczoną liczbę wizyt domowych u osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych. Podobna sytuacja występuje w zakresie zapewnienia domowej opieki pielęgniarstwa. Mieszkańcy wymagający pomocy skazani są na pomoc najbliższych oraz na długi czas oczekiwania na pomoc fachową.

Respondenci w pytaniu otwartym poruszali takie problemy jak: brak współpracy między placówkami, brak dostępu dla niepełnosprawnych, niekompetencje lekarzy specjalistów, niska jakość usług medycznych

3.5. Problemy społeczne w obszarze edukacji

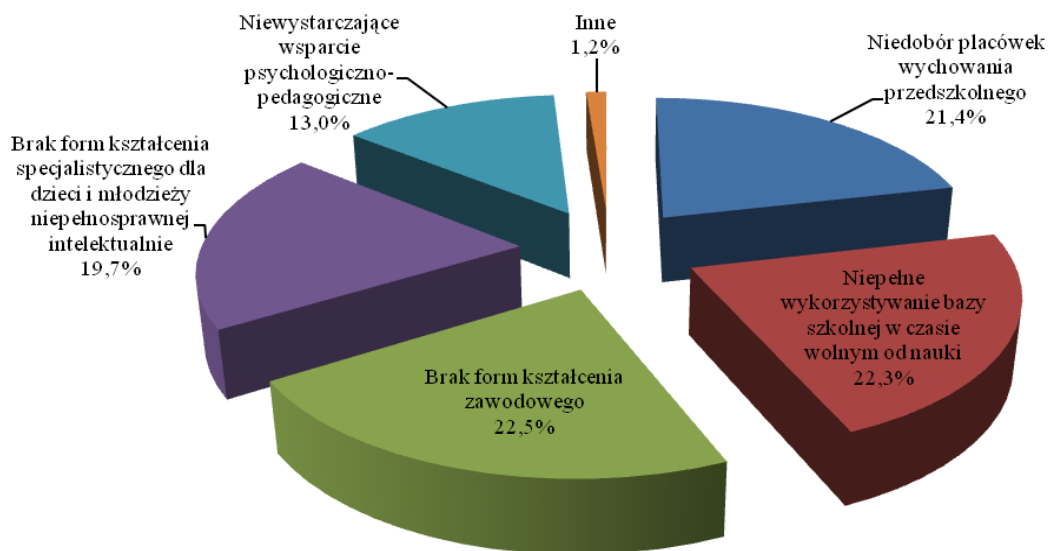
Aktywne i wykształcone społeczeństwo jest jednym z podstawowych czynników trwałego rozwoju społecznego i gospodarczego.

Zdiagnozowane problemy to:

- Niedobór placówek wychowania przedszkolnego
- Niepełne wykorzystywanie bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki (ferie, wakacje)
- Brak form kształcenia zawodowego
- Brak form kształcenia specjalistycznego dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie
- Niewystarczające wsparcie psychologiczno-pedagogiczne

W ankiecie mieszkańcy mieli możliwość wskazania problemów, z jakimi borykają się w obszarze edukacji. Wyniki ankiety prezentuje rysunek poniżej.

Rysunek 30. Struktura odpowiedzi dotycząca obszaru edukacji

Źródło: Opracowanie na podstawie wyników ankiety

W obszarze edukacji największym problemem według 22,5% mieszkańców jest brak form kształcenia zawodowego. Aż 22,3% mieszkańców uważa, że w Kowarach występuje niepełne wykorzystanie bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki. Istotnym problemem według 21,4% ankietowanych jest niedobór placówek wychowania przedszkolnego. Respondenci uważają, iż w Kowarach brak jest form kształcenia specjalistycznego dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie. Jedyną szkołą dla tej grupy uczniów znajduje się w Jeleniej Górze. Na pytanie otwarte dotyczące edukacji respondenci odpowiadali: mała liczba szkół, brak nauczycieli specjalistów, brak szkoły policealnej, brak szkół zawodowych, brak dyscypliny w szkole.

3.6. Problemy sportu i kultury

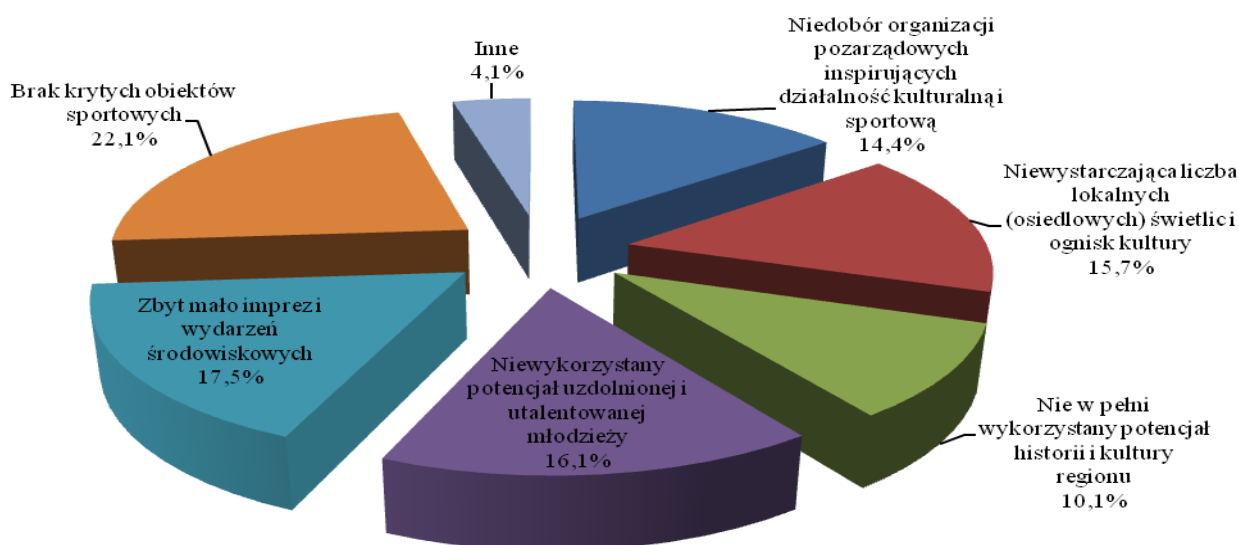
Sport i kultura daje możliwość walki z biernym fizycznie trybem życia dzieci, młodzieży i dorosłych. Sport to zjawisko społeczne obejmujące wszelkie formy aktywności ludzkiej.

Zdiagnozowane problemy to:

- niedobór organizacji pozarządowych inspirujących działalność kulturalną i sportową
- niewystarczająca liczba lokalnych (osiedlowych) świetlic i ognisk kultury
- nie w pełni wykorzystany potencjał historii i kultury regionu
- niewykorzystany potencjał uzdolnionej i utalentowanej młodzieży
- zbyt mało imprez i wydarzeń środowiskowych
- brak krytych obiektów sportowych

W badaniu ankietowym mieszkańcy odpowiadali na pytanie: „Jakie problemy społeczne w obszarze sportu i kultury uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszego miasta?”. Strukturę odpowiedzi prezentuje rysunek.

Rysunek 31. Odpowiedzi dotyczące problemów w zakresie kultury i sportu

Źródło: Opracowanie na podstawie wyników ankiety

W obszarze kultury i sportu największa liczba mieszkańców widzi problem związany z brakiem krytych obiektów sportowych. W drugiej kolejności (17,5%) Kowarzanie odczuwają brak imprez i wydarzeń środowiskowych. Znacznym problemem według 16,1% badanych jest niewykorzystany potencjał uzdolnionej i utalentowanej młodzieży oraz (15,7%) niewystarczająca liczba lokalnych świetlic i ognisk kultury.

Mieszkańcy udzielali również własnych odpowiedzi, wśród których najczęściej pojawiały się takie jak: brak kółek w MOK – u, mało dyskotek, brak wykwalifikowanych trenerów, niskie wynagrodzenia trenerów, brak basenu, brak parku na odpoczynek, brak kółek zainteresowań, brak placów zabaw.

3.7. Problemy bezpieczeństwa

Bezpieczeństwo jest podstawową potrzebą każdego człowieka, a jej niezaspokojenie nie pozwala na realizację innych potrzeb i utrudnia rozwój jednostki. Subiektywne poczucie bezpieczeństwa w dużej mierze zależy od czynników obiektywnych, do których niewątpliwie należą: rodzaj występujących zagrożeń, skala ich występowania (w tym ich ilość, nasilenie, miejsce, czas) oraz efektywność w ich eliminowaniu (a tym samym skuteczność oddziaływania takich instytucji jak: policja, straż miejska, prokuratura czy sądy). Jednocześnie wpływ na indywidualne odczuwanie stopnia zagrożenia uwarunkowane jest miejscem zamieszkania (wielkość miejscowości/dzielnicy/osiedla), podatnością na informacje zewnętrzne (media), czy też doświadczeniami własnymi (bycie ofiarą bądź świadkiem zdarzenia, kontakty z przedstawicielami instytucji bezpieczeństwa publicznego i wymiarem sprawiedliwości).

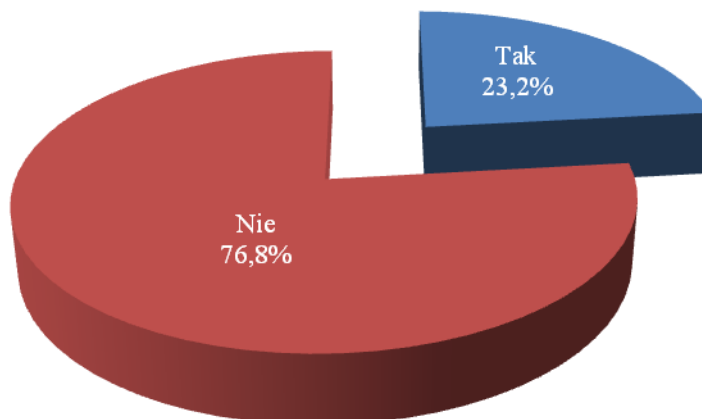
Zdiagnozowane problemy to:

- Grupy młodzieży zakłócające spokój na ulicach miasta
- Naruszanie prawa i porządku publicznego przez osoby pozostające pod wpływem środków odurzających (alkohol, narkotyki, itp.)
- Kradzieże, włamania, rozboje
- Kierowcy łamiący przepisy ruchu drogowego
- Niezadowolająca aktywność Policji,
- Brak Straży Miejskiej,

W badaniu ankietowym respondentom zadano pytanie: „Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w naszym mieście”, odpowiedzi prezentuje rysunek poniżej.

Rysunek 32. Odpowiedzi na pytanie dotyczące poczucia bezpieczeństwa mieszkańców Kowar

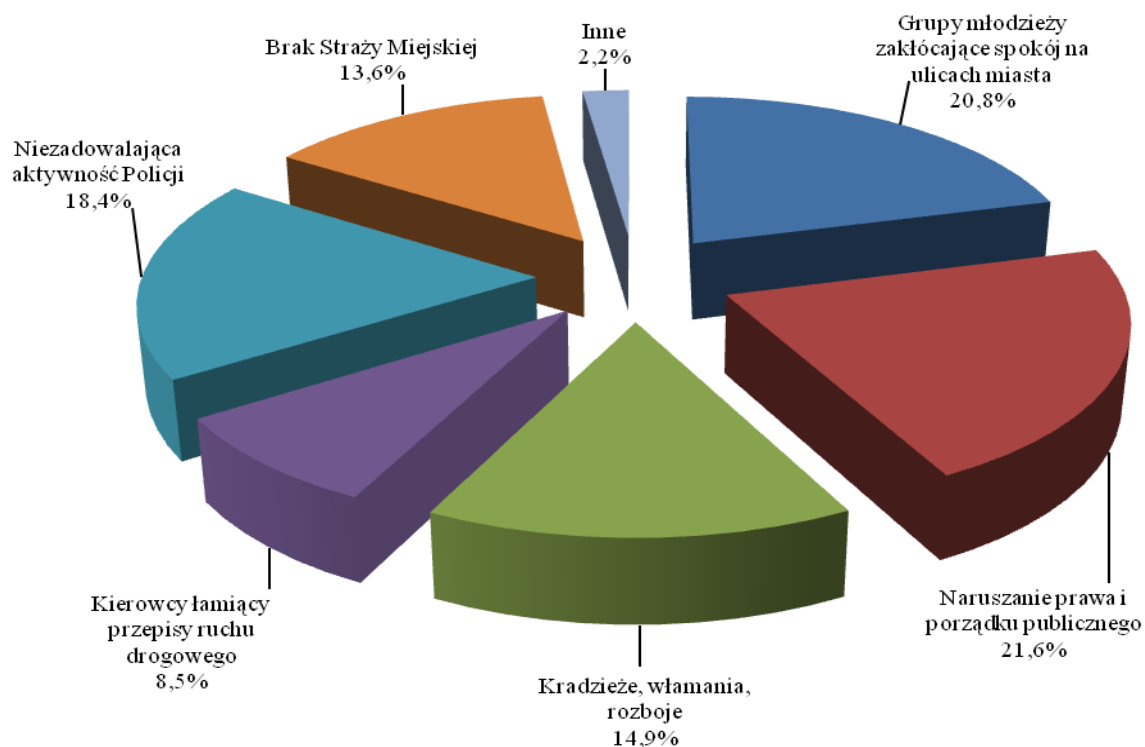

Źródło: Opracowanie na podstawie wyników ankiety

Na pytanie dotyczące bezpieczeństwa w mieście większość, bo aż 76,8% mieszkańców odpowiedziała, iż nie czuje się bezpiecznie.

W kolejnym pytaniu badani wskazywali źródła swych obaw. Wyniki prezentuje rysunek poniżej.

Rysunek 33. Odpowiedzi na pytanie o przyczyny braku bezpieczeństwa w Kowarach

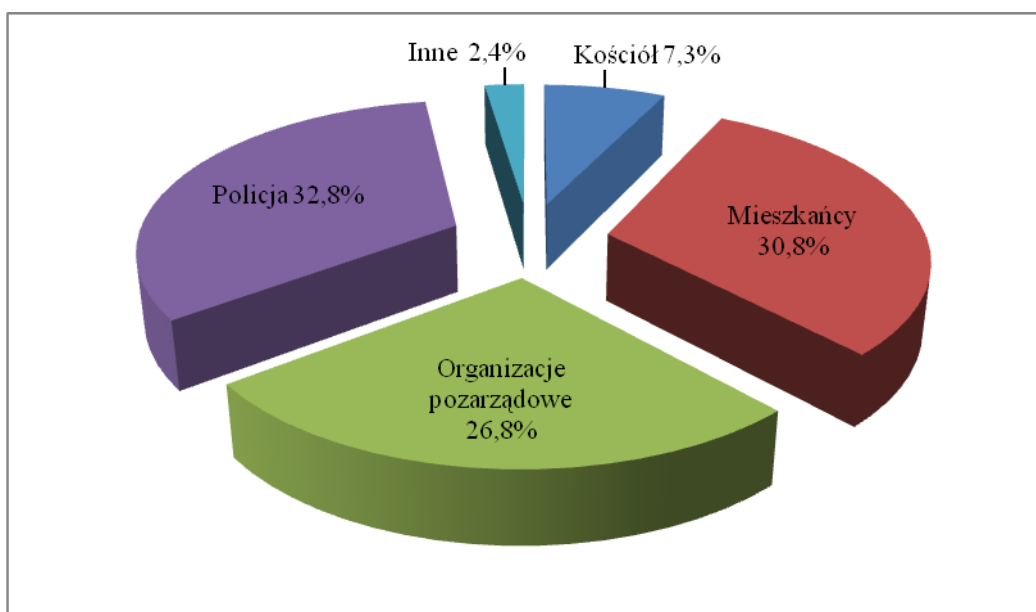
Źródło: Opracowanie na podstawie wyników ankiety

Większość, bo aż 21,6% respondentów upatruje źródeł strachu w naruszaniu prawa i porządku publicznego. Kolejnym źródłem braku poczucia bezpieczeństwa (20,8%) są grupy młodzieży na ulicach miasta zakłócające spokój. 18,4% badanych uważa, że aktywność policji nie jest zadowalająca, a 14,9% obawia się kradzieży i włamań.

Kolejne pytanie ankiety brzmiało: „Kto powinien zdaniem Pani/Pana oprócz władz lokalnych brać udział w rozwiązywaniu problemów społecznych w mieście”, odpowiedzi prezentuje rysunek poniżej.

Rysunek 34. Odpowiedzi na pytanie: „Kto powinien zdaniem Pani/Pana oprócz władz lokalnych brać udział w rozwiązywaniu problemów społecznych w mieście”

Źródło: Opracowanie na podstawie wyników ankiety

Z przeprowadzonego badania ankietowego wynika, że aż 32,8% mieszkańców uważa że za rozwiązywanie problemów społecznych odpowiedzialna jest policja. Odpowiedzi te wskazują, iż Kowarzanie upatrują źródła problemów w patologjach społecznych, nadużywaniu środków odurzających, rozbojach, przestępstwach i innych czynnikach związanych z działalnością policji.

Według odpowiedzi 30,8% respondentów, to sami mieszkańcy są odpowiedzialni za rozwiązywanie problemów społecznych oraz organizacje pozarządowe – 26,8% badanych.

Problemem zdefiniowanym przez zespół zadaniowy jest niska aktywność społeczna mieszkańców miasta, co wiąże się z funkcjonowaniem niewystarczającej liczby aktywnych organizacji pozarządowych działających na polu pomocy społecznej na terenie miasta. Niewystarczająca liczba organizacji, według ich przedstawicieli, jest efektem niedofinansowania i niewystarczającego wsparcia formalno-prawnego dla stowarzyszeń, związków i fundacji.

Kolejnym aspektem niewykorzystania potencjału wychowawczego miasta są lokalne media, które oceniane są negatywnie w kontekście udziału w kształtowaniu postaw obywatelskich w mieście.

Podstawowym problemem jest niski udział mediów w upowszechnianiu dobrych wzorców i niski stopień rzetelności przekazywanych informacji.

4. Analiza strategiczna

4.1. Metodologia analizy

Jedną z najczęściej i najchętniej stosowanych zarówno dziś, jak i w przeszłości, procedur analitycznych, jest procedura o nazwie „**SWOT**”. Polega ona na szczegółowej identyfikacji, a następnie klasyfikacji wszystkich zjawisk i stanów kategorii ekonomicznych mających wpływ na rozwój, w tym przypadku miasta Kowary w kontekście polityki społecznej. Pozwala zidentyfikować mocne i słabe strony, a tym samym wskazuje na szanse i zagrożenia jakie stoją przed miastem w realizacji założonych celów.

Technika analityczna „**SWOT**” polega na posegregowaniu posiadanej informacji na temat miasta Kowary na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych):

S (*Strengths*) – **mocne strony** – uwarunkowania wewnętrzne, które mają pozytywny wpływ na sytuację społeczną miasta i które należy utrzymywać w przyszłości,

W (*Weaknesses*) – **słabe strony** – uwarunkowania wewnętrzne, które negatywnie wpływają na sytuację społeczną miasta i należy je eliminować,

O (*Opportunities*) – **szanse** – uwarunkowania zewnętrzne, które mają pozytywny wpływ na realizację celów,

T (*Threats*) – **zagrożenia** – uwarunkowania zewnętrzne, stanowiące zagrożenie dla miasta, o negatywnym wpływie na realizację zamierzonych celów.

SILNE STRONY:

- 1) Rozwinięty system pomocy społecznej
- 2) Istniejące placówki wsparcia dla osób z problemem alkoholowym i ich rodzin
- 3) Kościoł i organizacje pozarządowe działające na polu pomocy społecznej
- 4) Ścisła współpraca instytucji pomocy społecznej z jednostkami i organizacjami działającymi w obszarach problematyki społecznej funkcjonującymi na terenie gminy oraz poza jej granicami
- 5) Rozwinięty system współpracy z powiatowym urzędem pracy w zakresie wykorzystania instrumentów rynku pracy i aktywizacji bezrobotnych
- 6) Rozwijane zaplecze rekreacji turystycznej
- 7) Sprawnie działający Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
- 8) Ludzie chętni podjąć pracę, niskie koszty pracy
- 9) Zwiększająca się liczba ludzi młodych podejmujących studia wyższe
- 10) Wykwalifikowana kadra pracowników samorządowych
- 11) Miejski Ośrodek Kultury i jego zaplecze
- 12) Istniejące, ogólnodostępne boiska sportowe i place zabaw dla dzieci

- 13) Przystąpienie gminy do realizacji projektów skierowanych na rozwój oświaty w zakresie szkolnictwa podstawowego, sportu i kultury oraz pomoc mniejszości romskiej, finansowanych lub współfinansowanych ze środków budżetu państwa i Unii Europejskiej
- 14) Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna
- 15) Istniejąca sieć placówek ochrony zdrowia

SŁABE STRONY

- 1) Bezrobocie
- 2) Brak potencjału gospodarczego stymulującego rozwój lub odbudowę lokalnego rynku pracy
- 3) Obiekty mieszkalne wymagające remontów, niskie nakłady na te cele
- 4) Brak inwestycji w zakresie komunalnego budownictwa mieszkaniowego
- 5) Brak przygotowanych terenów pod budownictwo mieszkaniowe, w tym budownictwo jednorodzinne
- 6) Brak wolnych mieszkań socjalnych
- 7) Brak mieszkań przystosowanych dla osób niepełnosprawnych
- 8) Ujemny przyrost naturalny
- 9) Wysoki wskaźnik wieku poprodukcyjnego
- 10) Brak szkolnictwa zawodowego
- 11) Brak żłobków
- 12) Zawieszenie działalności Pogotowia Ratunkowego w Kowarach
- 13) Niski poziom edukacji społecznej
- 14) Nieufność do wspólnych przedsięwzięć gospodarczych
- 15) Bierne i zachowawcze postawy ludzi
- 16) Niska liczba osób z wyższym wykształceniem
- 17) Niski poziom świadczonych usług medycznych
- 18) Wzrost przestępczości w sferze funkcjonowania rodzin
- 19) Brak animatorów, instruktorów i trenerów organizujących działalność na istniejących obiektach sportowych (boiskach)
- 20) Niewykorzystany potencjał animatorów kultury
- 21) Niewystarczające działania na rzecz kultywowania historii, tradycji
- 22) Brak miejsc spotkań dla młodzieży
- 23) Niedobór kadry policjantów (dzielnicowych) obniżający skuteczność działania policji
- 24) Alkoholizm wśród mieszkańców
- 25) Brak noclegowni dla bezdomnych
- 26) Niedofinansowanie działalności Miejskiego Ośrodka Kultury
- 27) Obiekty nie są przystosowane dla niepełnosprawnych.
- 28) Likwidacja Straży Miejskiej.
- 29) Brak organizacji młodzieżowych
- 30) Brak nowoczesnych, krytych, ogólnodostępnych obiektów sportowych: kryta pływalnia, kręgielnia

- 31) Brak integracji społeczeństwa
- 32) Niewystarczające działania na rzecz promocji i wspierania działań twórczych mieszkańców
- 33) Duża liczba przedstawicieli mniejszości romskiej.
- 34) Mała aktywność mieszkańców w zakresie działań samopomocowych
- 35) Niewystarczająca świadomość mieszkańców w kwestii rozwiązywania problemów
- 36) Brak komunikacji miejskiej

SZANSE:

- 1) Zainteresowanie turystyką i sportami zimowymi
- 2) Ulgi dla inwestorów, wspieranie tworzenia miejsc pracy
- 3) Unikatowe inhalatorium radonowe
- 4) Poszukiwanie alternatywnych metod leczenia
- 5) Reforma systemu edukacyjnego
- 6) Pomoc mniejszości romskiej, która w przyszłości mogłaby być „perełką” na tym terenie
- 7) Osiągnięcia Kowar na arenie ponadregionalnej i międzynarodowej współpracy gmin
- 8) Możliwość korzystania z funduszy europejskich
- 9) Duży potencjał ludzi, szczególnie młodzieży
- 10) Zmiany w ochronie zdrowia
- 11) Zwiększenie zatrudnienia w Policji i poprawa skuteczności jej działania
- 12) Utworzenie Straży Miejskiej
- 13) Rozwijanie świadomości społecznej
- 14) Aktywizacja środowisk lokalnych
- 15) Poprawa komunikacji społecznej
- 16) Położenie geograficzne miasta w pobliżu stolicy powiatu i gmin o rozwiniętej bazie turystycznej
- 17) Walory klimatyczne i widokowe miasta

ZAGROŻENIA:

- 1) Niestabilne prawo i brak systemowych rozwiązań
- 2) Przypadki nietolerancji społecznej
- 3) Zanikanie wartości etycznych i kryzys autorytetów
- 4) Odływ wykształconej młodzieży do większych aglomeracji i za granicę
- 5) Rozwarstwienie społeczeństwa
- 6) Dalszy wzrost bezrobocia
- 7) Ubóstwo społeczeństwa.
- 8) Niekorzystne zmiany wywołane reformą zdrowia
- 9) Starzejące się społeczeństwo
- 10) Niski poziom świadomości społeczeństwa.
- 11) Wzrost przestępczości
- 12) Spadek dochodów gminy, inflacja

- 13) Spadek zainteresowania inwestorów
- 14) Wzrost kosztów utrzymania mieszkań

Po dokonaniu oceny problemów występujących na terenie miasta strategia skupiać się powinna na następujących kwestiach:

- Wsparcie rodzin będących w trudnej sytuacji życiowej ze szczególnym uwzględnieniem działań na rzecz dzieci
- Tworzenie bezrobotnym warunków do przekwalifikowania się i znalezienia pracy
- Zwiększenie działań w zakresie profilaktyki i przeciwdziałaniu przestępczości nieletnich
- Zwiększenie ofert alternatywnego spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży, osób starszych i niepełnosprawnych
- Wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych

Działania zostaną zrealizowane przy wykorzystaniu istniejącego systemu pomocy społecznej i przy współpracy z instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie miasta.

III. Cele strategiczne i zadania polityki społecznej

4.1. Misja polityki społecznej w gminie

Misja wskazuje naczelny cel polityki społecznej w Gminie, wokół którego powinny koncentrować się działania lokalnych instytucji publicznych, środowisk i organizacji społecznych. Misja powinna w pełni oddawać aspiracje mieszkańców i stanowić czynnik integracji lokalnej społeczności wokół zasadniczych spraw służących długofalowemu rozwojowi społecznemu gminy. Misja to przesłanie będące podstawą podtrzymywania istniejących i tworzenia nowych, silnych więzi społecznych pomiędzy mieszkańcami gminy oraz ich różnymi reprezentacjami. W wyniku prac warsztatowych w Gminie przyjęto następującą Misję polityki społecznej:

ZWIĘKSZANIE KAPITAŁU SPOŁECZNEGO GMINY MIEJSKIEJ KOWARY POPRZEZ WZMACNIANIE RODZIN I WSPÓLNOT LOKALNYCH ORAZ WSPÓŁPRACĘ Z NIMI DLA STWORZENIA RÓWNYCH SZANS ROZWOJU I DOSTĘPNOŚCI OBYWATELI DO WSZYSTKICH OBSZARÓW ŻYCIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO.

4.2. Cele strategiczne

Na podstawie diagnozy stanu istniejącego oraz analizy zasobów społecznych Gminy Miejskiej Kowary Zespół Roboczy wytyczył główne cele strategiczne na lata 2009 – 2017:

- I. POMOC BEZROBOTNYM W RAMACH PROGRAMÓW POMOCOWYCH.
- II. PRZECIWDZIAŁANIE PRZESTĘPCZOŚCI I PROFILAKTYKA UZALEŻNIEŃ

-
- III. POMOC RODZINOM ZNAJDUJĄCYM SIĘ W TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM DZIAŁAŃ NA RZECZ DZIECI
 - IV. WYRÓWNYWANIE SZANS EDUKACYJNYCH ORAZ WSPARCIE DLA KULTURY I SPORTU
 - V. ZAPOBIEGANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU OSÓB STARSZYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH
 - VI. POPRAWA KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

Realizacja tak sformułowanych celów będzie polegała na stworzeniu warunków sprzyjających budowaniu lokalnej sieci bezpieczeństwa socjalnego, przeciwdziałaniu ubóstwu i wykluczeniu społecznemu. Partnerstwo i współpraca lokalnych podmiotów działających w obszarze polityki społecznej umożliwią efektywniejsze wykorzystanie posiadanych zasobów, które poprawią jakość życia mieszkańców.

I.POMOC BEZROBOTNYM W RAMACH PROGRAMÓW POMOCOWYCH			
Cele operacyjne	Źródło finansowania	Realizatorzy	
1. PODNIESIENIE ŚWIADOMOŚCI I WIEDZY NA TEMAT RYNKU PRACY			
Działania	1. Doskonalenie współpracy między MOPS a Powiatowym Urzędem Pracy	-----	- Ośrodek Pomocy Społecznej, - Powiatowy Urząd Pracy,
	2. Rozpoznanie niekorzystnych zjawisk społecznych będących skutkiem bezrobocia.	-----	- Ośrodek Pomocy Społecznej, - Powiatowy Urząd Pracy, - Gmina Kowary - organizacje pozarządowe
2. PRZECIWDZIAŁANIE WYSTĘPOWANIU ZJAWISKA TZW. „UBOGICH DZIELNIC” I „ETATOWYCH BEZROBOTNYCH”			
Działania	1. Organizowanie szkoleń i kursów dla osób bezrobotnych dotyczących zmiany profilu zawodowego i/lub uzyskania dodatkowych kwalifikacji (projekty konkursowe oraz projekty systemowe)	- budżet miasta - budżet powiatu - środki krajowe - środki UE -	- Ośrodek Pomocy Społecznej, - Powiatowy Urząd Pracy,
	2. Organizowanie akcji promujących aktywność zawodową	budżet miasta - budżet powiatu - środki krajowe - środki UE	- Ośrodek Pomocy Społecznej, - Powiatowy Urząd Pracy, - organizacje pozarządowe
	3. Wdrażanie narzędzi i instrumentów aktywnej integracji (w tym projekty systemowe i konkursowe)	- budżet miasta - środki UE	- Ośrodek Pomocy Społecznej, - Urząd Miasta Kowary - Powiatowy Urząd Pracy
	4. Udzielanie wsparcia finansowego (w ramach ekonomicznego usamodzielnienia oraz jednorazowych środków na podjęcie	- budżet miasta - środki UE	- Ośrodek Pomocy Społecznej, - Powiatowy Urząd Pracy,

	działalności gospodarczej)		
	5. Reaktywowanie działalności Klubu Integracji Społecznej i utworzenie w jego strukturze Klubu Pracy	- budżet miasta - środki UE	- Ośrodek Pomocy Społecznej - Powiatowy Urząd Pracy
3. AKTYWIZACJA OSÓB POZOSTAJĄCYCH BEZ PRACY POPRZEZ ZWIĘKSZENIE LICZBY PROGRAMÓW AKTYWIZUJĄCYCH			
Działania	1. Wdrażanie projektów systemowych finansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki wspierających osoby bezrobotne	-budżet miasta - budżet powiatu - środki UE	- Ośrodek Pomocy Społecznej. - Powiatowy Urząd Pracy
	2. Szkolenia dla pracowników ośrodka pomocy społecznej oraz innych instytucji i organizacji działających w obszarze aktywizacji zawodowej i pomocy społecznej	-budżet miasta - środki UE - środki krajowe	Ośrodek Pomocy Społecznej, - Miasto Kowary, - organizacje pozarządowe
	3. Tworzenie programów aktywizujących osoby bezrobotne (szczególnie w partnerstwie)	budżet miasta - budżet powiatu - środki krajowe - środki UE	- Ośrodek Pomocy Społecznej, - Powiatowy Urząd Pracy, - organizacje pozarządowe
	4. Organizowanie akcji promujących solidaryzm lokalny, kierowanych szczególnie do ludzi młodych emigrujących w celach zarobkowych	-budżet miasta - środki krajowe	Miasto Kowary - szkoły, placówki edukacyjne, placówki kulturalne
	5. Kontynuacja realizacji programów robót publicznych, prac społecznie użytecznych, staży zawodowych, itp.	- budżet miasta - budżet powiatu	- Urząd Miasta - Jednostki organizacyjne gminy - Powiatowy Urząd Pracy,

II. PROFILAKTYKA UZALEŻNIEŃ I PRZECIWDZIAŁANIE PRZESTĘPCZOŚCI			
1. DZIAŁANIA NA RZECZ POPRAWY BEZPIECZEŃSTWA W MIEŚCIE			
Działania	1. Monitoring miasta	- budżet miasta -	Miasto Kowary, Policja
	2. Doskonalenie współpracy pomiędzy instytucjami miejskimi a Komisariatem Policji (wymiana informacji)	-----	- jednostki organizacyjne gminy Kowary - Policja,
	3. Wzmoczone kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych.	- budżet miasta -	Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja,
	4. Wzmoczone patrolowanie miasta przez Policję	-----	Policja,
	5. Utworzenie Straży Miejskiej w Kowarach	- budżet miasta -	Miasto Kowary
2. PROGRAM PROFILAKTYKI I ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH			
Działania	1. Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych	- budżet miasta - środki krajowe - środki UE	Miasto Kowary, Ośrodek Pomocy Społecznej, Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
	2. Udzielanie rodzinom pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie	- budżet miasta - środki krajowe - środki UE - środki własne organizacji	Miasto Kowary, Ośrodek Pomocy Społecznej, Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
	3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej, w szczególności dla dzieci i młodzieży,	- budżet miasta - środki krajowe	Miasto Kowary, Ośrodek Pomocy Społecznej, Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Parafia,

	działania na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych	- środki UE - środki własne organizacji	
	4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych.	- budżet miasta - środki krajowe - środki UE - środki własne organizacji	Miasto Kowary, Ośrodek Pomocy Społecznej, Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki oświatowe
3.PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA NARKOMANII			
Działania	1. Zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od narkotyków	- budżet miasta - środki krajowe - środki UE	Miasto Kowary, Ośrodek Pomocy Społecznej, Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
	2. Udzielanie rodzinom zagrożonym narkomanią pomocy psychospołecznej i prawnej,	- budżet miasta - środki krajowe - środki UE	Miasto Kowary, Ośrodek Pomocy Społecznej, Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
	3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej, w szczególności dla dzieci i młodzieży,	- budżet miasta - środki krajowe - środki UE	Miasto Kowary, Ośrodek Pomocy Społecznej, Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki Oświaty
	4. Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów uzależnień.	- budżet miasta - środki krajowe - środki UE	Miasto Kowary, Ośrodek Pomocy Społecznej, Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
4. PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY W RODZINIE			
Działania	1. Reaktywowanie Zespołu Zadaniowego „Kowarska Koalicja Przeciw Przemocy”	- budżet miasta -	- Instytucje i organizacje działające na terenie Kowar zajmujące się problematyką społeczną
	2. Wspieranie organizacji pozarządowych i grup	- budżet miasta,	Miasto Kowary, Ośrodek Pomocy Społecznej, Komisja Rozwiązywania Problemów

samopomocowych skierowanych na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	- środki krajowe,	Alkoholowych, organizacje pozarządowe
3. Poradnictwo specjalistyczne dla ofiar przemocy i ich rodzin.	- budżet miasta, - środki krajowe,	Miasto Kowary, Ośrodek Pomocy Społecznej, Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
4. Organizowanie akcji informacyjnych na temat dostępnych form pomocy dla ofiar i sprawców przemocy domowej	- budżet miasta, - środki krajowe,	Miasto Kowary, Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe - szkoły, - lokalne media, - Policja,
5. Monitoring przebiegu zmian w rodzinach obciążonych problemami przemocy	-----	- Ośrodek Pomocy Społecznej, - Policja
6. Organizowanie warsztatów i świetlic socjoterapeutycznych nakierowanych na naukę zachowań asertywnych oraz zdobywanie umiejętności psychospołecznych pozwalających na konstruktywne rozwiązywanie problemów życiowych bez sięgania po środki zmieniające świadomość oraz bez stosowania agresji	- budżet miasta , - środki krajowe, - środki UE	Miasto Kowary, Ośrodek Pomocy Społecznej, Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych - organizacje pozarządowe
7. Doskonalenie współpracy z Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej w Jeleniej Górze, Sądem i Kuratorami sądowymi	-----	- Ośrodek Pomocy Społecznej - Policja
8. Organizowanie akcji pobudzających wrażliwość społeczności lokalnej na obserwowane akty przemocy oraz informujących o sposobach przeciwdziałania jej rozwojowi	- budżet miasta, - środki krajowe,	- Miasto Kowary, - Ośrodek Pomocy Społecznej, - organizacje pozarządowe, - szkoły, lokalne media, - Poradnia Psychologiczno Pedagogiczna, - Policja,

5. Zmniejszenie liczby zachowań agresywnych wśród dzieci i młodzieży			
Działanie	1. Organizowanie akcji informacyjnych wśród dzieci i młodzieży na temat negatywnych skutków zachowań agresywnych oraz skutecznych sposobów przeciwdziałania zachowaniom agresywnym	- budżet miasta, - środki krajowe	Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, - szkoły - grupy nieformalne - Ośrodek Pomocy Społecznej, - organizacje pozarządowe, - lokalne media, - Policja, - kuratorzy
	2. Kontynuowanie dziania świetlic socjoterapeutycznych i warsztatów umiejętności psychospołecznych dla dzieci i młodzieży szkolnej, usprawniających komunikację interpersonalną oraz konstruktywne rozwiązywanie trudności życiowych	- budżet miasta, - środki krajowe	Miasto Kowary Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
6. Zmniejszenie liczby dzieci i młodzieży używających substancji zmieniających świadomość			
Działania	1. Organizowanie akcji informacyjnych na temat szkodliwości używania środków zmieniających świadomość zwłaszcza przez dzieci i młodzież	- budżet miasta	Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, szkoły, Parafia
	2. Organizowanie akcji uwrażliwiających społeczność lokalną na problem używania alkoholu przez dzieci i młodzież oraz informujących o skutecznych sposobach reagowania na obserwowane akty używania substancji zmieniających świadomość przez dzieci i młodzież	- środki krajowe, - budżet miasta	Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, szkoły, Parafia, lokalne media
	3. Organizowanie akcji uwrażliwiających rodziców na problem używania alkoholu i innych substancji zmieniających	- środki krajowe, - budżet miasta	- Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, szkoły - organizacje pozarządowe, - Ośrodek Pomocy Społecznej

	świadomość przez dzieci i młodzież		
	4. Organizowanie spotkań informacyjnych dla rodziców na temat sposobów diagnozowania problemu używania, nadużywania lub uzależnienia oraz efektywnych sposobów przeciwdziałania	- budżet miasta, - środki krajowe, - środki UE	Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, szkoły
III. POMOC RODZINOM ZNAJDUJĄCYM SIĘ W TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM DZIAŁAŃ NA RZECZ DZIECI			
1. DZIAŁANIA NA RZECZ RODZIN ŻYJĄCYCH W UBÓSTWIE			
Działania	1. Wnikliwa analiza potrzeb osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji	-----	- Ośrodek Pomocy Społecznej - grupy nieformalne
	2. Opracowanie i realizacja projektów socjalnych dotyczących poprawy funkcjonowania rodziny	- środki UE - budżet miasta,	Ośrodek Pomocy Społecznej
	3. Poradnictwo specjalistyczne: prawne, psychologiczne, pedagogiczne,	- budżet miasta, - środki krajowe, - środki UE	Ośrodek Pomocy Społecznej - szkoły -
	4. Podnoszenie jakości pracy w pomocy społecznej - wprowadzenie standardów pracy socjalnej z rodzinami wymagającymi pomocy i wsparcia	-----	Ośrodek Pomocy Społecznej
	5. Organizowanie grup wsparcia, grup samopomocowych, grup edukacyjnych i/lub psychokorekcyjnych adekwatnie do potrzeb	- budżet miasta, - środki krajowe, - środki UE	Ośrodek Pomocy Społecznej, - organizacje pozarządowe - Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna - szkoły

	6. Zwiększenie liczby mieszkań komunalnych umożliwiających usamodzielnienie się rodzin, szczególnie z dziećmi, o niskich dochodach oraz mieszkań socjalnych	- budżet miasta	- Zarząd Eksploatacji Zasobów Komunalnych
	7. Udostępnianie mieszkań komunalnych wymagających remontu rodzinom, szczególnie młodym ludziom, do wyremontowania we własnym zakresie.	-----	- Zarząd Eksploatacji Zasobów Komunalnych
	8. Wypracowanie systemu „odpracowania zadłużenia” z tyt. nieopłacania należności czynszowych	-----	Zarząd Eksploatacji Zasobów Komunalnych
	9. Tworzenie warunków dla budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego	budżet miasta	- Miasto Kowary
2. Usprawnienie funkcjonowania systemu rodzinnego			
Działania	1. 1.Tworzenie programów podnoszących kompetencje opiekuńczo-wychowawcze rodziców	-----	organizacje pozarządowe - szkoły - Ośrodek Pomocy Społecznej
	2. Publikacja informatora na temat dostępnych form pomocy dla rodzin.	- budżet miasta - środki własne organizacji -środki krajowe	Miasto Kowary - organizacje pozarządowe
	3. Tworzenie programów i ich realizacja na rzecz wsparcia rodziny	- środki własne organizacji -środki krajowe	- organizacje pozarządowe, - Ośrodek Pomocy Społecznej
	4. Organizowanie grup wsparcia, grup samopomocowych oraz grup psychokorekcyjnych dla osób borykających się z negatywnymi skutkami emigracji zarobkowej	budżet miasta - środki krajowe	- Ośrodek Pomocy Społecznej, - organizacje pozarządowe

	5. Utworzenie żłobka zapewniającego opiekę dla dzieci do lat 3	- budżet gminy	- Miasto Kowary - inwestorzy
	6. Poradnictwo prawno-psychologiczne dla rodzin	- budżet miasta - środki własne organizacji - środki krajowe	- organizacje pozarządowe, Ośrodek Pomocy Społecznej
	7. Organizowanie spotkań integracyjnych międzypokoleniowych (np. Dzień Matki, Dzień Babci i Dziadka, Mikołajki itd.)	- środki krajowe, - środki własne instytucji i organizacji, - budżet miasta	szkoły, przedszkola, - organizacje pozarządowe, - Miejski Ośrodek Kultury
	8. Organizowanie akcji promujących znaczenie więzi rodzinnych i społecznych	- środki własne instytucji i organizacji,	- szkoły, - organizacje pozarządowe, - Policja, - poradnia psychologiczno – pedagogiczna, - Ośrodek Pomocy Społecznej, - Miasto Kowary
	9. Zainicjowanie tworzenia się samopomocowych grup wsparcia dla rodzin o określonej specyfice problemów	-----	Ośrodek Pomocy Społecznej
3. Działania na rzecz integracji Romów			
Działania	Kontynuowanie realizowanych projektów	- budżet miasta, - środki krajowe, - środki UE	Urząd Miasta Kowary, Miejski Ośrodek Kultury Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
IV. WYRÓWNYWANIE SZANS EDUKACYJNYCH ORAZ WSPARCIE DLA KULTURY I SPORTU			
1. Poprawa dostępu do edukacji			
Działania	1. Kontynuacja realizacji projektu pt. „Centrum Edukacyjne	- budżet miasta, - środki krajowe,	Szkoła Podstawowa nr 1 w Kowarach Miasto Kowary

	Collegium Jagiellonicum Civitas Kovarensis" przy Szkole Podstawowej Nr 1 w Kowarach	- środki UE	
	2. Organizacja czasu wolnego uczniów (różnorodne zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne)	budżet miasta, - środki krajowe - środki UE	- szkoły, Miejski Ośrodek Kultury
	1. Uczestnictwo w różnych formach zajęć wyrównawczych	- budżet miasta - budżet powiatu	- szkoły, - Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna
	2. Dostęp do biblioteki czy pracowni komputerowej w godzinach popołudniowych	-----	- szkoły
2. Wspieranie i motywowanie rozwoju zainteresowań			
Działania	1. Udzielanie pomocy uczniom wybitnie uzdolnionym	-budżet miasta, - środki krajowe - środki UE	- szkoły, - Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna
	2. Organizowanie spotkań informacyjnych dla rodziców na temat sposobów wspomagania i motywowania rozwoju zainteresowań	-budżet miasta, - środki krajowe - środki UE	- szkoły, - Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna - Ośrodek Kultury
3. Promocja edukacji, turystyki, sportu i rekreacji			
Działania	1. Wzmocnienie roli szkoły jako lokalnego centrum kultury, kształcenia ustawicznego i aktywności obywatelskiej	-budżet miasta, - środki krajowe	- szkoły, - Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna - Ośrodek Kultury
	2. Promowanie lokalnych sportowców o największych	budżet miasta, - środki krajowe	- szkoły, - Miejski Ośrodek Kultury - Miasto Kowary

	osiągnięciach.	- środki UE	
	3. Zapewnienie młodzieży szkolnej nielimitowanego dostępu do internetu w godzinach pozalekcyjnych	- budżet miasta, - środki krajowe - środki UE	- Miasto Kowary
	4. Udzielanie pomocy merytorycznej uczniowskim klubom sportowym	- budżet miasta, - środki krajowe - środki własne organizacji	- szkoły, - Miejski Ośrodek Kultury - Miasto Kowary
	5. Organizacja spotkań dotyczących wspierania rozwoju stowarzyszeń i klubów sportowych, w tym: wspieranie w nawiązywaniu kontaktów ze sferą biznesu – potencjalnymi sponsorami,	- budżet miasta, - środki krajowe - środki własne organizacji	- Miasto Kowary
4. Wzbogacenie oferty programowej imprez kulturalnych			
Działania	1. Organizacja imprez rekreacyjnych dla społeczności lokalnej	- budżet miasta, - środki krajowe - środki UE	- Urząd Miasta Kowary - Miejski Ośrodek Kultury, - organizacje pozarządowe, - szkoły,
	2. Wzbogacenie oferty Miejskiego Ośrodka Kultury	- budżet miasta, - środki krajowe - środki UE	- Miejski Ośrodek Kultury
	5. Tworzenie warunków organizacyjnych i finansowych dla rozwoju kultury fizycznej i sportu		
	1. Budowa basenu i innej infrastruktury sportowej	- budżet miasta, - środki krajowe - środki UE	Miasto Kowary

	2. Wspieranie procesu budowy, remontów i modernizacji obiektów sportowych	budżet miasta, - środki krajowe - środki UE	Miasto Kowary
	3. Organizacja i wspieranie organizacji imprez sportowych (rekreacyjnych) masowych, szkolnych oraz profesjonalnych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym.	-budżet miasta,	- Miasto Kowary, - organizacje i kluby sportowe
	4. Zatrudnienie instruktorów, trenerów i osób odpowiedzialnych za organizację zajęć sportowych na istniejących ogólnodostępnych obiektach sportowych, z wykorzystaniem inicjatyw lokalnych	budżet miasta środki UE	Miasto Kowary - organizacje i kluby sportowe - lokalni działacze - grupy nieformalne
V. ZAPOBIEGANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH I STARSZYCH			
1. Zmniejszenie liczby izolujących się osób niepełnosprawnych i starszych (tzw. „niewidzialnych”)			
Działania	1. Przeprowadzenie badań skali zjawiska i diagnozy potrzeb tzw. „niewidzialnych” osób niepełnosprawnych i starszych	- budżet miasta,	- Ośrodek Pomocy Społecznej, - organizacje pozarządowe - Gminne Centrum Wolontariatu
	2. Wzbogacanie oferty organizowanych spotkań o charakterze integracyjnym, skierowanych na działalność samopomocową	- budżet miasta, - środki własne organizacji pozarządowych	- organizacje pozarządowe, - Gminne Centrum Wolontariatu - grupy nieformalne
	3. Organizowanie kampanii informacyjnej na temat dostępnych form wsparcia	- budżet miasta	- Miasto Kowary, - organizacje pozarządowe, - Ośrodek Pomocy Społecznej

	4. Likwidowanie barier architektonicznych	- budżet miasta - środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji	- Miasto Kowary - przedsiębiorcy
2. Zwiększenie liczby ofert kulturalno-oświatowych dla osób starszych i niepełnosprawnych			
Działania	1. Opracowanie programów aktywizujących osoby starsze i niepełnosprawne poprzez udział w wydarzeniach kulturalno-oświatowych z wykorzystaniem aktywności działających organizacji zrzeszających emerytów, rencistów i inwalidów	- budżet miasta	- Miasto Kowary, - Ośrodek Pomocy Społecznej, - Ośrodek Kultury - organizacje pozarządowe
	2. Podejmowanie działań o charakterze wspierającym wdrażanie w/w programów przez organizacje pozarządowe	- budżet miasta	- Miasto Kowary
	3. Koordynacja działań instytucji i organizacji wdrażających programy kulturalno – oświatowe dla osób starszych, niepełnosprawnych i ich rodzin	- budżet miasta	- Miasto Kowary
	4. Utworzenie stanowiska pełnomocnika Burmistrza Miasta ds. osób niepełnosprawnych	- budżet miasta	- Miasto Kowary
3. Tworzenie warunków do ciągłej aktywności osób starszych i niepełnosprawnych			
Działania	Promowanie działalności organizacji pozarządowych oraz programów i projektów aktywizujących osoby starsze i niepełnosprawne oraz ich rodziny oraz ich dofinansowywanie	- budżet miasta	Miasto Kowary

4. Objęcie maksymalnej liczby potrzebujących pomocy osób starszych i niepełnosprawnych działaniami opiekuńczymi			
Działania	1. Opracowanie standardów opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych	- w zakresie zadań MOPS -	- Ośrodek Pomocy Społecznej,
	2. Przeprowadzenie badań diagnostycznych w zakresie zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i utworzenie oferty usług opiekuńczych adekwatnych do potrzeb	- budżet miasta -	- Miasto Kowary, - Ośrodek Pomocy Społecznej - organizacje pozarządowe - ośrodki zdrowia
	3. Zorganizowanie badań identyfikujących potrzeby rodzin sprawujących opiekę nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi oraz utworzenie oferty usług wspierających adekwatnie do potrzeb	- budżet miasta -	- Miasto Kowary, - Ośrodek Pomocy Społecznej, - organizacja pozarządowe - ośrodki zdrowia
	4. Organizowanie akcji propagujących pomoc wolontarystyczną oraz sąsiedzką	- środki krajowe, - środki UE, - budżet miasta	- Gminne Centrum Wolontariatu - Miasto Kowary, - organizacje pozarządowe, - Ośrodek Pomocy Społecznej
	5. Organizacja specjalnych mieszkań chronionych bez barier architektonicznych („Mieszkania opiekuńcze”) dla osób starszych i niepełnosprawnych, szczególnie samotnych, wymagających pomocy domowej	- budżet miasta	- Miasto Kowary – - Ośrodek Pomocy Społecznej, - Zarząd Eksploatacji Zasobów Komunalnych -
	6. Utworzenie Środowiskowego Domu Samopomocy z funkcją Dziennego Domu Pobytu dla osób starszych i niepełnosprawnych oraz Centrum Realizacji Usług Opiekuńczych i Klubu Seniora z połączeniem działań świetlicowych dla dzieci młodzieży niepełnosprawnej	- środki krajowe, - środki UE, - budżet miasta	- Miasto Kowary, - Ośrodek Pomocy Społecznej

VI.KOMUNIKACJA SPOŁECZNA

1.Usprawnienie przepływu informacji międzyinstytucjonalnej oraz komunikacji z obywatelami miasta w zakresie oferowanych form pomocy

Działania	<p>1. Utworzenie stanowiska koordynatora ds. informacji w zakresie dostępnych form wsparcia na terenie miasta, którego zadaniem będzie między innymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – gromadzenie informacji ze wszystkich instytucji i organizacji działających na polu pomocy społecznej na temat oferowanej pomocy, – koordynacja współpracy międzyinstytucjonalnej, – współpraca z lokalnymi mediami pod kątem upowszechniania dobrych praktyk i możliwości uzyskania pomocy adekwatnie do potrzeb, – publikacja informatora na temat dostępnych w mieście form pomocy, – redagowanie i zamieszczanie informacji na stronie internetowej Urzędu Miasta i miasta Kowary 	- budżet miasta	- Miasto Kowary
	<p>2. Utworzenie kolejnych punktów bezpłatnego dostępu do internetu w poszczególnych strefach miasta</p>	- budżet miasta	- Miasto Kowary
2. Zwiększenie dostępu dla mieszkańców miasta do różnych instytucji działających na polu pomocy społecznej			
Działania	<p>1. Wydłużenie czasu pracy instytucji działających na polu pomocy społecznej, szczególnie w zakresie poradnictwa (przynajmniej jeden dzień w tygodniu)</p>	-----	- Ośrodek Pomocy Społecznej, - Policja

	2. Organizowanie wspólnych dyżurów pracowników socjalnych i dzielnicowych i wolontariuszy w dziedzinie działań samopomocowych	-----	- Ośrodek Pomocy Społecznej, - Policja Gminne Centrum Wolontariatu
3. Zwiększenie liczby działań partnerskich pomiędzy instytucjami i organizacjami zajmującymi się niesieniem pomocy osobom potrzebującym wsparcia			
Działania	1. Utworzenie Forum instytucji i organizacji działających w obszarze przeciwdziałania problemom społecznym. W ramach Forum organizacje i instytucje planować będą wspólne działania, wymieniać doświadczeniami, szkolić.	- środki własne organizacji	- Miasto Kowary - instytucje i organizacje działające na polu pomocy społecznej
	2. Opracowanie zasad współpracy i celów działania Forum	-----	- Miasto Kowary - instytucje i organizacje działające na polu pomocy społecznej
	3. Opracowywanie rocznych harmonogramów działań Forum	-----	- Miasto Kowary - instytucje i organizacje działające na polu pomocy społecznej

IV. Wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Kowary

Skuteczne wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Kowary, która zakłada realizację działań w różnych obszarach i przez różne instytucje i organizacje działające na polu pomocy społecznej, wymaga odpowiedniej koordynacji oraz systematycznej oceny i aktualizacji.

5.1. Koordynacja działań

Efektywność i synergię działań realizowanych przez różne instytucje i organizacje zapewni powołanie zespołu odpowiedzialnego za wdrażanie Strategii. W jej skład wchodzić powinni przedstawiciele Urzędu Miasta w Kowarach odpowiedzialni za realizację polityki społecznej oraz przedstawiciele Ośrodka Pomocy Społecznej w Kowarach. Ponadto warto w każdej z współpracujących instytucji i organizacji, które będą partycypować w realizacji zaplanowanych w Strategii działań wyznaczyć osobę odpowiedzialną za monitorowanie, ocenę i sprawozdawczość wykonanych zadań.

5.2. Wybór zadań priorytetowych, ustalenie harmonogramu wdrażania zaplanowanych działań, ocena zasobów społecznych miasta.

Wdrażanie Strategii powinno zostać poprzedzone spotkaniem zespołu wdrażającego strategię, na którym działania zaplanowane do realizacji zostaną umiejscowione w czasie. Ustalenie harmonogramu wdrażania poszczególnych zadań odbyć się może na podstawie wyboru zadań najważniejszych i najpilniejszych do wykonania. Mimo, że Zespół i Grupa Robocza podczas warsztatów ustaliła hierarchię ważności poszczególnych obszarów warto dokonać oceny poszczególnych działań w obrębie każdego z obszarów. Ocenę priorytetu danego działania dokonać powinien Zespół wdrażający w oparciu o wybrane przez siebie kryteria. Przykładowymi kryteriami oceny działań mogą być:

- PILNOŚĆ – czy realizacja zadania jest wymagana przepisami prawa? (0 - 5 punktów)
- WPŁYW NA ROZWÓJ SPOŁECZNY MIASTA – jak duży jest wpływ zadania na rozwój społeczny miasta? (0 – 5 punktów)
- DOŚWIADCZENIE W REALIZACJI DZIAŁAŃ – czy działanie jest przedsięwzięciem nowym, czy kontynuacją pewnych projektów i programów? (0 – 5 punktów)
- POWSZECHNOŚĆ – jak szeroka jest grupa osób, na które działanie oddziałuje (0 – 5 punktów)
- DOSTĘPNOŚĆ ŚRODKÓW NA REALIZACJĘ – czy istnieje możliwość finansowania działania, czy jest możliwe finansowanie przedsięwzięcia ze środków zewnętrznych? (0 – 5 punktów)
- AKCEPTACJA SPOŁECZNA – czy realizacja działań jest akceptowana przez lokalną społeczność? (0 – 5 punktów)

Warto ustalić również ważność poszczególnych kryteriów oraz nadać im wagę, np. pilność – waga: 10, powszechność – waga: 8 itd. Iloczyn punktów przyznanych określonej działalności w odniesieniu do danego kryterium, pomnożony przez wagę kryterium da wynik liczbowy, będący oceną tegoż działania oraz pozwoli na hierarchizację działań i umiejscowienie ich realizacji w czasie. Im większa liczba punktów przyznanych działaniom, tym pilniejsze są te działania do realizacji.

Aby realizować zaplanowane działania niezbędna jest dokładna identyfikacja partnerów – instytucji i organizacji, które posiadają potencjał merytoryczny i organizacyjny niezbędny do realizacji działań strategicznych. Warto również zapewnić akceptację społeczną dla realizowanych działań poprzez współpracę z podmiotami gospodarki, sektorem organizacji pozarządowej oraz poprzez informowanie o postępach w realizacji strategii mieszkańców miasta również za pośrednictwem lokalnych mediów.

5.3. Monitoring i ewaluacja Strategii

Monitoring jest stałą oceną stopnia osiągnięcia rezultatów ilościowych (liczba osób uczestniczących w szkoleniach) oraz jakościowych (podniesienie motywacji do poszukiwania pracy 40 bezrobotnych mieszkańców Kowar). Monitoring umożliwia ocenę stanu realizacji poszczególnych działań poprzez kontrolę ich odpowiedniego wykonania w czasie oraz osiąganie określonych wskaźników.

Monitoring Strategii powinien być realizowany przez zespół wdrażający strategię systematycznie w oparciu o sprawozdawczość instytucji zaangażowanych w realizację działań. Spotkania dotyczące monitoringu realizacji Strategii powinny odbywać się, co pół roku lub przynajmniej raz w roku. Na spotkanie zespołu warto zaprosić przedstawicieli instytucji i organizacji wdrażających działania, by przedyskutować realizację zadań, zidentyfikować problemy pojawiające się w trakcie ich wdrażania.

Monitoring dostarczy materiałów do ewaluacji strategii. Ewaluacja pozwoli na ocenę realizacji Strategii wg przyjętych kryteriów (skuteczności, efektywności, odpowiedniości, użyteczności oraz długotrwałości - perspektywiczności). Ewaluacja to badanie wpływu programu na otoczenie społeczno-ekonomiczne⁶. Warto zaangażować w ocenę realizacji Strategii społeczność lokalną, która jest odbiorcą działań w niej zapisanych. Warto poddawać realizację Strategii ewaluacji raz w roku lub przynajmniej raz na dwa lata.

Na podstawie monitoringu i ewaluacji powinna być dokonywana aktualizacja strategii

5.4. Aktualizacja Strategii

W obliczu dynamicznie zmieniających się warunków społeczno-ekonomicznych oraz tendencji demograficznych niezbędne jest przyjęcie odpowiedniej procedury aktualizacji Strategii. Aktualizacja Strategii może być realizowana z wykorzystaniem metody partycypacji społecznej, czyli odbywać się podczas spotkań/spotkania warsztatowego z lokalnymi liderami i/lub społecznością lokalną. Spotkaniom takim może dodatkowo towarzyszyć badanie ankietowe społeczności Kowar. Na spotkaniach Grupa Robocza na podstawie danych z monitoringu i ewaluacji oraz na podstawie analizy

⁶ Ewaluacja w administracji publicznej. Funkcje standardy i warunki stosowania.

aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej w mieście dokona wyboru zadań priorytetowych na rok bieżący oraz w miarę potrzeb uzupełni katalog zadań niezbędnych do realizacji, a także zweryfikuje cele strategiczne i operacyjne.

Ustalenie procedur regulujących proces zarządzania realizacją Strategii, monitoring, ewaluację oraz aktualizację, a także opracowanie programów operacyjnych będących uszczegółwieniem niniejszej Strategii pozwolą na skuteczną i efektywną jej realizację.

Spis tabel

Tabela 1. Liczba ludności Kowar w latach 2004-2008	11
Tabela 2. Ruch naturalny ludności w Kowarach (na 1000 ludności)	11
Tabela 3. Współczynnik obciążenia demograficznego	12
Tabela 4. Struktura ludności ze względu na wiek.....	13
Tabela 5. Liczba osób uprawnionych do zasiłków pielęgnacyjnych w latach 2004-2008 wypłacanych przez MOPS Kowary	14
Tabela 6. Struktura pracujących ze względu na płeć w latach 2004-2008.....	16
Tabela 7. Jednostki gospodarcze funkcjonujące na terenie Kowar w latach 2004-2008.....	16
Tabela 8. Formy aktywizacji bezrobotnych w latach 2004-2008	19
Tabela 9. Liczba bezrobotnych z prawem do zasiłku i ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych w latach 2005-2009.....	19
Tabela 10. Liczba i struktura bezrobotnych będących w „szczególnej sytuacji na rynku pracy”	20
Tabela 11. Ilość zdarzeń przestępczych w latach 2004-2008 na terenie Kowar i Mysłakowic	35
Tabela 12. Komórki organizacyjne MOPS Kowary.....	38
Tabela 13. Liczba rodzin korzystająca z pomocy MOPS Kowary w latach 2004-2008 z wyszczególnieniem rodzajów świadczeń	40
Tabela 14. Struktura wydatków na świadczenia realizowane przez MOPS w latach 2004-2008	41
Tabela 15. Koszt świadczeń pomocy społecznej i programu dożywiania w latach 2004 – 2008 (łącznie zadania własne i zlecone).....	42
Tabela 16. Liczba bezdomnych i wydatki na pokrycie kosztów ich pobytu w ośrodkach dla bezdomnych w latach 2004-2008	48
Tabela 17. Liczba rodzin i koszt dodatków mieszkaniowych udzielanych w latach 2004-2008.....	49

Spis rysunków

Rysunek 1. Liczba ludności Kowar w latach 2004-2008	10
Rysunek 2. Zmiany ludnościowe miasta związane są zarówno z ruchem naturalnym jak i migracyjnym	12
Rysunek 3. Struktura ludności ze względu na wiek.....	13
Rysunek 4. Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2004-2008	14
Rysunek 5. Pracujący mieszkańcy Kowar w latach 2004-2008.....	15
Rysunek 6. Struktura bezrobotnych w Kowarach w latach 2004-2009.....	18
Rysunek 7. Zgłoszone oferty pracy oraz podejmujący pracę w 2008r.	21
Rysunek 8. Zgłoszone oferty pracy oraz podejmujący pracę w 2009r.	21
Rysunek 9. Struktura kompetencji i kategoria bezrobocia w latach 2007-2009.....	22
Rysunek 10. Liczba rodzin korzystająca z pomocy MOPS Kowary w latach 2004-2008.....	39
Rysunek 11. Rodziny objęte poszczególnymi formami pomocy w latach 2004-2008.....	40
Rysunek 12. Źródła finansowania świadczeń realizowanych przez MOPS w latach 2004-2008.....	41
Rysunek 13. Koszt realizacji świadczeń pomocy społecznej i dożywiania w latach 2004-2008 z uwzględnieniem źródła finansowania	43
Rysunek 14. Przyczyny udzielania zasiłku okresowego z pomocy społecznej w latach 2004-2008.....	44
Rysunek 15. Liczba osób otrzymujących zasiłek stały z pomocy społecznej w latach 2004-2008	45
Rysunek 16. Wartość środków wydatkowanych na dofinansowanie pobytu w DPS w latach 2004-2008	46
Rysunek 17. Wartość środków przeznaczonych na usługi opiekuńcze w latach 2004-2008	46
Rysunek 18. Osoby objęte pomocą w formie pokrywania kosztu pobytu w Domu Pomocy Społecznej w latach 2008-2009	47
Rysunek 19. Osoby objęte usługami opiekuńczymi w latach 2004-2008	47
Rysunek 20. Wartość wypłaconych dodatków mieszkaniowych w latach 2004-2008.....	49
Rysunek 21. Wartość środków wykorzystanych na świadczenia rodzinne, zaliczkę alimentacyjną, fundusz alimentacyjny w latach 2004-2008.....	50
Rysunek 22. Struktura płci badanych mieszkańców Kowar	59
Rysunek 23. Struktura wiekowa badanych Kowarzan.....	59
Rysunek 24. Struktura wykształcenia respondentów	60
Rysunek 25. Struktura respondentów pod względem statusu na rynku pracy.....	60
Rysunek 26. Struktura odpowiedzi na pytanie „Jakie problemy społeczne rodzin uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszego miasta?”	62

Rysunek 27. Struktura odpowiedzi na pytanie: „Jakie problemy społeczne dzieci i młodzieży uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszego miasta?”	64
Rysunek 28. Struktura odpowiedzi na pytanie: „Jakie problemy społeczne osób starszych i niepełnosprawnych uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszego miasta?	67
Rysunek 29. Odpowiedzi na pytanie: „Jakie problemy społeczne w obszarze opieki zdrowotnej uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszego miasta?	69
Rysunek 30. Struktura odpowiedzi dotycząca obszaru edukacji	70
Rysunek 31. Odpowiedzi dotyczące problemów w zakresie kultury i sportu	71
Rysunek 32. Odpowiedzi na pytanie dotyczące poczucia bezpieczeństwa mieszkańców Kowar	73
Rysunek 33. Odpowiedzi na pytanie o przyczyny braku bezpieczeństwa w Kowarach	73
Rysunek 34. Odpowiedzi na pytanie: „Kto powinien zdaniem Pani/Pana oprócz władz lokalnych brać udział w rozwiązywaniu problemów społecznych w mieście”	74

Załączniki

ANKIETA BADAJĄCA OPINIĘ MIESZKAŃCÓW NA TEMAT PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIASTA KOWARY

Szanowni Państwo,

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Kowarach we współpracy z Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej – Centrum Samorządu Lokalnego w Jeleniej Górze rozpoczęły prace nad tworzeniem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Kowary.

Strategia to dokument, który stanowi plan długofalowych działań prowadzących do polepszenia warunków społecznych w Mieście. Aby trafnie określić cele i zadania do realizacji potrzebna jest współpraca całej społeczności gminy.

W związku z tym zwracamy się do Państwa z prośbą o wypełnienie poniższej ankiety. Państwa głosy wyposażą nas w dodatkową wiedzę na temat problemów społecznych Kowar widzianych oczami jego Mieszkańców.

Ankieta jest anonimowa.

I. Proszę zaznaczyć wybrane przez siebie odpowiedzi poprzez wstawienie symbolu X w odpowiednią kratkę lub wpisanie odpowiedzi w miejscach wyznaczonych.

1. Jakie problemy społeczne **rodzin** uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszego miasta?

- Nieporadność życiowa
- Ubóstwo
- Bezrobocie

-
- Alkoholizm
 - Bezradność opiekuńczo-wychowawcza
 - Brak poradnictwa psychologiczno-prawnego
 - Niski poziom wzajemnej pomocy pomiędzy rodzinami
 - Zanikanie tradycyjnych form spotkań rodzinnych
 - Niepełnosprawność członka rodziny
 - Brak instytucjonalnej opieki (np. żłobek, dzienny dom pobytu,) dla osób zależnych (dzieci, osoby starsze i niepełnosprawne)
 - Inne (jakie?)
2. Jakie problemy społeczne **dzieci i młodzieży** uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszego miasta?
- Brak pozytywnych wzorców i autorytetów
 - Przemoc domowa
 - Przemoc szkolna
 - Alkohol i papierosy
 - Narkotyki
 - Chuligaństwo
 - Brak zorganizowanych form spędzania wolnego czasu
 - Niewystarczające działania świetlic szkolnych w zakresie zapewnienia opieki dzieciom w godzinach pozalekcyjnych
 - Inne (jakie?)
3. Jakie problemy społeczne **osób starszych i niepełnosprawnych** uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszego miasta?
- Izolacja społeczna (samotność)
 - Izolacja rodzinna (odrzućenie)
 - Niezdolność do samoobsługi
 - Niski poziom wrażliwości społecznej
 - Ograniczony dostęp do placówek zapewniających całodobową opiekę
 - Niewystarczająca ilość i zakres świadczonych przez uprawnione instytucje domowych usług opiekuńczych oraz domowych usług pielęgniarstwa
 - Brak zorganizowanych form wspólnego spędzania czasu
 - Ograniczona dostępność do placówek użyteczności publicznej z powodu braku działań na rzecz zniesienia barier architektonicznych
 - Brak komunikacji miejskiej
 - Inne (jakie?)
4. Jakie problemy społeczne w obszarze **opieki zdrowotnej** uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszego miasta?
- Długi okres oczekiwania na usługi medyczne

- Mała liczba lekarzy specjalistów
 - Ograniczona liczba wizyt domowych lekarza u osób przewlekle chorych i niepełnosprawnych
 - Brak gwarancji zapewnienia domowej opieki pielęgniarskiej, w tym również długoterminowej
 - Brak wystarczających działań w zakresie profilaktyki zdrowotnej, w tym stomatologicznej, szczególnie w odniesieniu do dzieci i młodzieży
 - Inne (jakie?)
5. Jakie problemy społeczne w obszarze **edukacji** uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszego miasta?
- Niedobór placówek wychowania przedszkolnego
 - Niepełne wykorzystywanie bazy szkolnej w czasie wolnym od nauki (ferie, wakacje)
 - Brak form kształcenia zawodowego
 - Brak form kształcenia specjalistycznego dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie
 - Niewystarczające wsparcie psychologiczno-pedagogiczne
 - Inne (jakie?)
6. Jakie problemy społeczne w obszarze **sportu i kultury** uważa Pan/Pani za najważniejsze na terenie naszego miasta?
- Niedobór organizacji pozarządowych inspirujących działalność kulturalną i sportową
 - Niewystarczająca liczba lokalnych (osiedlowych) świetlic i ognisk kultury
 - Nie w pełni wykorzystany potencjał historii i kultury regionu
 - Niewykorzystany potencjał uzdolnionej i utalentowanej młodzieży
 - Zbyt mało imprez i wydarzeń środowiskowych
 - Brak krytych obiektów sportowych
 - Inne (jakie?)
7. Czy czuje się Pani/Pan **bezpiecznie** w naszym mieście (proszę zakreślić właściwą odpowiedź):
- Tak
 - Nie
- Jeśli nie, to co jest przyczyną braku poczucia bezpieczeństwa?:
- Grupy młodzieży zakłócające spokój na ulicach miasta
 - Naruszanie prawa i porządku publicznego przez osoby pozostające pod wpływem środków odurzających (alkohol, narkotyki, itp.)
 - Kradzieże, włamania, rozboje
 - Kierowcy łamiący przepisy ruchu drogowego
 - Niezadowolająca aktywność Policji,
 - Brak Straży Miejskiej,
 - Inne (jakie?)
8. Kto powinien zdaniem Pani/Pana oprócz władz lokalnych brać udział w rozwiązywaniu problemów społecznych w mieście:

- Kościół
- Mieszkańcy
- Organizacje pozarządowe
- Policja
- inne (jakie?)

9. Które Pana/Pani zdaniem z wymienionych obszarów problemów społecznych wymagają pilnego rozwiązania – proszę wybrać obszary i oznaczyć numerami wg skali ważności od 1 do 10 (przy czym nr 1 jest najważniejszy):

- Działania w zakresie problemów społecznych rodzin
- Działania w zakresie problemów społecznych dzieci i młodzieży
- Działania w zakresie problemów społecznych osób starszych
- Działania w zakresie problemów społecznych osób niepełnosprawnych
- Działania w zakresie opieki zdrowotnej
- Działania w zakresie edukacji
- Działania w zakresie sportu i kultury
- Działania w zakresie bezpieczeństwa w naszym mieście
- Inne (jakie?)
- Inne (jakie?)

II. **Bardzo proszę zaznaczyć właściwe odpowiedzi, poprzez wstawienie X w odpowiednią kratkę.**

1. **Płeć**

- Kobieta
- Mężczyzna

2. **Wiek**

- poniżej 18
- 18 – 25
- 26 – 35
- 36 – 45
- 46 – 55
- 56 – 65
- powyżej 65

3. Wykształcenie

- niepełne podstawowe
- podstawowe
- gimnazjalne
- zawodowe
- średnie
- wyższe

4. Aktywność zawodowa

- Własna działalność gospodarcza
- Zatrudniony u prywatnego pracodawcy
- Zatrudniony w sferze budżetowej
- Pracujący w rolnictwie
- Uczeń/Student
- Emeryt/Rencista
- Bezrobotny